

ОДБРАНА

Година VIII ■ Број 163 ■ 1. јул 2012. ■ цена 100 динара ■ 1,20 евра

Трилатерална вежба ТИСА 2012

Интервју

Пуковник проф. др Зоран Поповић,
начелник Управе за војно здравство

Пацијенти у првом плану

Ozbiljan terenac. Dacia Duster

KLIMA,
RADIO CD MP3,
SVETLA ZA
MAGLU

Slika je simbolična. Renault Nissan Srbija d.o.o. Omladinskih brigada 90v, 11070 Novi Beograd

6.120 €* sad
+6.120 €* za godinu dana
0 % KAMATE

5 GODINA
GARANCIJE
ili 100.000 km**

DACIA
FINANSIRANJE

Akcija traje do 15.07.2012.

DACIA
GROUPE RENAULT

www.dacia.rs | **Pouzdana. Bez obzira na sve.**

Bogato opremljen Dacia Duster će vas povesti u pouzdanu i bezbrižnu avanturu za samo **6.120 €**, dok preostalih **6.120 €** plaćate za godinu dana, **bez kamate**. Razmaziće vas opremom koja uključuje **klima uređaj, radio CD MP3 Bluetooth sa USB priključkom, elektro paket, krovne nosače, svetla za maglu i četiri vazdušna jastuka.**

*Primer rađen na dan 04.06.2012. godine za Dacia Duster Ambiance Plus 4x2 1.6 16V, bruto nabavna vrednost 12.240 EUR, iznos neto finansiranja 6.327,46 EUR, učešće 39% od neto vrednosti vozila: 4.045,42 EUR, NKS 0%, ELIN 2,99%, troškovi obrade sa PDV-om: 183,6 EUR, ostatak vrednosti: 6.120 EUR, plaćanje u startu (učešće + ukupan PDV + lizing rata): 6.120 EUR, trajanje ugovora 12 meseci, jedna godišnja rata, iznos lizing rate 207,46 EUR. **Važi do ispunjenja prvog od dva navedena uslova samo uz Dacia finansiranje.

ОДБРАНА

Магазин Министарства одбране Србије

„Одбрана“ наставља традицију „Рајника“, првог војног листа у Србији, који је изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19
medijacentar@mod.gov.rs

Директор

Славољуб М. Марковић, потпуковник

Главни и одговорни уредник

мр Раденко Мутавић

Заменик главног уредника

Владимир Почуч, мајор

Уредници

Мира Шведић, Душан Глишић, Славица Лужник

Новинари

Сања Анђелковић

Мирјана Боровина, потпоручница

Владимир Вјештић

Биљана Миљић

Стални сарадници

Станислав Арсић, др Себастиан Балаш,
мр Славиша Влачић, Милосав Ц. Ђорђевић,
Владица Крстић, др Милан Мијаљковски,
мр Зоран Миладиновић, мр Миљан Милкић,
Кршман Милошевић, Никола Остојић,
Никола Оташ, Иштван Пољанац,
Будимир М. Попадић, Влада Ристић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник),
Станислава Струњаш, Бранко Сиљевски,
Марија Марић и Слободан Михаиловић
(технички уредници)

Фотографија

Душка Стефановић (уредница),
Горан Станковић, Јово Мамула,
Даримир Банда, Стефана Савић (фоторепортери)

Језички редактор

мр Наташа Николић

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Вера Бјеловук

Документација

Радован Поповић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор 3241-258; 23-809

Главни и одговорни уредник 3241-257; 23-808

Секретар редакције 3201-809; 23-079

Прелом 3240-019; 23-583

Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765

Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

ТЕЛЕФАКС 3241-363

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19

odbrana@mod.gov.rs

redakcija@odbrana.mod.gov.rs

www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-312849-56 МЦ „Одбрана“

Претплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РСЦ месечно 160 динара. За претплатнике преко Поштанске штедионице месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд,
ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

„Одбрана“ је члан
Европског удружења
војних новинара

1. јул 2012.

БРОЈ 163

НА НАСЛОВНОЈ СТРАНИ

Трилатерална вежба „Тиса 2012“
на којој су учествовале снаге
Србије, Мађарске и Румуније

СНИМИО Даримир БАНДА

САДРЖАЈ

■ ДОГАЂАЈИ

- 6 **Опроштај од погинулих кадета Војне академије – Милине Милетић и Филипа Милојевића**

НЕДОСАЊАНЕ ЗВЕЗДИЦЕ

■ ИНТЕРВЈУ

- 12 **Пуковник проф. др Зоран Поповић, начелник Управе за војно здравство**

ПАЦИЈЕНТИ У ПРВОМ ПЛАНУ

■ ОДБРАНА

- 20 **Трилатерална вежба „Тиса 2012“**

ТРИ ВОЈСКЕ У ТРЕЋОЈ МИСИЈИ

- 23 **Обука на тактичким и спортским полигонима Команде за обуку**

ПОДИЗАЊЕ КВАЛИТЕТА

- 24 **Две деценије 126. бригаде ВОЈИН**

ХЕРОЈСКА БРИГАДА

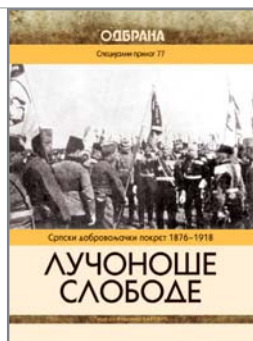
Иако у садашњој формацији Бригада постоји тек 20 година, историјат службе ВОЈ и јединица које извршавају задатке ваздушног осматрања, јављања и навођења на нашим просторима много је дужи и сеже у крај четрдесетих година прошлог века

- 30 **Војни лекар на селу**

СТАРИ НИСУ ЗАБОРАВЉЕНИ

Специјални прилог
Српски добровољачки
покрет 1876–1918

ЛУЧОНОШЕ
СЛОБОДЕ

■ ТЕХНИКА

56 Сајам ЕХРО 2012

ПРЕВЕНЦИЈОМ ПРОТИВ РИЗИКА

60 Аеромитинг на северу Данске

АКРОБАЦИЈЕ НАД АЛБОРШКОМ РАВНИЦОМ

Највећа смотра ваздухоплова коју памти Краљевина Данска одржана је 10. јуна у Алборгу. Врсни пилоти из свих крајева света нису дозволили да киша и лоше време утичу на њих. Показали су зашто су управо они дошли да репрезентују своје земље у години када Данци славе стогодишњицу постојања војног ваздухопловства.

■ СВЕТ

66 Оружане снаге Немачке

МЕЂУНАРОДНО АНГАЖОВАЊЕ

■ ТРАДИЦИЈЕ

72 Међународни витешки турнир

МЕГДАН ЗА СРЦЕ

Циљ јубиларног 10. Међународног витешког турнира СВИБОР ДУХОВИ 2012 – „Витешки за децу“ био је да се оживљавањем прошлости обезбеди будућност. Посетиоци су могли да се опробају у мегданима по правилима и у дисциплинама старе српске војске, али и да докажу витештво тако што су оставили прилог за лечење новорођенчади у Дечијој клиници у Тиршовој.

реч уредника

Одговорност

5

Истрага која је у току показале шта се тачно догодило тог кобног дана, 18. јуна у 9,05 часова на полигону „Пасуљанске ливаде“, када је од експлозије заосталог пројектила двоје кадета Војне академије погинуло, двоје је теже рањено, а петоро је задобило лакше телесне повреде.

Неколико питања постављено је одмах и на њих се чека одговор.

Како се догодило да пројектил буде на делу полигона на коме се не врше гађања?

Зашто кадети после откривања заосталог пројектила нису поступили по прописаној процедури која им је морала бити позната?

Ко је све био присутан у тренутку доношења гранате међу кадете?

Зашто није било реакције на непоштовање процедуре како би се спречила несрећа?

Да ли је само тренутак мадалачке опуштености довео до трагичног исхода?

У овом брзом темпу живљења, са техником и технологијама предвиђеним да буду на корист људима, све доци смо, нажалост, честих несрећа са смртним исходом, било да је кривац човек, техника или, како се то некад формулише, објективне околности.

Међутим, у уређеним системима, какав је војни, такви ризици предупредују се прописима, утврђеним процедурама, организацијом, контролама, дакле, свим што се у планирању може урадити да не дође до нежељених последица.

Али, увек остаје то али!

Одговор на њега даје истрага и утврђивање одговорности. И да се извуче поука, како се нешто слично не би поновило!

Када такав одговор објективно изостане, остаје она, опет људска, реакција немоћи, када једноставно кажемо – сплет околности, зао удес, судбина...

Шта год, али двоје младих људи, препуних енергије, оптимизма, планова, жеља... отишли су у тренутку, заувек. Милина Милетић и Филип Милојевић, кадети 133. класе Војне академије, нису остварили свој сан, да постану официри Војске Србије!

У експлозији је теже и лакше повређено седам кадета и кадеткиња. Сви се успешно опорављају и ни једног тренутка не доводе у питање избор животног позива! Вратиће се што пре својим обавезама и са поносом марширати у септембарском строју, на најлепшој свечаности у Србији! ■

Раденко МУТАВЦИЋ

Опроштај од погинулих кадета Војне академије
– Милине Милетић и Филипа Милојевића

Недосањане звездице

Истрага која је у току показује шта се тачно догодило тог кобног дана, 18. јуна у 9,05 часова на полигону „Пасуљанске ливаде“, када је од експлозије заосталог пројектила двоје кадета Војне академије погинуло, двоје је теже рањено, а петоро је задобило лакше телесне повреде

Приликом експлозије заосталог пројектила на полигону „Пасуљанске ливаде“ смртно су страдали кадети четврте године Смера пешадија Милина Милетић из Горњег Милановца и Филип Милојевић из села Горња Трнава код Тополе, теже су повређени кадети Тања Милошевић из Лебана и Стефан Милосављевић из Новог Сада, док су лакше повреде задобили кадети Мирјана Величковић из Сурдулице, Јелена Обрадовић из Крагујевца, Слободан Петровић из Власова код Рашке, Младен Милосављевић из Алексинца и Никола Гарабиљевић из Шапца, такође кадети четврте године Смера пешадије.

Несрећа се догодила приликом редовне обуке кадета Војне академије, пред вежбу „Дипломац 2012“, која је после трагичног догађаја отказана.

Повређене кадете на Војномедицинској академији истог дана посетили су председник Србије Томислав Николић, министар одбране Драган Шутановац и начелник Гене-

ралштаба генерал-потпуковник Љубиша Диковић.

Након обиласка повређених кадета министар Шутановац је рекао да је реч о трагедији каква се није десила годинама и истакао да ће истрага показати околности под којима је дошло до експлозије. Сви одговорни сносиће последице, рекао је Шутановац, и додао да неће инсистирати на брзини, али хоће на одговорности свих који су били одговорни у ланцу командовања.

Сви теже или лакше повређени кадети ступили су у контакт са својим породицама још по пријему у болницу у Ћуприји, а делегације Министарства одбране и Војске Србије истог дана посетиле су породице настрадалих кадета и изразиле саучешће.

Околности несреће

Како је на конференцији за новинаре рекао начелник Управе за односе са јавношћу пуковник Миловоје Пајовић, до несреће је дошло, према првим информацијама, када

је експлодирао пројектил 30 милиметара, који се користи за аутоматски бацач граната.

– Припадници Министарства одбране и Војске Србије изражавају најискреније саучешће породицама погинулих кадета Војне академије – рекао је на конференцији пуковник Пајовић, додајући да је министар одбране удаљио са дужности старешине из ланца командовања које су биле задужене за планирање и реализацију завршне вежбе кадета.

На истој конференцији начелник Војне академије генерал-мајор Младен Вуруна казао је да се трагедија догодила на редовној настави у оквиру програма оспособљавања кадета на завршној години 133. класе.

– Реч је о настави кадета смера пешадије. Наставно питање које су кадети са наставником изводили било је такве природе да они нису користили наоружање и муницију, а тема је била израда модела тј. симулација простора на коме ће у реалном времену и простору изводити вежбу – рекао је генерал Вуруна и нагласио да је реч о кадетима завршне године који су прошли обуку гађања из свих пешадијских оружја.

Говорећи о повређенима, начелник Одељења Клинике за ортопедску хирургију и трауматологију на ВМА потпуковник проф. др Радослав Барјактаровић рекао је да су сви повређени ван животне опасности.

– Од седморо повређених и збринутих кадета њих двоје имају озбиљније повреде грудног коша, а осталих пет имају ситне повреде главе, тела и екстремитета добијених од гелера – рекао је на конференцији потпуковник Барјактаровић.

У међувремену повређени кадети успешно се опорављају, а само је још двоје задржано на лечењу на ВМА.

Кадет Филип Милојевић из села Горња Трнава код Тополе, рођен је 26. маја 1988. године у Крагујевцу. Завршио је Војну гимназију, а Војну академију уписао је 2007. године, Смер пешадија.

У основној школи био је „вуковац“, одличан ђак и студент, ведар и насмејан, понос целог села. Када год је имао слободног времена долазио је кући да помогне оцу и старијем брату Милвану, који су обрађивали имање. Био је најмлађи од четворо деце Томислава и Загорке. Сестре Милица и Јелена, породица и мештани радовали су се његовом скором завршетку Војне академије.

Кадеткиња Милина Милетић из Горњег Милановца, рођена је 12. јануара 1989. године у Добоју. Војну академију уписала 2007. године, Смер пешадија. Мина је била прва и до сада једи-

на кадеткиња из Горњег Милановца.

Била је одличан ђак Прве основне школе „Краљ Александар Први“, где раде њени родитеља. Мајка Јелена је учитељица, а отац Александар професор информатике. Била је један од најбољих ђака милановачке Економско-трговачке школе „Књаз Милош“.

Још 82 дана до краја школовања и 11 дана до завршетка обуке на „Пасуљанским ливадама“, написала је Мина тог јутра у седам сати мобилним телефоном на свом фејсбук профилу. Није ни слутила да ће јој то бити последње што ће поделити са својим пријатељима на тој друштвеној мрежи.

Истрага о узроцима експлозије

Истрага треба да утврди како је дошло до тога да пројектил буде на полигону где се не изводе гађања, јер, како је пуковник Пајовић објаснио, пројектил који је експлодирао није коришћен током обуке и припрема за вежбу „Дипломац 2012“, већ је вероватно „заостао“ од претходних активности на том полигону.

На Пасуљанским ливадама у тренутку несреће било је око 600 кадета, заједно са официрима и особљем за подршку на полигону.

– Комисија ће утврдити како и зашто се тај пројектил нашао на месту које није у рејону циљева, већ у близини где се изводила вежба кадета, где се иначе не користи наоружање и опрема – оценио је пуковник Пајовић.

Министар одбране формирао је комисију која утврђује околности несрећног случаја. У истрагу је укључен и Инспекторат одбране и Војна полиција, који испитују све околности несреће.

На конференцији је начелник Управе за обуку и доктрину бригадни генерал Јовица Драганић објаснио да су процедуре које се примењују при прегледу терена веома строге, као и у случају када се пронађе неко од заосталих убојних средстава. Према његовим речима, онај ко пронађе заостали пројектил обавезан је да га не дира, већ да о томе одмах обавести надлежног старешину, који потом обавештава пиротехничке екипе одговорне за уништавање.

Заустављени стројеви кораци

На Војној академији 20. јуна одржана је комеморација поводом погибије кадета Милине Милетић и Филипа Милојевића.

Комеморацији су присуствовале породице настрадалих кадета, министар одбране Драган Шутановац и начелник Генералштаба генерал-потпуковник Љубиша Диковић са члановима колегијума, кадети и наставници Војне академије, представници организационих целина Министарства одбране и Војске Ср-

бије, екипа серије „Војна академија“, пријатељи и колеге.

На комеморацији је начелник Школе националне одбране пуковник Миле Јелић говорио о личним и професионалним квалитетима Мине и Филипа, кадета завршне године Војне академије.

– Имали сте свој сан, о младости, о срећи, о љубави, пријатељству, о животу и официрским звездицама, које сте решили да остварите на Војној академији. Мина, крхка, нежна, посебна по јутарњем ритуалу. Ненаметљива, јаке воље и истрајна у свему што је радила. Филип је био посебан, необичан, насмејан и духовит млад човек. Ушао је у војни систем од ране младости – рекао је пуковник Јелић, истичући да су имали довољно љубави за људе око себе, за своје најмилије, другове, класиће, али и за све што раде. Милина је волела мирис униформе и бат корака у чизмама „пешадинкама“, које су подсећале на жуљеве, зној и муке, али јој то ништа није сметало. Учествовала је у животу свом снагом са пуно одважности, племенитости и одговорности.

Одлазак без розете

Кадет Филип Милојевић сахрањен је у селу Горња Тр-нава код Тополе. Поред чланова породице, оца Томислава, мајке Загорке и сестара Милице и Јелене, рођака, многобројних мештана и кадета Војне академије, сахра-ни су присуствовали начелник Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Љубиша Диковић са сарадницима, изасланик председника Србије Александар Николић, начелник Војне академије генерал-мајор Младен Вуруна, државни секретар у Министарству одбране Игор Јовичић, председник општине Топола Драган Јовановић и представници локалних власти.

– Школовао си се девет година за официра и остала су ти још само четири испита. Розета само што није засијала на твојим раменима. Волели смо твоје критике, јер су увек биле оправдане. Увек си био спреман на шалу. Био си поносан на Шумадију, на поља у којима си помагао својим најближим. У теби смо видели борца и надали се да ћемо ускоро паковати прашњаву опрему – рекао је Филипов класић Виктор Вереш.

Кадет Ђорђе Глигорић рецитовао је песму коју је написао за своје преминуле колеге, наводећи да „бол који осећају може и камен да спржи“.

Ковчег и крст из куће су изнела шесторица кадета Војне академије, а током опела поред ковчега у посмртној стражи смењивале су се Филипове колеге. Сахра-ни је присуствовао старији брат Милован, који је због лошег стања пребачен на ВМА.

Последњи испраћаји

Кадети Војне академије Филип Милојевић и Милина Милетић, који су страдали у несрећи на полигону „Пасуљанске ливаде“, сахрањени су 21. јуна уз војне почас-ти. Почасном паљбом последњи поздрав Филип и Милини упутили су почасни водови Војске Србије.

Филип није био од оних људи којима се лако могло владати, али поштовао је ред. Био је од оних који су врло лако и брзо свакодневно раздвајали важно од неважног. Често је знао да упорношћу изненади све око себе.

– Дружење са Филипом и Милином трајно ће остати у нашим сећањима и животу. На сусретима у будућности препричаваћемо заједничке догледштине. Били су млади људи, део нас, део нашег колектива, који су скромно и достојанствено живели, који су журили кући и назад на Академију. Нека им је вечна слава и хвала! – рекао је пуковник Миле Јелић.

О дивним друговима, Мини и Филипу, говорили су и колеге и колегинице са класе, а сузе и речи ту-гују над њиховом прекинутом младошћу, каријером о којој су сањали и радовали се првим официрским дужностима.

Мина и Филип неће бити са њима, у већ традиционалном септембарском строју, на најлепшој свечаности Србије. ■

Остаје њена доброта

На милановачком „Брду мира“, последњем испраћају Милине Мине Милетић, уз њене најближе, пријатеље, колеге са Академије и суграђане, присуствовали су министар одбране Драган Шутановац, заменик начелника Генералштаба генерал-мајор Милан Бјелица, изасланик председника Републике Милорад Симић, као и високи официри Министарства одбране и Војске Србије.

– Заувек ћеш живети у нама, тако крхка и нежна, плавоока девојчица. Мала балерина, која си своје нежно тело увукла у тешке чизме, а грациозне покрете ограничила пушком, бићеш са нама док стојимо у строју, док одбројавамо дане до краја школовања и маштамо о будућем радном месту и породици... Бићеш са нама на твојим омиљеним местима за излазак – рекла је опраштајући се од Мине у име кадета Војне академије њена другарица из класе Миљана Прстојевић, обећавши да је она и другови неће заборавити, јер ће њена доброта заувек остати.

Скрхани неизмерним болом због губитка јединице, отац Александар, с којим је његова Мина први пут отишла на „Егзит“, мајка Јелена која ју је, како је говорила, научила шта је права музика, и брат Мирослав, којим се поносила јер је свирао гитару, примали су саучешће из дуге поворке родбине и пријатеља који су дошли да одају последњу почаст њиховој мезимици.

Поред одра прекривеног српском тробојком прошли су њени кадети, са којима Мина неће бити у скорашњем строју промоције нових официра Војске Србије.

Посета израелске делегације

Циљ посете делегације Министарства одбране Израела, коју је предводио директор за Европу Директората за политику одбране, Јакоб Лаор, биле су билатералне консултације у области одбране и усаглашавање и потписивање Плана билатералне одбрамбене сарадње за 2012. годину.

Израелску делегацију примила је државна секретарка др Тања Мишчевић. У отвореном и пријатељском разговору констатовано је да постоји простор да се сарадња у области одбране подигне на виши ниво.

План билатералне одбрамбене сарадње за 2012. годину потписали су, у име Управе за међународну војну сарадњу, начелник Одељења за билатералну сарадњу пуковник Милан Коњиковац, а у име Министарства одбране Израела Јакоб Лаор. Планиране активности сарадње два министарства и две војске односе се на размену посета високог нивоа, сарадњу војнополицијских и јединица задужених за трагање и спасавање, као и разне облике усавршавања. Такође, планирана је и размена представника одговарајућих војнообразовних институција. ■

Састанак групе Србија – НАТО

У Министарству одбране 13. јуна одржан је пленарни годишњи састанак Групе Србија – НАТО за реформу одбране.

Анализа рада радних столова у протеклих годину дана и подршка страних земаља њиховим пројектима била је тема састанка. Такође, усвојен је план рада Групе за наредни период (јун 2012 – јун 2013. године). ■

Сарадња са ЕГИПТОМ

У Сектору за материјалне ресурсе Министарства одбране одржано је Шесто заседање српско-египатског мешовитог комитета за војну сарадњу. Састанком су председавали помоћник министра одбране за материјалне ресурсе Илија Пилиповић и штабни генерал Мохамед Гумал Елдин Рефаи из Министарства националне одбране Египта.

Тежиште рада делегација на Пленарном заседању били су разговори о војно-безбедносној ситуацији у региону југоисточне Европе и Блиског истока, усаглашавање и потписивање Плана билатералне војне сарадње за 2012. годину, као и разговори о унапређењу сарадње у области одбрамбених технологија.

Представници делегације оружаних снага Египта посетили су Војнотехнички институт где су им презентоване могућности нашег система одбране у области истраживања и развоја. ■

Донација Пројекту за помоћ вишку војног кадра

Начелник Управе за кадрове и заступник помоћника министра за људске ресурсе генерал-мајор Слађан Ђорђевић и изасланик одбране Норвешке у Србији пуковник Есбен Ос потписали су Протокол о донацији и Уговор о доклопу између Министарства одбране Србије и Министарства спољних послова Норвешке.

Земље донатори Пројекта НАТО/Партнерство за мир Поверљивог фонда за помоћ вишку војног кадра у Србији, предвођене Норвешком, донирале су материјално-техничка средства и два возила, коришћена током петогодишње реализације Пројекта. ■

Конференцији начелника генералштабова балканских земаља

Начелник Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Љубиша Диковић учествовао је на Шестој конференцији начелника генералштабова балканских земаља, која је средином јуна одржана у Софији.

Учесницима конференције, коју је отворио начелник Генералштаба Оружаних снага Бугарске генерал Симеон Симеонов, обратио се председник Бугарске Розен Плевнелијев. Потом су разматране теме у вези са безбедносним изазовима и ризицима 21. века, који се могу предвидети заједничким напорима.

Поред начелника генералштабова оружаних снага земаља чланица ове иницијативе (Албаније, Бугарске, Грчке, Црне Горе, Румуније, Србије, Македоније и Турске и заме-

ника начелника Заједничког штаба Оружаних снага Босне и Херцеговине за операције), овогодишњој конференцији као гости присуствовали су заменик председавајућег Војног комитета НАТО генерал-потпуковник Валтер Гаскин, командант Здружених снага НАТО у Напуљу адмирал Брус Клигган, заменик начелника Управе за планирање, политику и стратегију ЕУКОМ контраадмирал Марк Монтгомери и заменици начелника генералштабова оружаних снага Хрватске и Словеније, контраадмирал Зденко Симићић и бригадни генерал Андреј Остерман.

У свом излагању, генерал Диковић истакао је да је унапређење регионалне сарадње један од приоритета Србије и подсетио да је „овај форум прилика да презентујемо националне капацитете који могу бити стављени на располагање заинтересованим странама“. Генерал Диковић водио је одвојене разговоре са генералом Симеоновим, адмиралом Клигганом, начелником Генералштаба националне одбране Грчке генералом Михаилом Костаракосом и начелником Генералштаба Оружаних снага Албаније бригадним генералом Џемалом Ђункшијем.

У оквиру националне презентације, потпуковник Саша Милутиновић из Команде за обуку представио је учесницима конференције Центар за обуку атомско-биолошко-хемијске одбране.

Конференција начелника генералштабова балканских земаља је важна иницијатива за јачање војне сарадње у региону. Одржавање шесте овакве конференције потврђује значај регионалне војне сарадње и блиских добросуседских односа између балканских земаља, ради одржавања и јачања стабилног и безбедног окружења у региону и Европи. ■

Војнотехничка сарадња са Украјином

Делегација Министарства одбране Србије коју је предводио помоћник министра одбране за материјалне ресурсе Илија Пилиповић боравила је у посети Министарству одбране Украјине.

На Трећем заседању Заједничке српско-украјинске комисије за војнотехничку сарадњу анализирани су резултати достигнутог степена сарадње и разматрани правци даљег развоја војнотехничке сарадње.

Састанком су руководили председници српског и украјинског дела Заједничке комисије, Илија Пилиповић, помоћник министра одбране за материјалне ресурсе и Володимир Миколајович Можаровски, заменик министра одбране Украјине.

Током посете Украјини, делегација Министарства одбране Србије посетила је „Научно-истраживачки институт авијације“, фабрику авиона „Антонов“ и државну компанију „УКРОБОРОНПРОМ“. ■

Пријем за изасланике одбране

Начелник Генералштаба генерал-потпуковник Љубиша Диковић примио је официре Војске Србије који ће у предстојећем периоду преузети дужности изасланика и помоћника изасланика одбране у изасланствима одбране Србије у иностранству.

Пријему у Генералштабу присуствовао је и директор Војнообавештајне агенције бригадни генерал Драган Владисављевић.

Сада је у функцији 20 изасланстава одбране Републике Србије. ■

Састанак SEDM у Софији

Заменик начелника Генералштаба генерал-мајор Милан Бјелица учествовао је на састанку заменика начелника генералштабова држава чланица Процеса сарадње министара одбране земаља Југоисточне Европе, који је одржан у Софији.

Теме састанка били су пројекти остварени у претходном периоду и кораци који ће се предузимати ради даљег унапређења сарадње у оквиру ове иницијативе.

Иницијатива за успостављање Процеса сарадње министара одбране земаља Југоисточне Европе (SEDM) покренута је на састанку министара одбране у Тирани, у марту 1996. године, а Република Србија постала је чланица SEDM у октобру 2009. године. Чланице SEDM су САД, Грчка, Италија, Турска, Словенија, Румунија, Бугарска, Хрватска, Албанија, Украјина, Србија, Македонија, Босна и Херцеговина и Црна Гора, а Грузија и Молдавија имају статус посматрача. ■

Превенција корупције

Државна секретарка др Тања Мишчевић састала се са амбасадором НАТО за пројекте у области изградње интегритета Јаном Лукасом Ван Хорном. Том приликом било је речи о начинима помоћи Србији, као једној од партнерских земаља, у изградњи програма интегритета за превенцију корупције.

Сусрет је део званичне тродневне посете делегације предвођене амбасадором Ван Хорном, током које су њени чланови били у прилици да разговарају са представницима организационих целина Министарства одбране и Војске Србије. Амбасадор Ван Хорн разговарао је и са руководиоцима антикорупцијских институција Србије. ■

Посета КИНЕСКЕ ДЕЛЕГАЦИЈЕ

Делегација Министарства здравља Кине предвођена замеником министра здравља и комесаром Државне администрације за традиционалну кинеску медицину Вангом Гуокјангом, током вишедневне посете Министарству здравља Србије посетила је и Војномедицинску академију.

Заменик начелника пуковник др Драган Динчић истакао је отвореност за све видове сарадње и оценио да досадашња пракса комбинованог примењивања западне медицине и традиционалне алтернативне медицине даје одличне резултате.

Заменик министра Гуокјанг посебно је истакао чињеницу да се традиционална кинеска медицина већ примењује на ВМА захваљујући лекарима који су завршили специјализацију у Кини.

Начелник Управе за војно здравство пуковник др Зоран Поповић рекао је да Министарство одбране има добру сарадњу са кинеским Министарством одбране и да су обе стране заинтересоване за сарадњу у области војног здравства.

Кинеска делегација обишла је Клинику за физикалну медицину и рехабилитацију, као и Центар за хипербаричну медицину. ■

Пуковник проф. др Зоран Поповић, начелник Управе за

Пацијенти у првом

У систем војног здравства од почетка ове године укључен је и Фонд за социјално осигурање војних осигураника (СОВО). На тај начин обезбеђено је више новца и стабилније финансирање набавке лекова, санитетског материјала и медицинске опреме за потребе војних осигураника.

12

Министарство одбране Србије недавно је било домаћин и организатор 17. конгреса Балканског комитета војне медицине, регионалне организације основане 1995. године, која окупља војносанитетске службе Албаније, Бугарске, Грчке, Румуније, Србије и Турске. Конгреси се одржавају једном годишње, а на састанцима који им претходе одређују се теме из области војне медицине.

Према речима начелника Управе за војно здравство Министарства одбране пуковника проф. др Зорана Поповића, на овогодишњем скупу би-

ло је 230 учесника, од којих 80 из Србије и 150 лекара официра из Бугарске, Грчке, Румуније и Турске, а Црна Гора је овога пута била у улози посматрача.

Осим научног дела састанка, са задатим темама из војне медицине, одржани су и састанци начелника војносанитетских служби и војномедицинских академија земаља учесница, на којима су постављени основи за започињање бројних активности. Планира се формирање заједничких балканских војномедицинских снага које би биле спремне за реаговање у случају масовних катастрофа у региону, чија се прва фаза оперативности оче-

Плану

кује 2015, а пуна оперативност 2017. године.

Разговарано је и о размени на пољу едукације кадра у војном санитару свих профила, од лекара, медицинских техничара до парамедикуса, а начелници војномедицинских академија понудили су програме едукације који су врло садржајни и квалитетни.

Посебно поглавље рада овогодишњег конгреса су активности кадета војномедицинских факултета, а размена кадета и искустава на плану школовања је један од приоритета. Уз то, било је речи и о даљем раду на развоју телемедицине у региону, односно увезивању телемедицинских капацитета земаља учесница конгреса. Сумиране су досадашње активности на овом плану и дата је снажна подршка убрзаном развоју овог сегмента медицине.

Са пуковником проф. др Поповићем разговарали смо и о осталим актуелним питањима у војном здравству.

■ *Шта доносе нови пројиси, како је сада регулисана здравствена заштитна припадника и како се то огразило на организацију здравствених служби?*

– Од 2008. године у Управи за војно здравство и војноздравственим установама извршене су промене у организацији рада. Основна делатност тих установа је здравствена подршка у све три мисије Војске Србије – лечење и превентивно-медицинска заштита свих категорија војних осигураника (војници, ПВА и чланови њихових породица, војни пензионери и чланови њихових породица и лица која имају војно здравствено осигурање по неком другом основу), учешће у

међународним мировним мисијама и помоћу цивилним структурама друштва у ванредним ситуацијама.

У претходне четири године војноздравствени систем је реформиран и реорганизован, а Управа за војно здравство дефинисана је као самостални организацијски део Министарства одбране, руководећом линијом везан директно за државног секретара и министра одбране. Све војноздравствене установе такође су реформисане, што је допринело њиховој бољој организацији и раду.

Важно је напоменути да је у систем војног здравства од почетка ове године укључен Фонд за социјално осигурање војних осигураника – Фонд СОВО. На тај начин обезбеђено је више новца и стабилније финансирање

Уз то, 2009. године основан је и акредитован Медицински факултет ВМА, који је до сада уписало 80 кадета. На конкурс за пријем кадета за једно место пријављивало се по десетак кандидата.

■ *Шта се сада мења у положају здравствених осигураника?*

– Да, мења се и то значајно на боље, првенствено због бољег финансирања војног здравства. Увођењем новог здравственог информационог система и здравствених картица, планирање, заказивање прегледа и дијагностичке процедуре биће подигнути на виши степен, а пацијенти ће, на основу здравствене картице, остваривати контакт на свим нивоима здравствене заштите. То значи потпуно уређење заказивања прегледа, затим дијагно-

Мировне мисије

Учешће наших војних лекара и медицинских техничара у мировним мисијама од изузетног је значаја како са аспекта струке, тако и са аспекта даљег подизања угледа Србије и наше војске у свету. Војни санитар је изузетно погодан за успостављање и унапређење односа међу армијама и државама, а ми, војни лекари, волимо да ка-

жемо да је војни санитар „the best door opener“ за све облике сарадње међу државама широм света. Када то имамо на уму сасвим је јасна улога наших лекара у мировним мисијама, јер се успостављају различити облици веома корисних комуникација и развијају се језичке, психолошке и све друге баријере које отежавају комуникацију.

набавке лекова, санитарског материјала и медицинске опреме за потребе осигураника. Осим тога, у мрежу здравствених установа Србије од 2009. године укључена је Војномедицинска академија, а од ове године и Војна болница у Нишу, Војномедицински центар у Новом Саду, а у процедири је укључивање и састава Центра војномедицинских установа Београд. Уговором са Републичким фондом за здравствено осигурање цивилним осигураницима је омогућено да се уз упут изабраног лекара или лекарске комисије лече у поменутих здравствених установама под истим условима као и војни осигураници. Сада се, на пример, на ВМА лечи 60 одсто војних и 40 одсто цивилних осигураника.

стике, болничког лечења, а лекари ће имати бољу могућност за адекватно праћење здравља пацијената.

■ *Које најзначајније резултате рада у области војног здравства издвајате?*

– Споразумом ВМА и Републичког фонда за здравствено осигурање (РФЗО), који је ступио на снагу 1. јануара 2009. године, регулисано је да цивилни осигураници, уз лекарски упут, могу да се лече на ВМА под истим условима као и у другим клиничким центрима. Од тада су неке од најсложенијих савремених метода дијагностике и лечења уведене у рутинску праксу у ВМА, као што су трансплантација јетре, бубрега и костне сржи од несродних давалаца, емболи-

зација урођених и стечених малформација...

Војномедицинска академија је у сарадњи са војним центрима у Нишу, Београду и Новом Саду организовала и реализовала медицинско збрињавање учесника Универзијаде 2009. године, које је Међународни комитет студентског спорта оценио као најквалитетније у историји тог такмичења. Уз то, почетком године ВМА и болница у Нишу организовали су и реализовали

Систем војног здравства

Војномедицинска академија, Војна болница у Нишу, Центар војномедицинских установа у Београду, Војномедицински центар у Новом Саду, Централна апотека – складиште у Београду, Центар ветеринарске службе у Београду, две више војнолекарске комисије, у Београду и Нишу, Главна војнолекарска комисија у Београду и Фонд за социјално осигурање војних осигураника, чине систем војног здравства Србије. Томе треба додати и санитарска одељења, која спроводе примарну здравствену заштиту у јединицама војске Србије.

медицинско збрињавање Европског првенства у рукомету.

Важан аспект рада је и међународна војносанитетска сарадња, првенствено у размени искустава из организације санитарске службе у миру и ванредним ситуацијама, која је остварена са више од 40 армија у свету.

Део тога је и учешће у мировним операцијама, па се у Републику Конго већ девет година упућује шесточлани медицински тим за ваздушну евакуацију, а у Републици Чад су током две године у мировној мисији учествовала три медицинска тима са 40 припадника војне здравствене службе Србије.

Организоване су и међународне војномедицинске вежбе „Сигуран пут“ у Бујановцу 2008. и „Medceur“ у Нишу 2009. године, на којој је учествовало 320 санитарлија из 16 зема-

ља. Започета је реализација програма едукације 15 лекара из Алжира у трајању од три године.

Ради побољшања квалитета рада, у току је увођење интегрисаног здравственог информационог система (ЗИС) у свим војноздравственим установама ради повезивања тих установа у јединствену базу података о војним осигураницима, установама у којима се лече, начину лечења, потрошњи лекова, прописаним медицинским помагалима, бањском лечењу и боловању. То ће значајно побољшати квалитет рада у целокупном војном здравству, као и примену стандардизованих процедура на свим нивоима, рационализацију дијагностичких поступака, утрошак лекова и потрошних средстава.

■ *Колико средстава је уложено у модернизацију здравствених капацитета? Ко су највећи донатори?*

– На ВМА је недавно пуштен у рад још један мултислајсни скенер, сада са 128 пресека, чија је вредност 60 милиона динара, најсавременија хипербарична комора исте вредности, две ангио-сале за интервентну кардиорадиологију, вредности 120 милиона динара, дигитални линеарни акцелератор за зрачење онколошких болесника, вредности 260 милиона динара, магнетна резонанца која кошта око 300 милиона динара, диги-

тални рендген апарат за инвазивну дијагностику који износи око 40 милиона динара, као и дигитални маммограф чија је вредност око 50 милиона динара.

У жељи да олакшамо посету ВМА, нарочито за пацијенте из унутрашњости, реновиран је паркинг капацитета 870 места, што је три пута више него раније.

Када је реч о болници Ниш, током претходне године, у циљу модернизације, набављена су средства у вредности 44 милиона динара, делом из сопствених прихода, више од 20 милиона, а остатак из донација.

Највећи донатор је Европска унија, која је обезбедила 15 милиона динара за дигитални маммограф и погон за третман медицинског отпада. Краљевина Данска донирала је програм „Хедоника“ за психолошко тестирање, у вредности 1.400.000 динара. Компанија „Еуромедицина“ донирала је анализатор урина, у вредности 6.000.000 динара, а „Лабтекс“ гасни анализатор, у вредности 1.000.000 динара.

У ВМЦ Нови Сад од почетка године из сопствених прихода набављен је видеоколоноскоп са електрохируршком јединицом за ресекцију полипа, у вредности 3 милиона динара и ултразвучни апарат за гинекологију, чија је цена 4.500.000 динара.

Када је реч о ЦВМУ Београд, током претходне четири године наба-

вљено је, поред осталог, девет порталних ЕКГ апарата, седам дефибрилатора и аудиометар, два биохемијска и хематолошки анализатор, као и 12 санитарских возила.

■ *Какви су њланови за 2012. годину? Да ли ће бити нових организационих промена и која улагања би извојили као најзначајнија?*

– У ВМА је планирано и завршено проширење хируршке интензивне неге, а у плану за ову годину је и проширење интернистичке интензивне неге, комплетна замена операционих столова и операционих лампи. У току су завршни радови на инсталацији новог, савременог и моћног информационог система, чије се пуштање у рад очекује већ током јесени. Планирана је набавка санитарског хеликоптера како би медицински тимови

Бројке

Цивилни осигураници од 1. јануара 2009. године у прилици су, уз лекарски упут, да могу да се лече на ВМА под истим условима као и у другим клиничким центрима, на основу Споразума ВМА и Републичког фонда за здравствено осигурање РФЗО. Од тада болнички је лечено 89.330 осигураника РФЗО, обављено је 50.614 операција у операционом блоку и 45.834 операције у центрима за дневну хирургију и хитну помоћ ВМА. У Дијагностичко-поликлиничком центру те медицинске установе годишње се прегледа више од 120.000 осигураника РФЗО, при чему се уради око 1.400.000 лабораторијских анализа. У центру за хитну помоћ ВМА прегледано је 143.310 осигураника РФЗО, просечно око 35.000 годишње. Средом, када ВМА ради као ургентни центар, просечно се прегледа око 450 осигураника РФЗО дневно, или око 21.000 годишње, а у периоду 2008–2011. прегледано је око 85.000 осигураника РФЗО Србије.

ВМА били бржи и ефикаснији у целој Србији.

У Војној болници у Нишу планом опремања предвиђено је 68.300.000 динара, а за санацију објеката још 50.000.000 динара. Средњорочним планом предвиђена је и изградња ургентног блока.

У ВМЦ Нови Сад планирана је набавка најсавременијих медицинских апарата, а предвиђене су и активности на поправци и одржавању инфраструктурних објеката. Када је реч о војномедицинским центрима у Београду, планирана је реконструкција стационара у Општу болницу Карабурма, рад на стварању геронтолошког центра Карабурма, изградња информатичке мреже, као и активности на веома скором отварању амбуланте на Бежанијској коси.

Најновија иницијатива је градња војне болнице у Крагујевцу, секундарног нивоа здравствене заштите, а план је да се направе капацитети од 120 болничких кревета, 80 хируршких и 40 интернистичких грана медицине са потребним пратећим садржајима.

■ *Шта су кључни проблеми у организацији и раду здравствене службе?*

– До сада је главни проблем било неадекватно снабдевање лековима и потрошним санитарским материјалом. Сматрамо да ће овај проблем бити веома брзо превазиђен новим начином функционисања Фонда СОВО. Када је реч о Војним болницама у Нишу и Новом Саду, проблем је слаба искоришћеност постељних капацитета. И тај проблем је практично решен уласком ових установа у здравствени систем Србије. У њима постоје и значајни инфраструктурни проблеми, на чијем се решавању интензивно ради како би у потпуности одговориле захтевима болница секундарног нивоа здравствене заштите, што ће значајно помоћи и здравственом збрињавању и војних и цивилних осигураника у Нишу и Новом Саду. ■

Биљана МИЉИЋ
Снимила Стефана САВИЋ

На Видовдан у Крушевцу Венци косовским јунацима

Поводом обележавања 623. годишњице боја на Косову и Видовдана, у Крушевцу су положени венци и одате државне и војне почести код Споменика косовским јунацима.

Венац је, испред Министарства одбране и Војске Србије, положила трочлана делегација предвођена командантом крушевачког гарнизона пуковником Синишом Кресовићем. Испред Министарства рада и социјалне политике, венац је положио Негован Станковић, државни секретар.

Почаст косовским јунацима одала је и делегација града Крушевца, као и представници организација посвећених неговању традиција ослободилачких ратова Србије.

Минутом ћутања и интонирањем химне Боже правде, у извођењу крушевачког хора „Кнез Лазар“ пред великим бројем Крушевљана и гостију, евоцирано је сећање на светле традиције српске војске и државе.

Пре комеморативне свечаности, градом је прошла литија са делом моштију кнеза Лазара, које су носили припадници Војске Србије. Молитвена колона је кренула из цркве Лазарице и завршила на Багдали, где је, на месту где ће ускоро започети радови на изградњи новог храма, епископ крушевачки Давид освештао крст.

Видовдан је државни празник који се радно обележава у спомен на Косовску битку 1389. Према православној традицији, то није празник радости, не игра се и не пева, а људи се присећају палих ратника и обилазе њихове гробове. ■

В. ВЈЕШТИЋ

Посета мисији УН у Либану

Плава линија безбедна

Посета шпанској бази у рејону Кафер-Кила

Делегација Министарства одбране и Војске Србије, коју је предводио заменик команданта Здружене оперативне команде генерал-мајор Горан Радовановић, боравила је средином јуна у четвордневну посету мултинационалној операцији Уједињених нација UNIFIL у Либану. У делегацији су били и пуковници Јелесије Радивојевић, Никола Жуловић и Бранко Миловановић.

Циљ посете били су разговори са шефом мисије и командантом војних снага генерал-мајором Паолом Сером и командантом сектора Исток бригадним генералом Хуиом Ислом о правцима развоја мисије UNIFIL, динамици упућивања српских мировњака у састав мисије и могућности проширења њиховог учешћа.

Делегација је обишла зоне одговорности сектора „Исток“ и базе шпанског и индијског батаљона које се налазе у зонама са највећим бројем критичних тачака на Плавој линији, која представља линију раздвајања снага Либана и Израела. Сагледани су услови живота и рада плавих шлемова, као и могући ризици у току њиховог ангажовања. Команданти шпанског и индијског батаљона у оквиру сектора „Исток“ детаљно су информисали чланове делегације о ситуацији на терену и стању својих јединица.

Генерал Радовановић је у разговору са командантом Сектора исток истакао задовољство обиласком снага мисије UNIFIL, изразивши уверење да ће Војска Србије и Оружане снаге Шпаније наставити и проширити успешну сарадњу у оквиру заједничког ангажовања у мисији UNIFIL.

Чланови делегација сусрели су се и са петорицом штабних официра Војске Србије, који су ангажовани у овој мултинационалној операцији у оквиру шпанског контингента. Од децембра 2010. године до сада је ангажовано 15 штабних официра из Србије.

После сусрета генерал Радовановић је у телефонској изјави *Танјугу* рекао да српски „плати шлемови“, који обављају дужности штабних официра, немају никаквих проблема и да извршавају редовне задатке.

– На овом простору је обезбеђен мир и већ дуже време се не уочавају никакви инциденти, а сви наши припадници су доброг здравља – рекао је генерал Радовановић.

Мировна операција Уједињених нација у Либану (UNIFIL) успостављена је Резолуцијом Савета безбедности УН 425 од 19. марта 1978, а последњом одлуком Савета безбедности мандат мисије продужен је до 31. августа 2012. године. ■

Ротације мировњака у Либану и Либерии

Заменик начелника Генералштаба генерал-мајор Милан Бјелица примио је официре Војске Србије који одлазе у мисије Уједињених нација у Либану и Либерии.

Мајори Горан Топаловић, Ненад Ристић, Милан Шилић и Владимир Стојановић и капетан Живко Димић отпутовали су у Либан где ће у мисији Уједињених нација UNIFIL, следећих шест месеци бити на дужностима штабних официра.

Мајори Лазар Васић и Саша Шево и капетани Дејан Михајловић и Вјекослав Нијемчевић отишли су у мисију Уједињених нација UNMIL, где ће наредних годину дана бити војни посматрачи. ■

Захвалнице за помоћ у организацији прославе Дана Војске

Начелник Генералштаба генерал-потпуковник Љубиша Диковић уручио је захвалнице појединцима и институцијама за помоћ у организацији прославе Дана Војске, одржане 23. априла у Лесковцу. Он је поздравио присутне у име министра одбране Драгана Шутановца и захвалио на подршци коју су пружили приликом обележавања Дана Војске.

Генерал Диковић уручио је захвалницу директору полиције Милораду Вељовићу истакавши да Министарство унутрашњих послова и Војска Србије представљају важан део снага одбране те да је неопходна њихова сарадња на највишем нивоу.

Захвалницу начелника Генералштаба добила је и Зорана Влатковић, саветница министра унутрашњих послова, као представница тог министарства.

Град Лесковац и његови грађани били су одлични домаћини овогодишње свечаности те су градоначелнику Слободану Коцићу уручене захвалнице министра одбране као појединцу и начелника Генералштаба као представнику града и грађана Лесковца.

Захвалнице су добили и Саша Лековић, директор технике Телекома Србије, Владимир Жугић, начелник Полицијске управе Лесковац, Горан Трајковић, помоћник генералног директора предузећа Јумко – Врање и Милан Кундаковић и Виктор Ђулибрк, редитељ и продуцент Радио-телевизије Србије, која је омогућила грађанима да у директном преносу прате прославу празника Војске. ■

Обученост припадника Војске Србије

У присуство начелника Генералштаба генерал-потпуковника Љубише Диковића одржана је стручна расправа о „Стању индивидуалне обучености припадника Војске Србије“.

Циљ расправе је утврђивање стања индивидуалне обучености припадника војске и дефинисање мера за њено побољшање. ■

Вежба „Двала 2012”

Генералштаб Војске Србије извео је тродневну вежбу кључних елемената јединице (ВЕКЕЈ) ради провере функционалних способности припадника Генералштаба и оперативних способности снага Војске Србије за реаговање у кризним ситуацијама.

17

Учеснике вежбе обишао је заменик начелника Генералштаба генерал-мајор Милан Бјелица, уједно и официр за планирање вежбе.

Руководилац вежбе био је заменик команданта Здружене оперативне команде (ЗОК) генерал-мајор мр Горан Радовановић, док је командант био помоћник за операције ЗОК пуковник Жељко Петровић.

Посебни циљеви вежбе били су провера способности организационих јединица Генералштаба за реализацију додељених мисија, провера функционисања ЗОК, унапређење система командовања на оперативном стратегијском нивоу, затим провера система узбуђивања, провера способности непосредно потчињених јединица Генералштаба за подршку ЗОК и провера способности дела снага за реаговање. ■

Обезбеђење војног објекта

У нишком гарнизону изведена је показна вежба Управе за оперативне послове Генералштаба и Команде Копнене војске на тему „Организација и функционисање обезбеђења војног објекта“.

Начелник Одељења за оперативне послове Команде Копнене војске пуковник Слободан Стопа на почетку вежбе информисао је учеснике да је примарни циљ вежбених активности практични приказ оптималне реализације радњи и поступака на планирању, припреми и извршавању задатака организације и функционисања обезбеђења објеката, покретних средстава и људства.

Припадници Мешовите артиљеријске бригаде су у практичном делу показне вежбе приказали поступке везане за рад при обезбеђењу војних објеката у различитим ситуацијама. ■

Сарадња Универзитета одбране и Универзитета у Новом Саду

Ректори Универзитета одбране и Универзитета у Новом Саду генерал-потпуковник проф. др Миодраг Јевтић и проф. др Мирослав Весковић потписали су *Споразум о сарадњи два универзитета* којим се предвиђа успостављање сарадње у свим областима образовања и академске праксе, организовање наставног и научног рада и реализација програма на облицима и нивоима студија из научно-образовних области које се развијају на тим универзитетима.

Сарадња ће се одвијати и на научним пројектима од општег и регионалног значаја, с циљем подизања квалитета високошколских стандарда. Споразум је закључен на три године. ■

Седница Савета Универзитета одбране

У Ректорату Универзитета одбране одржана је прва редовна седница Савета Универзитета којој је присуствовало девет чланова и ректор генерал-потпуковник проф. др Миодраг Јевтић. Седницом је председавао председник Савета бригадни генерал др Бојан Зрнић, начелник Управе за одбрамбене технологије.

На седници је дата сагласност на Статут Војне академије и Статут Медицинског факултета Војномедицинске академије, усвојени су Стратегија обезбеђења квалитета на Универзитету, Извештај о пословању и годишњем обрачуну Универзитета одбране за 2011. годину, Финансијски план за 2012. годину и утврђена висина школарине за студије и усавршавања која се организују у високошколским установама у саставу Универзитета у школској 2012/13 години.

Савет Универзитета је орган управљања Универзитетом. Има укупно 17 чланова, од којих 11, као представнике Универзитета, бирају високошколске јединице у саставу Универзитета: Војна академија бира седам представника, Медицински факултет ВМА бира четири представника, три члана бира Кадетски парламент Универзитета и три члана, у име оснивача, именује Влада Србије. ■

Страни војни представници у Војном музеју

Страни војни представници акредитовани у нашој земљи посетили су изложбу „Старо оружје Азије“ у Војном музеју на Калемегдану, где их је поздравио државни секретар Игор Јовичић.

Највећим делом, предмети су купљени педесетих година прошлог века, када их је музеј откупљивао од људи који су их добијали на поклон, или су и сами били колекционари оружја различитих култура. Такође, део експоната су поклон државе Бурме, након изложбе оружја те земље 1952. године у Београду – истакао је Јовичић.

Уз излагање вишег кустоса Војног музеја Анђелије Радовић, страни војни представници били су у прилици да погледају оружје и ратну опрему Јапана, Кине, Индије, Мианмара, Непала, Ирана и Индонезије. ■

Хумана акција Војске и Железничара

Команда Речне флотиле и радници Железница Србије, чланови хуманитарног друштва „Костадин Веселиновић Коста“, у сарадњи са Институтом за трансфузиологију Војномедицинске академије, организовали су у новосадској касарни „Александар Берић“ акцију добровољног давања крви.

Седамдесет радника Железница Србије из Зајечара, Ужица, Руме, Новог Сада, Суботице, Шида и других места широм Војводине и Србије и исто толико припадника Речне флотиле и овога пута одазвали су се акцији која из године у годину окупља све већи број добровољних давалаца.

Радник Железница Велибор Јевтић 110 пут је добровољно дао крв, а потпуковник Јосип Чапо, помоћник команданта Флотиле за подршку до сада је дао крв 27 пута. ■

Завршен међународни курс о убојним средствима

У Техничко ремонтном заводу „Крагујевац“ доделом сертификата учесницима завршен је двонедељни међународни курс „Безбедност у раду са убојним средствима, складиштење, чување и уништавање убојних средстава“.

Представник Управе за одбрамбене технологије пуковник Веселин Раичевић уручио је сертификате полазницима курса који је организован у сарадњи Министарства одбране Србије и Међународног фонда ИТФ из Словеније, уз помоћ САД.

– Курс је био прилика да се теорија и пракса споје на терену, да се учесници упознају са линијом производње и одржавања убојних средстава, али и са начином праћења стања барута у Заводу – истакао је пуковник Раичевић наглашавајући да је кључна порука курса безбедност – у ускладиштењу, употреби, као и уништавању убојних средстава.

Слушаоци курса, припадници Војске Србије и оружаних снага БиХ, Црне Горе и Хрватске, такође су изнели позитивне импресије о двонедељном усавршавању. ■

Генерал Бјелица у Сремској Митровици

19

Заменик начелника Генералштаба генерал-мајор Милан Бјелица обишао је јединице Прве бригаде Копнене војске које су размештене у гарнизону Сремска Митровица.

Командант Прве бригаде бригадни генерал Ђокица Петровић истакао је том приликом да је један вод из састава 11. пешадијског батаљона ове бригаде упућен у мултинационалну операцију Уједињених нација на Кипру, а важан задатак који предстоји је учешће у вежби „Комшија 2012“ са Оружаним снагама Мађарске. Командант гарнизона потпуковник Иван Дадих реферисао је о стању у гарнизону и јединицама.

Потом је генерал Бјелица обишао 15. тенковски батаљон, 16. механизовани батаљон и 13. дивизион самоходних вишецевних лансера ракета и заједно са сарадницима информисао старешине и војнике бригаде о актуелним плановима и задацима Војске Србије. ■

Вежба „Чувар 2012“

Приказу вежбе „Чувар 2012“ у касарни „Генерал Павле Јуришић Штурм“ у Пожаревцу присуствовали су командант Команде за обуку бригадни генерал Душан Стојановић, команданти јединица Команде за обуку, лица која се баве обезбеђењем и проблематиком обезбеђења објеката, главни подофицири и представници свих организационих целина Команде за обуку.

Вежбом је руководио начелник Одељења за оперативне послове Команде за обуку пуковник Милош Јаковљевић.

Циљ показне вежбе био је практичан приказ планирања, припреме и извршавања задатака организације и функционисања обезбеђења објеката, покретних сред-

става и људства, унапређење функционисања система обезбеђења и дефинисање јединствене методологије радњи и поступака у вршењу чуварског обезбеђења у јединицама Команде за обуку. ■

Лидерски курс за подофицире

У Центру за обуку и усавршавање подофицира у Панчеву почео је осми по реду Лидерски курс, на коме је 59 професионалних војника из свих јединица Војске Србије. Основни циљ курса је да се професионални војници оспособе за дужности командира одељења односно вођу тимова и група, на курсу који ће трајати наредне четири седмице. ■

Трилатерална вежба „Тиса 2012“

Три војске у трећој

У показном делу вежбе, који је потврдио обученост у санирању последица поплава, учествовало је око три стотине припадника оружаних снага Србије, Румуније и Мађарске, уз локалне и регионалне цивилне структуре

мисији

Практичним приказом решења на спасавању цивила и имовине, на шабачком полигону „Мачвански партизански одред“ 14. јуна завршена је тродневна трилатерална вежба „Тиса 2012“.

Према сценарију, после штабног дела вежбе, током кога су утврђене секвенце, јединице Речне флотиле Војске Србије, Румуније и Мађарске, у разним ситуацијама, помагале су цивилном становништву погођеном поплавама изазваним изливањем Саве.

Оцењујући активност веома успешном, заменик команданта Копнене војске бригадни генерал Војин Јондић изразио је задовољство што је био у прилици да буде домаћин гене-

ралима оружаних снага Румуније и Мађарске.

– Посебно ми је драго што смо се данас уверили у спремност и извезбаност за извршавање задатака треће мисије, на чему честитам свим

САРАДЊА КОЈА ТРАЈЕ

Овогодишња вежба „Тиса“ четврта је по реду. Обједињује искуства из претходних, одржаних у Тителу (2009), мађарском Сентешу (2010) и у Рамнику Вилчеа у Румунији, прошле године. Међународна војна сарадња са Оружаним снагама Мађарске у области помоћи цивилима започела је још раније, 2006. године, док се румунска војска придружила 2009. године.

учесницима – изјавио је генерал Јондић, уз поруку гостима из Румуније и Мађарске да је Војска Србије спремна да настави сарадњу и да наредних година буде добар домаћин.

У име команде румунске армије, заменик команданта Копнених снага те земље генерал-мајор др Мирчеа Саву похвалио је учеснике за исказан труд и рекао да је почаствован присуством у пријатељској Србији.

– Вежба је показала да инжењерци, осим што руше, умеју и да граде и да спасавају животе. Циљ, постављен пре почетка, у потпуности је испуњен, а посебно бих похвалио напор којим су на вежби интегрисане војне и цивилне структуре – навео је генерал Мирчеа, који је колегама пожелело успех у даљем раду.

Лично задовољство због учешћа на вежби „Тиса 2012“ изразио је и гост из Мађарске, бригадни генерал Јанош Хусар, командант Копнене војске, који је истакао да је и раније могао да примети велико знање и обученост коју војске три земље демонстрирају последњих година.

– Сигуран сам да међу нама постоји јако уверење о потреби заједничког рада, како бисмо били у прилици да помогнемо једни другима. Лепо је видети како се вежба развија из године у годину и како цивили и војска наступају на заједничком задатку – истакао рекао је генерал Хусар и додао да смо заједно на добром путу који наредне године води у Мађарску, на вежбу „Тиса 2013“, на коју је позвао регионалне партнере.

Прва два дана трилатералне вежбе „Тиса 2012“ у Шапцу обележио је штабни део активности, током којих је Команда мешовитог батаљона одлучивала о свакој секвенци. У тој фази учествовало је 50 припадника наше војске, 22 из војске Мађарске и 21 припадник оружаних снага Румуније. У практичном делу вежбе, последњег дана, ангажовано је око 300 припадника оружаних снага три земље и локалних и регионалних цивилних институција.

Гостима су на атрактиван начин приказани уобичајени поступци Речне флотиле – употреба речних миноловаца, патролних и десантно-јуришних чамаца, амфибијских транспортера, речних ронилаца и скела приликом евакуације и спасавања угроженог становништва.

Демонстрирана је и санитарска помоћ угроженом становништву, рад формираног мобилног села, уз учешће припадника Црвеног крста Војводине и Одељења за ванредне ситуације, као и осталих цивилних структура из Новог Сада и Шапца. На статичком делу вежбе изложен је део ангажованих средстава и опрема којом располаже Речна флотила Војске Србије.

– Током вежбе приказан је професионализам учесника и сви постављени задаци су решени коректно. Било је то индивидуално обучавање професионалних припадника три војске, у процесу доношења одлука у ситуацијама елементарних непогода – каже потпуковник Владимир Ивошев, командант Мешовитог батаљона штабног дела вежбе. Састав батаљона којим је командовао чиниле су три чете из исто толико земаља учесница, које су имале сличан састав и могућности, а свака је имала своју зону одговорности у којима су се дешавали инциденти. ■

Владимир ВЈЕШТИЋ
Снимео Даримир БАНДА

Подизање квалитета

Планирање, организовање и реализовање обуке војника на добровољном служењу војног рока, кандидата за професионалне војнике и професионалних припадника Војске Србије један је од тежишних задатака Команде за обуку

Током састанка команданта Команде за обуку бригадног генерала Душана Стојановића са командантима јединица, у Првом центру за обуку у сомборској касарни „Аеродром“ уприличен је и приказ извођења обуке на полигону за општу тактичку обуку, који својом структуром и распоредом објеката омогућава практичан рад и увежбавање војника и одељења у тактичким радњама и поступцима у разним борбеним ситуацијама, што

приближнијим условима реалног бојишта. Поред тога полигон се користи и за евалуацију обучености, са којом се, на основу прописаних стандарда, мери оспособљеност сваког појединца.

Како војни пентатлон, са пет спортских такмичарских дисциплина – гађање са стандардизованом пушком у прецизној и брзој паљби, трка са препонама на 500 метара са 20 препрека, пливање на 50 метара са 4 препреке, бацање стандардизованог пројектила у мете и у даљину и крос кантри трчање на 8 и 4 километра – заузима све значајније место у Војсци Србије, приказана је и обука на једином полигону таквог типа у Војсци Србије.

Поред официра и подофицира Команде и јединица, у приказу, којим је руководио потпуковник Данило Симоновић, начелник Групе за физичку обуку и селектор војног тима у пентатлону, учествовале су и кандидаткиње за професионалне војнике, као и чланови спортске екипе Министарства одбране и Војске Србије, који наступају на међународним војним спортским такмичењима у оквиру

CISM, предвођени војним репрезентативцем капетаном Дубравком Марићем.

Говорећи о улози Команде за обуку у систему обуке професионалних припадника Војске Србије, бригадни генерал Душан Стојановић нагласио је да Команда за обуку мора бити целина која ће јединицама Копнене војске и Ваздухопловства и противваздухопловне одбране давати одличне официре, подофицире и професионалне војнике, које одликују поштење, одговорност и висока професионална оспособљеност, па је стално подизање квалитета обуке и њен примарни задатак. ■

Б. М. ПОПАДИЋ

Две деценије 126. бригаде ВОЈИН

Осматрање неба

Иако у садашњој формацији Бригада постоји тек 20 година, историјат службе ВОЈ и јединица које извршавају задатке ваздухопловног осматрања, јављања и навођења на нашим просторима много је дужи и сеже у крај четрдесетих година прошлог века

вљају, непрекидно 24 сата и 365 дана у години. Свесни су тога да припадају једној од ретких јединица Војске Србије која своје наменске, оперативне задатке обавља на исти начин, истом будношћу и истим односом према обавезама, и у рату и у миру.

У јединственом систему противваздухопловне одбране, од њих све почиње. Они су очи система, његови сензори, који упозоравајуће реагују и на најмању опасност. Јединице 126. бригаде ВОЈИН (ваздушног осматрања, јављања и навођења) ста-

циониране су широм Србије, од Сомбора на северу, до Ниша и Златибора на југоистоку и југозападу земље, а њихова зона одговорности поклапа се за зonom Ваздухопловства и противваздухопловне одбране. Припадници јединица свесни су одговорности и значаја задатка који даноноћно оба-

Непрекидно на положајима

Скривени од очију јавности, смештени у капоницима под земљом или у брдима, препознатљиви углавном по радарским антенама, припадници баталјона и чета ВОЈИН одговорне за-

датке извршавају безпоговорно и у најтежим условима. Своју храброст, знање и одлучност да по сваку цену остваре оно што се од њих очекује доказали су и током агресије НАТО-а 1999. године, када су непрекидно 78 дана излагали податке о ситуацији у ваздушном простору. За исказан самопрегор и спремност на жртве одликовани су *Орденом народног хероја*. То је податак који истичу на сваком кораку, сваком приликом. Неки хероји своју храброст подразумевају, она произлази из задатка који обављају. То су управо припадници 126. бригаде ВОЈИН, јединице која својим значајем чини незаобилазни део система ПВО.

– Зону одговорности 126. бригаде ВОЈИН покрива више мањих састава, батаљона, чета и водова, лоцираних на читавој територији Србије. То је тек једна специфичност наше јединице – каже командант 126. бригаде ВОЈИН пуковник Предраг Ђорђевић. – Друга специфичност јесте сарадња с Агенцијом за контролу летења у обављању заједничког посла, а то је осматрање ваздушног простора над Србијом и праћење цивилних и војних летова на прилазима и изнад територије Србије.

Бригада обавља задатак који се у свету третира као систем раног упозорења. За његово успешно извршавање време игра кључну улогу. Подаци које пошаљемо о ученим циљевима употребљиви су само ако су достављени на време и квалитетно. Само такви подаци употребљиви су за систем ПВО. То нас чини незаобилазним и изузетно значајним делом јединственог система ПВО – напомиње командант Бригаде и додаје да се подаци о ситуацији у ваздушном простору достављају свим надлежним корисницима у систему одбране. На основу свега тога доносе се закључци и одлуке о употреби система и оружја. Величина наше земље, односно њеног ваздушног простора, омогућава да сви ти поступци трају од неколико секунди до неколико минута.

– Развој ваздухоплова и смањење територије учинили су да немамо много времена за уочавање циљева, њихово препознавање и дојаву о опасно-

ОПТИМИСТИ С РАЗЛОГОМ

Непрекидно осматрање ваздушног простора, откривање циљева и њихово праћење, прикупљање и обрада података, као и одржавање радарске технике јесу задаци које чета ВОЈИН свакодневно обавља. И тако из године у годину.

Деценије развоја заустављене су бесомучним разарањем 1999. године, када је већи део радарских средстава и инфраструктуре уништен или веома оштећен. Тада је напуштен и

положај на Копаонику. У Бригади кажу да би волели да се тамо врате. То је један од најбољих положаја за ВОЈИН, не само у Србији већ и у региону, истиче командант бригаде пуковник Предраг Ђорђевић и додаје да, сем у изградњи инфраструктурних положаја, даљи развој Бригаде види и у оспособљавању састава, пре свега у достизању савремених стандарда у погледу размене информација у контроли ваздушног простора.

Пуковник
Предраг Ђорђевић
командант
126. бригаде ВОЈИН

сти коју представљају – каже пуковник Ђорђевић. Бригада располаже перспективним средствима, али и средствима којима је истекао и временски и експлоатациони ресурс. Само захва-

љујући ентузијазму и оспособљености искусних стручњака у основним јединицама и у батаљону за ваздухопловно и ваздухопловнотехничко одржавање, у нашем свакодневном оперативном раду успешно користимо и средства која су одавно застарела. Исправност технике је већа од 90 одсто, упркос великим проблемима које имамо у набавци резервних делова. Да би све задатке извршили ефикасно и квалитетно, припадници Бригаде, посебно они који извршавају оперативне задатке, морају да буду изузетно оспособљени.

Стога индивидуалној оспособљености, али и оспособљености послуга и јединица, посвећујемо велику пажњу. Састав борбених смена које раде у кабинама на осматрању ваздушног простора и праћењу циљева у ваздушном простору и официра за навођење, али и технички састав, који одржава средства радарске и радарско-рачунарске технике, морају бити индивидуално врхунски оспособљени управо да би у јединици могли да пруже максимум. У извршавању задатака припадници бригаде, батаљона и чета зависе једни од других, колективни рад овде се подразумева – наводи пуковник Ђорђевић и додаје да је наша техника софистицирана, задаци одговорни и нема места импровизацијама.

Према речима команданта, отежавајућу околност представља чињеница да припадници јединица Бригаде обуку реализују упоредо с извршавањем оперативних задатака и да немају средстава која могу да издвоје за обуку. Сва средства су ангажована у систему ПВО, а процес обуке зависи и од осталих састава, на пример од налета ловачке авијације. То су специфичности које 126. бригаду чине јединственом, не само у ВиПВО већ и у Војсци Србије.

Висок ниво исправности технике

Значајан сегмент ефикасног извршавања задатака, поред обучених

људи, свакако је и техника. У јединицама ВОЈИН то је софистицирана радарска и радарско-рачунарска техника, о којој, у трећем степену одржавања, брину припадници батаљона за ваздухопловнотехничко и техничко одржавање и снабдевање. Командант батаљона потпуковник Младен Ђукић истиче да његов малобројни састав (некада су били тек чета) брине о свим радарима на целој територији Србије.

– Радарска техника је сама по себи комплексна. Зато морамо да поседујемо висок ниво стручности у области електронике, електротехнике, радиотехнике... Овде раде најискусније старешине, које су углавном у јединицама

радиле на тим средствима, добро их познају, а сада извршавају задатке из области напредног одржавања. Наша обука и сви задаци подређени су томе. Средства су стара више од 25 година, али нису застарела јер су модификована, па су перспективна и у наредном периоду – каже потпуковник Ђукић. – Евентуална набавка нових, савременијих средстава неће нас затећи неспремне. Јединица има официре и подофицире, с мало професионалних војника. Овде је потребно дугогодишње

искуство да би се средства одржавала у трећем степену. То је виши ниво одржавања него у основним јединицама. Стручноспецијалистичка оспособљеност омогућава нам да обављамо и те уско специјализоване задатке. Некад модификујемо и средстава и алате којима радимо. Литература за одржавање је углавном на страном језику, али то не представља препреку за искусне припаднике јединице. Искуство, перманентно учење и стручноспецијалистичко усавршавање јесу предуслови за постизање резултата какви се захтевају од нас – наглашава потпуковник Ђукић, чији батаљон извршава комплексне задатке.

Специфичности и сличности

Поред бројних специфичности, које једину бригаду ВОЈИН у Војсци Србије чине одиста посебном, има и нечег што је чини сличном другим развијеним саставима, а то је високо развијен колективни дух. У то смо се уверили у 20. батаљону ВОЈИН, којим командује потпуковник Јовица Кепчија, односно у једној од његових чета. Истичући да командир чете на издвојеним објектима, попут овог у Старим Бановцима, поред основних, наменских задатака, обавља и бројне задатке логистичке природе, карактеристичне за команданта касарне, потпуковник Кепчија каже да су ти искусни официри тек један од стубова батаљона.

— У батаљону је више од 70 одсто подофицира и војника по уговору, што их чини одлучујућом кариком у ланцу система ВОЈ – каже потпуковник Кепчија, који у батаљону, поред Команде, има две радарске чете, самостални вод ВОЈИН и чету за управљање, чији је задатак да обједињује и обрађује податке радарских јединица. Јединице батаљона стациониране су на различитим местима, што ствара немале проблеме, повећава трошкове, усложњава командовање. Батаљон је намењен за осматрање ваздушног простора и контролу у додељеном сектору одговорности. Тај сектор је северно од линије Бајина Башта – Крагујевац–Зајечар.

У том сектору јединице батаљона обављају сложене и одговорне задатке, попут осматрања ваздушног простора, откривања и праћења уочених циљева у ваздушном простору, идентификације циљева, обраде и дистрибуције података о циљу, навођења ловачке авијације и усмеравања система артиљеријско-ракетних јединица за ПВД. У свим јединицама организовано је непрекидно дежурство у систему ПВО. Сва радарска средства су нон-стоп ангажована у систему ПВО, нема времена за одмор, за предаха, за квар. Средства не раде независно од система ПВО, не могу се издвојити за процес обуке, па се обука припадника одвија на радном месту, уз оперативни рад и обављање наменских задатака, који су исти у миру и рату.

Истичући да се у јединици којом командује колективни дух развија уредо с индивидуалним оспособљавањем, капетан Перица Крбавац каже да је висока стручна оспособљеност сваког припадника чете, а нарочито оних који дежурају на радарима, предуслов успешног извршавања задатака.

– Ми заиста делујемо као тим. Припадници наше јединице већином су подофицири и професионални војници, стручно и специјалистички оспособљени за посао који обављају, односно за задатке које извршавају. И поред тога што су наша средства непрекидно задејствована у систему ПВО, истовремено реализујемо и обуку на њима. Користимо сваки налет авијације да бисмо увежбавали праћење циљева у ваздуху, навођење или препознавање циљева. Ми, у ствари, обезбеђујемо почетне информације систему ПВО, од чете ВОЈИН све креће – поносно истиче капетан Крбавац. ■

Душан ГЛИШИЋ
Сниммо Даримир БАНДА

Ракеташи Прве бригаде гађали циљеве у ваздушном простору

Небески штит

Оператори ракетних система „стрела” 10М из састава 14. артиљеријског ракетног дивизиона ПВЗ на аеродрому „Батајница” постигли одличне резултате на контролно-тренажном гађању циљева у ваздушном простору

Прецизност рада оператора на ватреној линији контролисала је неумољива електроника, која је регистровала сваки елемент оцењивања, на основу којих се верификује квалитет њиховог рада током комплексног процеса гађања – избора, уочавања и праћења циља, избора врсте ватре, лансирања ракете, процене резултата и прекида ватре.

Гађања су се одвијала из места и у покрету, у реалном времену и

простору, са стварним циљевима, авионима типа „галеб” Г4 и хеликоптером „газела”, 204. ваздухопловне бригаде, који су на висинама од 150 до 250 метара, са просторним параметрима – 300–500 метара и брзином лета између 110 и 130 метара у секунди, према програму гађања, мењали профиле лета, од дефилеа, пропињања и понирања, до бришућег лета и изненадног појављивања.

Да би оператори стекли услов да приступе контролно-тренажним гађањима, сваки од њих, по речима ма-

јора Дарка Црљенице, команданта дивизиона и руководиоца гађања, морао је претходно успешно да изврши 625 тренажних гађања, од којих 300 на собном тренажеру, 200 на реални циљ у ваздушном простору, 100 на радио-вођену макету и 25 на имитатор циља у ваздушном простору.

Поред ракеташа Прве бригаде, на аеродрому „Батајница” гађања циљева у ваздушном простору извршили су и оператори и нишанције артиљеријских ракетних дивизиона из састава Друге, Треће и Четврте бригаде, као и 98. и 204. авио-базе Војске Србије, који су гађали из 40-милиметарских противавионских топова типа „бофорс” и самоходних лансера ПВО „стрела 1”. ■

Б. М. ПОПАДИЋ

Успех ученика Војне гимназије на литерарном конкурс

29

Инспирисан да помогне

У Центру за културу и спорт „Шумице“ свечано су уручене награде градског такмичења „Зона без дроге“ за најуспешнији литерарни рад и карикатуру. Јован Баровић из Београда, ученик првог разреда Војне гимназије, освојио је прво место за најбољи напис.

Градски конкурс „Зона без дроге“ намењен је ученицима средњих школа у Београду, а реализован је у оквиру пројекта „Културом и образовањем против дроге“. Јован Баровић се на конкурс пријавио сам, подстакнут речима начелника Војне гимназије пуковника Милана Стевића како су ученици те средњошколске установе заштићени од уличног васпитања и контакта с дрогом.

– Инспирисала су ме и предавања у основној школи о штетности дроге, о чему су говорили припадници МУП-а. Желео сам да пишем о томе и да покушам да спречим све који помисле да пробају дрогу – да то не чине. Међутим, људе који су већ почели да се дрогирају тешко је вратити на прави пут – каже Јован и додаје да успех у борби против наркоманије може постићи и оваквим конкурсима, радовима и карикатурама.

Човек се не рађа као њилош, доктор, обућар, ковач, а ни као наркоман. Погрешне су шљвргње, људске мисли, неукусне њриче и шале да се наркоман 'иџак' рађа ... Судбином наркомана данас се бава многи. Нажалосџ, њонекад је мало оних који су реално у сџању и да им њомогну.

„Ослободимо их њихове мрачне зоне, опростимо им прошлост, кренимо, јер већ каснимо. Схватимо да је њихова зона потенцијално ропство чији се заробљеници не рађају, они то постају. Вратимо их у зону сигурне слободе, далеко од дроге и потенцијалне смрти. Вратимо их у зону светлости и људске слободе“, закључује у раду Јован.

– Једини сам ученик из Војне гимназије који је писао рад. И на додели награда прочитано је само моје име и то ме зачудило. Питао сам професорку да ли сам само ја конкурисао, а она ми је објаснила да је рад толико одушевио жири да нису могли да изгласају друго и треће место – објашњава гимназијалац.

На конкурс се пријавило двадесет београдских средњих школа, а ученици Војне гимназије остварили су запажен резултат освојивши, поред првог места за литерарни рад, друго и треће место за карикатуру. На додели награда Јован је прочитао рад, приказане су најуспешније карикатуре и награђенима су додељене вредне књиге и признања.

Војни гимназијалац каже да ће се и наредне године пријавити на конкурс „Зона без дроге“. Центар „Шумице“ донео му је срећу јер је пре пет година, као основац, на истом месту добио награду на такмичењу из географије. Планира да упише Војну академију и да настави са освајањем награда. ■

С. АНЂЕЛКОВИЋ

Снимила Д. СТЕФАНОВИЋ

„Војни лекар на селу“ у општини Ћићевац

Стари нису заборављени

Стало нам је да помогнемо колико можемо – каже пуковник Сениша Кресовић и посебно истиче потребу пружања конкретне помоћи најсиромашнијим домаћинствима и онима који су удаљени од комуникација

Команда за развој Расинске бригаде и Центар за обуку логистике у склопу цивилно-војне сарадње реализовали су акцију „Војни лекар на селу“ у селима Доње и Горње Мојсиње и Браљина, у општини Ћићевац.

Од укупно деведесетак, углавном старијих мештана, колико живи у овим селима, прегледано је 68.

Тим Команде за развој Расинске бригаде и Центра за обуку логистике чинили су референт за цивилно-војну сарадњу у Команди мајор Бранислав Митић, начелник групе за цивилно-војну сарадњу у Центру мајор Аца Трифуновић, мајор др Предраг Станковић, доктор специјалиста ветеринарске медицине капетан Тони Недељковић и медицински техничар разводник Ана

Николић, а велику помоћ пружили су Црвени крст и Центар за социјални рад општине Ћићевац.

Готово све становнике Доњег и Горњег Мојсиња у њиховим домовима посетили су лекари и медицински техничари.

Особље су срдечно дочекали деведесетдогодишњи Драгомир Петковић, Милован и Драгица Томић, а посебну пажњу лекарска екипа посветила је већ десет година непокретној Вери Стојменов.

Мештани, који су листом били задовољни због доласка војске, изразили су жељу за поновним сусретом са медицинским особљем.

Војне лекаре и ветеринаре у згради месне заједнице Браљина, где

су прегледи и обављени, дочекао је први човек села.

У ведром расположењу и уз духовите коментаре, доктор Станковић је констатовао да 84-годишњи Милан Грујић има притисак као регрут, а деда Милан је одговорио да тешко може поново да иде у војску јер га мучи окоштавање кичме. Мештани који нису могли да дођу у месну заједницу прегледани су код куће.

Мајор др Предраг Станковић каже да је у овим селима запажено да већи број људи има кардиоваскуларне тегобе и коштано-зглобне промене.

– Види се да је овим људима приступ здравственим установама отежан и да се сами лече, па је очигледно да се радују посетама војних лекара. Покушавамо да делујемо терапијски, али и превентивно, кроз савете и упознавање са достигнућима савремене медицине – каже доктор Станковић.

Посета војних лекара није се само тичала мештана. Капетан Тони Недељковић прегледао је стоку, живину и псе у газдинствима и саветовао мештане у вези са одгојем домаћих животиња, исхране, неге и заразних болести животиња и људи.

Акцију „Војни лекар на селу“ обišао је командант Команде за развој Расинске бригаде пуковник Синиша Кресовић и том приликом нагласио је да припадници Војске Србије гарнизона Крушевац традиционално добру сарађују са цивилним структурама у гарнизону.

– Стало нам је да помогнемо колико можемо – каже пуковник Кресовић и посебно истиче потребу пружања конкретне помоћи најсиромашнијим домаћинствима и онима који су удаљени од комуникација.

– Ових дана учествовали смо у акцији „Очистимо Србију“, сада реализујемо акцију „Лекар на селу“, а убрзо ћемо учествовати и на Видовданским свечаностима. Мислим да припадници војске управо оваквим акцијама показују да су користан део друштвене заједнице – истиче пуковник Кресовић.

Лекари и медицински техничари Команде за развој Расинске бригаде и Центра за обуку логистике наставиће акцију „Војни лекар на селу“ у општинама Брус и Александровац. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ

Војни лекар на Копаонику

■ 31

Команда за развој Расинске бригаде и Центар за обуку логистике реализовали су акцију „Војни лекар на селу“ и у копаоничким селима Стануловиће, Трешњица и Јелење. У тим најудаљенијим селима општине Брус прегледани су скоро сви мештани у својим кућама, пошто, нажалост, насеља имају само 17 старијих становника.

У санитетском тиму Чете за обуку санитетске службе Центра за обуку логистике били су лекар поручник Давор Владимиров и медицински техничар старији водник Вељко Вељковић.

У акцији су учествовали и лекар специјалиста ветеринарске медицине капетан Тони Недељковић, као и референт за цивилно-војну сарадњу у Команди за развој Расинске бригаде мајор Бранислав Митић и начелник Групе за цивилно-војну сарадњу у Центру за обуку логистике мајор Аца Трифуновић.

Придружили су се представници Бруса, које је предводио Радован Московљевић, екипа из Дома здравља, активисти Црвеног крста и геронтодомаћица Центра за социјални рад Јасмина Петровић.

У селу Стануловиће војни лекари прегледали су Радомира, Миља, Љубинку и Душанку Вукашиновић и Косту Вукојичића, који су том приликом нагласили да је лепо што су војници дошли да им пруже здравствену помоћ. Радосија Тодоровић из села Јесење, њен муж Стева и Радојко Тодоровић имају само речи хвале за акцију „Лекар на селу“. И Јованка Јовановић из Трешњице срдечно је дочекала припаднике војног санитета. ■

З. М.

Најбезбеднији возач Треће бригаде

ЖИВОТ ЗА ВОЛАНОМ

Возач аутобуса у 30. командном батаљону Треће бригаде Војске Србије Момчило Никић проглашен је за најбезбеднијег возача у овој јединици током 2011. године. Никић је током прошле године прешао највише километара без саобраћајне незгоде, возећи не само аутобус већ и камионе, теренска возила и „све друго што се нареди“.

– Додуше, мислим да километража није право мерило, јер није исто прећи сто километара аутопутем и возити сто километара макардамским и пољским путевима у Копненој зони безбедности и зато веру-

јем да је признање дошло у моје руке због тога што у професионалној каријери војног возача нисам имао ни казну од саобраћајне полиције, а камоли неки удес – каже искусни возач.

Момчило неће да говори о томе, али готово сви у Бригади знају коме се поверавају најсложенији задаци и војње, и зашто млађе колеге према њему имају пуно поштовање и уважавање. Он пак поносно наглашава сарадњу с колегама:

– Не постоји колега или друг коме нисам помогао ако је затражало и то је нешто што ме испуњава и као човека и као возача.

Момчило Никић рођен је у Куршумлији, 1956. године. Као професионални војни возач почео је да ради у Загребу као двадесетогодишњак. Може се само замислити шта је све преживео за 36 година професионалног возачког стажа, поготово у ратовима на простору некадашње Југославије, када су возачи били на удару и на опасним задацима. Какве је све задатке извршавао, укључујући и оне битне за живот колега, вештим управљањем и смиреним поступањем у критичним ситуацијама. Данас ће само скромно рећи – *Прошли смо све што и ево нас!*

Тешко ће се пронаћи неко моторно возило у нашим оружаним снагама којим Никић није управљао, док на питање које је возило најбоље, одговара – ново!

– Често су наши аутомобили старији од тридесет година, неки чак и од педесет, тако да скоро сви возачи морају да буду и механичари – истиче искусни возач.

Момчило Никић је своју судбину чврсто везао за Војску Србије, што потврђују и опредељења његове деце да изаберу војни позив за своју професију. Син Александар је кренуо очевим стопама и ради као професионални војник и возач у Трећој бригади, а ћерка Александра је конкурисала за пријем на Војну академију. Док деца тек почињу да раде, Момчилу се приближава више него заслужена пензија.

– Читав живот сам за воланом, а како ће изгледати пензија, не знам. Младим возачима препоручујем спорију војњу, држање одстојања и поштовање свих прописа, пошто је свака грешка у војњи скупа! ■

З. МИЛАДИНОВИЋ

ОДБРАНА

Специјални прилог 77

Српски добровољачки покрет 1876–1918

ЛУЧОНОШЕ СЛОБОДЕ

Пише др Владимир БАРОВИЋ

Добровољачки одред на Кајмакчалану

О добровољцима и добровољачком питању код нас писано је углавном у светлу Првог светског рата, сукоба глобалних размера, у којем је добровољачки фактор за српску војску био од великог значаја. На нашем терену добровољци су се, међутим, јавили још у време Кочине крајине, када су посебне аустријске формације, такозване фрајкоре, попуњавали Срби – добровољци. После ратова с Турцима, са бујањем српске грађанске и националне свести, посебно међу омладином, крајем 19. и почетком 20. века дошло је до ширења идеје да је добровољно учешће у ратовима за ослобођење крајева настањених српским и словенским живљем веома прихватљива свесна жртва за општу националну ствар. То национално ослобођење се у романтичарском заносу очекивало и прижељкивало, те се кроз национална културна и просветна друштва неговао култ Косова, старог српског царства и других патриотских елемената већ формираног националног обрасца, који ће имати снажан утицај на феномен добровољности у српском народу. Иако никада није усахнуо, врхунац добровољне жртве за остварење слободе у српском народу остварен је у Првом светском рату, када су српске добровољачке јединице на Солунски фронт стизале и из Америке.

У СРПСКО-ТУРСКИМ РАТОВИМА

Аустројске фрајкорске јединице, састављене махом од српских добровољаца, Крајишника, имале су одличну војничку обуку у ратној вештини и тактици, па је добар део будућих устаника и њихових старешина у Српској револуцији 1804. године, који су прошли ту фрајкорску војну школу, био веома оспособљен за касније борбе против Турака. И сам вођа Првог српског устанка прошао је војну обуку у фрајкорима, о чему је писао Стеван Павловић: „Карађорђева доминантна личност и његово залеђе – био је богат трговац свињама, али, такође и хајдук и командант помоћних чета (фрајкора) у аустројској војсци – учинили су га природним вођом. Потчињени му команданти били су углавном одметници, чији су одреди проширили побуну“. У току првог српског устанка, уз редовну устаничку војску, постојали су и одреди „голаћа“, који су ратовали као добровољачке формације, јер у систему војне обавезе нису подлегали позиву у редовне устаничке чете. Често су то били људи чије су породице уништене у ратном вихору и зато су били познати по храбрости, те су од виших команди добијали најтеже и најопасније задатке. Те добровољачке јединице обављале су задатке намењене „специјалним снагама“, да употребимо савремену војничку терминологију.

Са настанком модерне српске државе стварају се и модерни политички програми, који имају за циљ национално ослобођење и уједињење. Да би се ти циљеви реализовали, била је неопходна извежбана војска, а први корак у том правцу направио је кнез Михајло, који је организовао народну војску милицијског типа. Кнез Михајло се озбиљно спремао за војну акцију ради ослобођења Србије од Турака и мада је био познат као ауторитаран владар, када је реч о добровољном приступању, посебно школованих официра у редове српске војске, ипак је имао еластичан став. „Уз имена официра који су 1862. године ступили у српску војску треба посебно истаћи Ђоку Влајковића. Он се у време мађарске буне 1848. године, као наредник српске војске, борио у добровољачком одреду војводе Стевана Книћанина против

Српско-турски рати 1876–1877. Одлазак српске војске из Београдске тврђаве 1876. године

Генерал Михаило Григоријевић Черњајев

страних угњетача. Године 1851. ступио је у руску војску и као добровољац учествовао је у руско-турском рату, затим у кримском рату у коме је, при одбрани Севастопоља, изгубио ногу и добио чин капетана руске војске. По повратку у земљу, будући ватрени присталица Уједињене омладине српске, није био у вољи конзервативној влади кнеза Михајла. Али пошто се видно истакао у протеривању Турака из београдске вароши 1862. године, кнез Михајло га је произвео у чин капетана српске војске. На примедбу министара да је Влајковић револуционар, а не кнежев следбеник, кнез Михајло је одговорио – мени не требају приврженици, него паметне и разумне државне слуге“.

Значај добровољаца и добровољачких формација евидентан је већ у време првих ратних напора вазалне кнежевине Србије да се ослободи османског сизеренства, тј. у доба српско-турских ратова 1876–1878. године. У том периоду Србија још увек није имала увежбану војску, а евидентан је био и недостатак школованих официра, који су умели да примењују, за то доба модерну, војну вештину и тактику на бојишту. Због тога је од кључне важности у првом српско-турском рату било учешће

руских добровољаца, посебно школованих официра, у редовима српске војске. „Још у време бомбардовања Београда 1862. године, када је изгледало да ће букнути рат између Турске и Србије, већи број аустројских официра, Срба и Хрвата, прешао је у Србију да јој помогну у борби са непријатељем. Сада, пред нови ратни заплет, стигле су нове групе официра из аустројске војске. Сви су одмах распоређени на командне положаје и већ у првим борбама испојили изузетну храброст и војнички таленат. Међу тим официрима били су Ђуро Хорватовић, Стеван Бинички, Лазар Јовановић, Таназије Ђуричић, Глиша Франић, Антоније Орешковић, Паја Путник, Јероним Шандор, Адам Приљева и други“.

„Лав од Ташкента“ командант Моравско-тимочке војске

Руски добровољци у српској војсци посебно су се истакли у великим бојевима, где је поред храбрости било потребно и војно знање у дефанзивни, инжењеријским и фортификационим радовима. Посебно значајна личност у српско-турском рату 1876–1877. године био је генерал Михаило Григоријевић Черњајев, који је постао чувен у ратовима у средњој Азији, где је прозван „Лав од Ташкента“. Он је у српску војску ступио као добровољац пошто му је кнез Милан дао српско држављанство, а у опе-

рацијама је командовао Моравско-тимочком војском, најважнијом српском формацијом у том рату. У рату 1876/77. године од добровољаца су формиране крупне јединице, као што су батаљони. „Крајем јула почели су у већем броју да долазе руски добровољци, претежно официри. Многи су били распоређени по бригадима народне војске, али је већина употребљена при формирању добровољачких батаљона. У то време на Морави је било оформљено или у формирању више добровољачких батаљона састављених од разних добровољачких чета, које су биле створене у почетку рата. Међу првима је формиран 'батаљон кнегиње Наталије' под командом капетана Ђуре Шаринића, у коме су били већином Срби – добровољци из Војводине. 'Батаљон Црногорски' или како се још звао 'Летећи црногорски кор', најпре под командом војводе Маша Врбице, а затим када се он разболео, под командом капетана Михаила Радуловића, био је састављен од добровољаца из Црне Горе и Херцеговине. Трећи батаљон се звао 'Руско-српски' због тога што су његов старешински кадар сачињавали Руси, а четврти се звао 'Руско-арнаутски', кога су сачињавали Срби – добровољци из Старе Србије са руским командним кадром.“ Занимљиво је нагласити да је у том рату било и бугарских добровољаца који су имали батаљон од 750 бораца, а предводио их је мајор Кирјејев.

Толстојев пуковник Рајевски добровољац српске војске

Огроман проценат добровољаца ушао је у редове српске војске из моралних и патриотских разлога, са циљем свесловенске узајамности, осећаја да је потребно помоћи српском народу да се ослободи турске доминације и тлачења. Тај племенити и изразито морални елемент треба разумети у контексту буђења модерног национализма који добија грађанску црту, уз напомену да је тада још увек доминантан био и осећај религијске солидарности на линији православног хришћанства, или пак у контексту борбе хришћанства са исламом, као тлачитељем свих хришћана. И генерал

Пуковник Николај Николајевић Рајевски

Српска пешадија најада шурску војску уочи заузећа Зајечара 1876–1877.

Черњајев је, као осведочени славенофил, приступио добровољно српској војсци, а било је и представника најугледнијих руских племићких породица.

Један од представника добровољаца из реда високог племства свакако је и пуковник Николај Николајевич Рајевски, који је Лаву Николајевичу Толстоју послужио за лик Алексеја Вронског у роману Ана Карењина. Без обзира на романтични аспект његове личности, Рајевски је као добровољац имао велики морални, али и оперативни-командни значај у српским редовима. „С обзиром на његово порекло и ранг, долазак Рајевског у српску војску дочекан је са посебним задовољством. Одмах по доласку на фронт код Алексинца, Черњајев га је одредио за команданта тупа на десном одсеку алексиначких положаја.

Благодарећи појачањима које је Рајевски 21. августа из Алексинца одвео на западну обалу Мораве, српске трупе су предвече повратиле неке од изгубљених положаја с обе стране Житковца.

Највећи успех постигла је Алексиначка бригада прве класе, мајора Јована Поповића, која је потпомогнута батаљоном добровољаца 'Кнегиња Наталија' и четом Црногораца од 50 људи, 'упевши се из свију сила', поново заузела положаје испред Мрсоља и преотела Мрсољски вис.“ Колики је био морални и борбени значај добровољаца у ратовима 1876–1878. године најбоље сведочи податак да је командант Дринског сек-

тора пуковник Узунмарковић, после одласка три добровољачка батаљона на Делиград, морао да повуче војску са десне обале Дрине и да пређе у дефанзивна дејства према турским снагама. Добровољци су као предводница српске војске улазили у позадину турских положаја, правили пометњу и уносили страх и панику међу непријатељске позадинске службе, команде и мања одељења. То је био пример комитског и четничког ратовања, које су за основу имали добровољци у српско-турским ратовима.

Македонска епопеја српских комита

Са бујањем српског грађанског и националног, а посебно омладинског покрета, крајем 19. и почетком 20. века дошло је до формирања става да је до-

бровољно учешће у рату за ослобођење спремна и свесна жртва за општу националну ствар. То национално ослобођење се у романтичарском заносу очекује и прижељкује, те се кроз национална културна и просветна друштва негује култ Косова, српског царства и других елемената националног обрасца, који ће имати снажан утицај на феномен добровољности. Оснивањем организација као што су „Народна одбрана“, „Уједињење или смрт“ и бујањем четничких акција у Јужној Србији, како је називана Македонија, долазимо до кључног момента у експлицирању улоге и значаја добровољаца у ратним напорима Србије за ослобођење и уједињење. До Првог светског рата бујају и други омладинско-револуционарни покрети у региону, односно скоро сви суседни народи имали су своје национално-политичке циљеве и организације које су имале задатак да те аспирације реализују.

ВМРО, инспирација за српске комите

На преласку из 19. у 20. век добровољци су имали посебно важну улогу у национално-ослободилачким покретима, који су на Балкану углавном водили герилске ратове, што је био значајан вид отпора туђинској власти. Организовање мањих наоружаних одреда и њихово убацивање у непријатељску позадину, где су вршили диверзије и бавили се обавештајним радом, била је пракса у свим ратовима, бунама и устанцима, а такве, веома опасне акције могли су водити само добровољци, односно људи који су својевољно доводили животе у опасност. Поједине чете добровољаца за акције у турским областима на Косову и Метохији и Македонији настајале су спонтано, из народа, док су друге формиране од самог државног и војног врха.

У европском делу Османског царства, нарочито у Македонији, очи балканских ратова деловало је више добровољачко-герилских покрета. Поред бугарске врховистичке чете (десно крило ВМРО-а), санданиста (лево крило ВМРО-а), грчких андарта, албанских качака, били су ту и српски четници или комите. Политичка анархија, вели-

Комитске војводе из Сјаве Србије и Македоније

ка корупција, верски мотивисано насиље и расуло државног система Османског царства омогућили су кретање тих чета турском територијом и њихово међусобно обрачунавање, као и сталне сукобе са турском жандармеријом и војском. Владе Србије, Грчке и Бугарске имале су територијалних претензија према Македонији, па су поред културно-просветне пропаганде подстицале и оружане акције које би створиле услове за њено евентуално припајање.

Српска влада и војни кругови основали су од патриотски настројених добровољаца четничке одреде, односно комите, који су представљали важан апарат у борби за ослобођење и припајање окупираних крајева Србији. За обичан народ они су представљали националне револуционаре који у тешким условима воде борбу за ослобођење, а доцније и уједињење јужнословенских земаља. То је био циљ револуционарне омладине, посебно у периоду 1903–1914. године. Из њених кругова регрутовали су се најбољи комитски борци: „Основни циљеви били су слобода и јединство, а основна средства – акција и борба, културна, морална и физичка. У очима омладине борба и жртва стајале су уз слободу на једнаком нивоу, борба је била неопходна а жртва по-

жељна: Нама су потребни мученици што слепо верују и који су приправни погинути за идеју”.

Комите, браниоци народа у Македонији

За разумевање српског добровољачког покрета од велике је важности управо деловање српских комитских чета, састављених од добровољаца, у Македонији, у периоду од 1903. до 1912. године. Живот српског становништва у Македонији био је изузетно тежак, не само због насиља турских власти и албанских качака, већ највише због терора бугарских чета. Присталице бугарске екстремне револуционарне пропаганде основале су 1897. у Солуну „Друштво за убијање Срба”. На мети атентатора налазили су се првенствено свештеници и учитељи, као представници националне интелигенције, али и обично македонско становништво које је испољавало српску националну припадност. Пошто су убиства била све учесталија и суровија, а турске власти ништа нису предузимале да их спрече, српски живаљ био је приморан да се заштити сопственим добровољачким одредима. Званична Србија није се упуштала у ризик организовања наоружаних чета у суседној држави, па је у почетку иницијатива потекла од приватних лица.

У Београду је 1903. основан „Централни револуционарни тајни одбор”, са др Милорадом Гођевцом на челу, са задатком да окупља добровољце, набавља опрему и наоружање, води скривену пропаганду у корист комитске акције међу угледним политичарима, пословним људима и културним радницима. У Врању је исте године настао „Извршни одбор”, који се старао о илегалном пребацивању добровољаца на турску територију, организовању мреже повереника, јатака и агената, као и прикупљању информација о кретању турске војске и бугарских комита. Непосредно руковођење борбеним операцијама налазило се у надлежности „Горског штаба”, који је био смештен на тлу Македоније.

У „Централном одбору”, поред Гођевца, били су и Лука Ђеловић, Љуба Давидовић, Драгутин Димитријевић Апис и други. Прва српска чета са територије Србије упућена је у мају 1904. године, с војводом Анђелком Алексићем на челу. Међутим, чим су прешли границу, у сукобу са турском војском на Четирцу, код Куманова, изгинули су до последњег човека. Након тог дебакла београдска штампа и јавност осуђивали су добровољачку акцију, сматрајући да она нема изгледа за успех у борби против турских власти и боље организованих бугарских комита. Зато је преовладало мишљење да комитска организација не треба да буде дело приватних лица, већ да пређе у руке службене Србије.

Од 1905. године деловало је посебно одељење у Министарству иностраних послова Србије, које се бавило формирањем и слањем добровољаца и комитских чета преко границе. Српска влада морала је вешто да крије ову подршку добровољачкој акцији да не би кварила свој међународни углед и позицију, а са друге стране није желела да пропусти прилику да контролише и управља ослободилачким покретом. Поред подршке Владе, комите су имале подршку „Кола српских сеистара” и „Друштва Светог Саве”, који су сакупљали новчане прилоге и развијали националну пропаганду.

Захваљујући дискретној, али драгоценој помоћи Краљевине Србије, српске комите су до 1908. постизале значајне успехе и притом су анулирали све рани-

је бугарске резултате. Избијањем младотурске револуције (Хуријета), 1908. године, привремено су престали обрачуни чета. Срби из Македоније напустили су револуционарни рад, распустили оружане одреде и изјавили да настављају борбу парламентарним путем, оснивањем политичке странке. „Централни одбор” у Београду престао је да ради, а велики број четника – добровољаца вратио се мирнодопском животу. Када се

Договор прег борбу

показало да нова османлијска власт за балканске народе није била ништа боља од претходних, добровољачка акција поново је оживела 1911. године.

Овога пута организовањем комита на турској територији бавила се „Народна одбрана”, која је постојала од 1908. године као патриотско, надстраначко удружење. „Народна одбрана” организовала је школу за четничку обуку у Прокупљу, а њен главни инструктор био је српски официр Војислав Танкосић. У тој школи добровољци су обучавани у руковању оружјем и експлозивима и увежбавани за диверзантске и јуришно-препадне акције. Добровољачка акција чета на терену имала је за последицу крваве сукобе са турским властима и још жешће сукобе са бугарским комитама, који су били главни противници српских група. Примера тих сукоба има више и одлично илуструју праву природу тог система ратовања и све

опасности којима су се излагали добровољци који улазе у чете. У селу Табановцу, 14. марта 1905, чету Владе Ковачевића опколили су Турци, чији им је наредник обећао да ће их поштедети ако се предају. Када су то учинили, доведени су у Куманово, где су их линчовали пред општинском зградом. После тог догађаја ниједан се четник није предавао Турцима, већ је у случају неминовног заробљавања уведено правило самоубиства.

Борбе против Бугара

Једна од најзначајнијих комитских борби вођена је 16. априла 1905. године на Челолеку. Седам српских чета, укупног састава 160 људи, потпуно је разбило низаме, редовну турску војску, која је кренула у потеру за добровољцима. У српским четама тада су били официри српске војске Војислав Танкосић и Војин Поповић – војвода Вук, који ће касније постати водећи команданти добровољачких јединица. Та победа радосно је одјекнула широм Србије, те се све већи број добровољаца јављао за комитску акцију.

Српске и бугарске чете сукобиле су се на Мукосу 7. јуна 1905. године, где су 120 бугарских комита под командом војвода Константинова, Дачева и Сугарева, поразили српски четници које су предводили војвода Јован Бабунски и Глигор Соколовић. У том боју рањени су Константин и Дачев, а Сугарев је побегао са попришта битке. У борби код Куртовог камена у велешкој области, 12. августа 1906, српске комите однеле су још једну победу над Бугарима и притом дошле до великог плена у оружју, муницији и опреми.

Најпознатији обрачун српских и бугарских комита догодио се уочи Спасовдана, 27. маја 1907. године, у селу Дренову. Војводе Јован Бабунски и Василије Трбић опколили су бугарску чету под командом Стефана Вардарског. После вишечасовног пушкарања Бугари су се повукли у једну кућу, коју су Срби задули бомбама, а потом је и запалили. Ликвидирана је комплетна чета војводе Стефана, а само двојица бугарских комита предали су се Бабунском, али и поред тога по четничком закону осуђени

су на смрт и стрељани. Ова битка ушла је у народно предање и песму:

*Српска ми штруба заштруби,
Во шова село Дреново,
Сирем ште се сиремше четници...*

Вредна помена је тешка и крвава борба која се водила од 30. јуна до 2. јула 1907. године на планини Бабуни. То је заправо био троструки бој турске војске, бугарских и српских чета, где су се сви међусобно тукли. Српска чета је правовремено одступила и тактички правилно се повукла из боја, а Бугаре су Турци, захваљујући погодним положајима и бројности, потпуно уништили.

Прека рука мајора Вуловића

Група официра која се нарочито истакла при „Мајском преврату“ и убиству последњих Обреновића, 1903. године, наставила је својим завереничким методама да се ангажује у раду за национално ослобођење и уједињење. Капетан Драгутин Димитријевић Апис постао је члан „Централног одбора“ у Београду и својски се трудио да што више својих сарадника убаци у структуру четничке организације, како би у њој створио што већи утицај. Апис је желео да добровољце преузме као озбиљну оружану силу, која ће му бити на располагању не само за герилски рат на македонском подручју, већ и као претња постојећој власти Србији. На чело „Извршног одбора“ у Врању дошао је 1905. године Љубомир Вуловић, један од завереника, али је на том положају остао кратко време пошто су се четници жалили на његове поступке. Према бројним сведочењима, Вуловић је био неуравнотежена и прека особа, човек без такта, који није погодан за рад са добровољцима. За најмању грешку хладнокрвно је убијао потчињене, па је настала крилатица да је више четника погинуло од Вуловићеве руке у Врању него у борбама по македонским планинама. То је лоше утицало на људе који су се својевољно пријавили у одреде и нису желели да се неко иживљава над њима.

Многи четници, по рођењу Македонци, имали су одбојност према професионалним официрима, нарочито црнорукцима, који нису живели у Турској

Комиша

и нису довољно познавали прилике на терену. Они су били везани за своје „домаће војводе“ Јована Бабунског, Глигора Соколовића, Василија Трбића и друге. Ипак, да би се постигла одређена дисциплина и ефикасност у борбама, учешће официра је у добровољачкој акцији било је неопходно. Два истакнута официра из Аписове дружине, Војислав Танкосић и војвода Вук, учествовали су у бројним бојевима са Турцима и Бугарима и показали су се као одлични команданти и праве вође. Популарисали су четничку акцију широм Србије, а јавност су информисали о догађајима у Македонији. Убица краља Александра Обреновић, Михаило Ристић, четовао је под именом војвода Џервинац и важио је за веома храброг комиту. Такође, први шеф „Горског штаба“ био је Аписов друг Илија Јовановић Пчињски.

Дуги пипци „Црне руке“

За даље разумевање добровољачког феномена битно је упознати деловање организације „Црна рука“, чије су вође настојале управо преко добровољаца да реализују одређене националне циљеве. У Београду је, 1911. године, група официра српске војске основала тајну организацију „Уједињење или смрт“, са циљем да револуционарним мерама доведе до уједињења српских земаља. У организацији су доминирали завереници из 1903. године (Апис, Танкосић, војвода Вук, Вуловић). „Уједињење или смрт“, организа-

ција која је од својих противника добила надимак „Црна рука“, развила је уочи балканских ратова јаку обавештајну мрежу у Турској, користећи се структуром „Народне одбране“. Секретар „Народне одбране“ Милан Васић био је такође „црнорукац“, а колико су јаке везе имали сведочи и податак да су Апис и Танкосић илегално прелазили границу уз јаку комитску пратњу и одлазили на преговоре са албанским првацима.

Из тога би се могло закључити да су „црнорукци“ 1912. имали четничку организацију у својим рукама, било да су то остварили преко војске или „Народне одбране“. Тај утицај делимично су задржали и током ослободилачких ратова 1912–1918. године, али је и даље било присутно ривалство између официра и „домаћих војвода“. Тако ће на „Солунском процесу“ поједине четничке војводе, у својству сведока, тешко теретити Аписа и Вуловића и допринети њиховом погубљењу, што је била освета за осино понашање официра према домаћим комитама.

Уочи Првог балканског рата Србија и Бугарскасу настојале да активирају своје комитске чете у Македонији, користећи одушевљење тамошњег становништва за рат против Турске. Велики број добровољаца јављао се у чете, са искреном жељом и патриотском свешћу да је такав ангажман прави пут до ослобођења од турске доминације. Један део добровољачких одреда смештен је на територији Краљевине Србије, близу границе, и укључен у састав редовне српске војске. На подручју Македоније налазио се „Горски штаб“ са седиштем на планини Козјак, са Војином Поповићем, војводом Вуком на челу. Све четничке јединице биле су подређене овом штабу, а сам штаб Врховној команди. Будући да је „Горски штаб“ био стациониран на простору оперативне делатности 1. српске армије, стављен је под њену непосредну команду.

Комите започеле Балкански рат

Основни задатак четника–добровољаца био је да делују као претходница српске војске у Македонији, да организују обавештајне и диверзантске ак-

ције у непријатељској позадини, да дижу народ на устанак. Још пре званичне објаве рата, Танкосићеви четници напали су турске карауле и тако дали сигнал за отпочињање борбе у Првом балканском рату. Козјачки одред војводе Вука кретао се као претходница 1. армије и чистио терен између Скопске црне горе, Куманова и Криве Паланке од турских јединица и заосталих башибозлука, који су терорисали локално становништво. Тај одред активно је учествовао у Кумановској бици, где је десеткован, а затим избио у Повардарје и Азот, одакле је наставио заједничку акцију са четом Василија Трбића. Четници су уништавали телефонске и остале комуникационе везе, а у освојеним местима успостављали су привремену власт. Њихова улога у ослобођењу Македоније била је значајна јер су лако наоружани, организовани по мањим групама, вични ратовању у планинским областима, добро упознати са подручјем у ком су војевали, доста олакшали продор српске војске. Такође, појављивање добровољаца у позадини турских снага имало је поразан ефекат на њихову одбрамбену способност, јер су редовно утицали да се паника у турским редовима прошири попут ватре.

Треба истаћи да је непријатељство са бугарским комитама привремено престало пошто су Србија и Бугарска у рат ушле као савезнице, а српска војска је, при томе, послала Бугарској и војну помоћ. Бугарске чете биле су активне у целој Македонији и сарађивале су са српском војском у садејствима против Турака и локалних башибозлука.

Специјалне снаге српске војске

Управо су добровољци из српско-турских ратова, као и они из акција у Македонији до 1912. године, били претеча, узор и камен темељац за масовно добровољачко ангажовање у ослободилачким ратовима 1912–1918. године. У српско-турским ратовима био је видан прилив добровољаца из словенских земаља, углавном из Русије, али и околних држава, при чему је било доста Бугара, Црногораца и осталих народа. Захваљујући сталном раду на терену, комите су

Добровољци у рајћу 1912. године

дочекале ратове као најобученији и најспремнији део војске, јер већина регрута и мобилисаних редовних војника није имала борбено искуство. Због тога су добровољци били озбиљан војни фактор, цењени као што су у наше доба специјалне јединице, јер управо су и коришћени за извињање, брзе препаде, уношење панике у позадину непријатеља, борбу прса о прса и сличне операције. У војном смислу добровољци су позитивно утицали на редовну српску војску јер су били пример свесног самопожртвовања, добијали су најтеже задатке које су одлучно извршавали, што је добро утицало на војнике који су позивани мобилизацијом у војне редове, тј. „под заставу“, како се некада говорило.

У ПРВОМ СВЕТСКОМ РАТУ

Пред избијање Првог светског рата у Краљевини Србији налазило се неколико стотина Југословена, делом приспелих још претходних година, највише у време балканских ратова у којима су неки и учествовали као добровољци. Појава пребега из Срема, Баната и Босне, углавном Срба из тих крајева, евидентна је већ од јула 1914. године. Нису искључиво Југословени или Јужни Словени помагали српски напор на почетку и током Великог, односно Првог светског рата. Сликвит пример је група од 22 добровољаца, која је августа 1914. из

Заробљеници постају добровољци

И међу заробљеним аустроугарским војницима, којих је већ након Церске битке (од 15. до 19. августа 1914) било 4.500, јавила се жеља за добровољно ступање у редове српске краљевске војске. Поставило се питање шта чинити са заробљеницима који желе да се боре у активним ратним саставима, о чему сведочи допис заповедника заробљеничке команде, упућен министру војном пуковнику Душану Сте-

фановићу, у коме стоји: „Има велики број заробљених Срба и такође приличан број таквих који су добри Срби и који би хтели да се и даље боре против Аустрије. Био би велики грех оставити те људе да чаме по шталама у нераду, измешани са осталим заробљеницима, онда када је нашој војсци и најмања помоћ од користи, када ти људи и сами желе да поднесу и велике жртве нашем заједничком ослобођењу“.

Солуна допутовала у Србију, а у којој је било пет Руса, један Литванац, док су остали већином били Бокељи. Као у Србији, слична ситуација била је и у Црној Гори, која је постала стециште избеглог народа из Херцеговине, Далмације и Лике, од којих су многи постали добровољци. Многи добровољци заузимали су и командне положаје у црногорској армији. Дobar пример је бригадир Данило Гатало, родом из Мостара, који је у чину генерала био главни интендант црногорске војске.

Највећи број емиграната из Аустроугарске ставио се у службу српске и црногорске војске и од њих су формиране борачке јединице које су носиле морално-политички стег југословенске идеје.

Добровољац својом вољом

Прилив добровољаца у српску војску постао је обимнији након репресалија којим су аустроугарске власти прибегавале на самом почетку рата, с циљем да се угуши југословенство и србофилска осећања. Поред сељака, занатлија, грађана, посебно су хапшени угледни интелектуалци антихабзбуршки оријентисани, као што су др Јосип Смодлака, књижевник Светозар Ђоровић, Васа Стајић, који је осуђен на 10 година робије, Јаша Томић, који је држан у интернацији. У Босни и Херцеговини било је различитих судских процеса, од којих неколико десетина има политичку конотацију. Такође су отворани велики логори за интер-

Аустријски војници као српски добровољци

нацију неподобних особа у Араду, затим логори Шопронек, Коморан, Кечкемет, Талерсдорф, Туроњ, Грац.

После првих успешних битака с аустроугарском војском, начелник српске Врховне команде војвода Радомир Путник истакао је потребу организовања заробљеника – добровољаца у борбене јединице: „Поједини од аустријских заробљеника Срби и Хрвати, изјављују при саслушању, да желе да се уврсте у редове наше војске и да се заједнички с нама боре против Аустрије за ослобођење своје домовине“. Тај проблем решен је одлуком владе Краљевине Србије од 21. октобра 1914. године, у којој је дат званичан став: „Ови ратни заробљеници и војнички бегунци могу се употребити за ратне операције ако добровољно изјаве да то хоће и ако им се предочи да ће, од часа када ступе у редове српске војске, сматрани бити као издајници ако их ухвате аустријске трупе и да губе, од дана ступања у наше редове, својство ратних заробљеника“.

Сваки добровољац морао је, дакле, дати писмени пристанак за ступање у војне јединице, које су углавном, упућиване у „Нове области“ (тј. на Косово и Метохију и у Македонију), што је отклањало могућност пада у аустријско заробљеништво, где су по правилу третирани као издајници. Сам третман заробљеника, посебно Чеха и Југословена, био је веома благ и хуман, нарочито од краја 1914, када су већином издвојени од осталих народности.

Након пропасти аустроугарских војних операција, у Србији је током 1914. године било око 70.000 заробљеника, од којих 20.000 југословенског порекла. „Аустријски заробљеници у униформама лутали (су) слободно свуда без страже, неки су терали кола, други копали ровове, а стотинама их је доконо шврљало горе-доле. С времена на време, видиш како пролази аустријски официр у пуној униформи са сабљом“.

Кирхнер храбри добровољачки командант

Српска Врховна команда формирала је четири четничка (или добровољачка) батаљона који су били састављени од добровољаца. Били су то Златиборски одред – командант мајор Коста Тодоровић, Јадарски одред – командант мајор Војин Поповић, познатији по комитском имену војвода Вук, Руднички одред – командант мајор Војислав Танкосић и Горњачки одред – командант мајор Велимир Вемић.

Од Сремаца који су прешли у Србију после повлачења Прве српске армије из Срема, септембра 1914. године је формиран Сремски добровољачки одред, под командом поручника Игњата Кирхнера, који је у борбама при одбрани Београда октобра 1915. године скоро сав изгинуо.

Поручник Игњат Кирхнер

Поручник Игњат Кирхнер родио се у Банату од оца Немца и мајке Српкиње. У време Анексије Босне и Херцеговине, 1908. године, био је поручник у аустроугарској војсци, али је искористио прву прилику и пребегао у Србију са целим водом својих војника. По избијању Првог светског рата пријавио се у добровољачки одред, а српска команда дала му је исти чин који је имао у аустроугарској армији и поверила му команду над Сремским добровољачким одредом. Кирхнер је окупљао младиће из Срема и Баната који су успели да пребегну у Београд. У почетку је одред имао 15 људи, али је убрзо бројао око 400 војника.

Припадници добровољачких одреда имали су најтеже задатке у непријатељској позадини, у извидници и тешким фронталним борбама са честом артиљеријском и бројчаном непријатељ-

ском надмоћношћу. При свим тешкоћама, пре свега у попуни и снабдевању, добровољачки одреди су се од почетка борили са изузетном храброшћу и крајњим пожртвовањем, па су сходно томе трпели огромне губитке.

Аустроугарска војска нарочито је сурово поступала према заробљеним добровољцима, својим држављанима. Потресни примери су Јован Живановић, студент из Босне, који је жив спаљен и рањеник Добра Јовановић, студент из Новог Сада, кога су аустријски војници заробили у Крупњу и исекли на комаде.

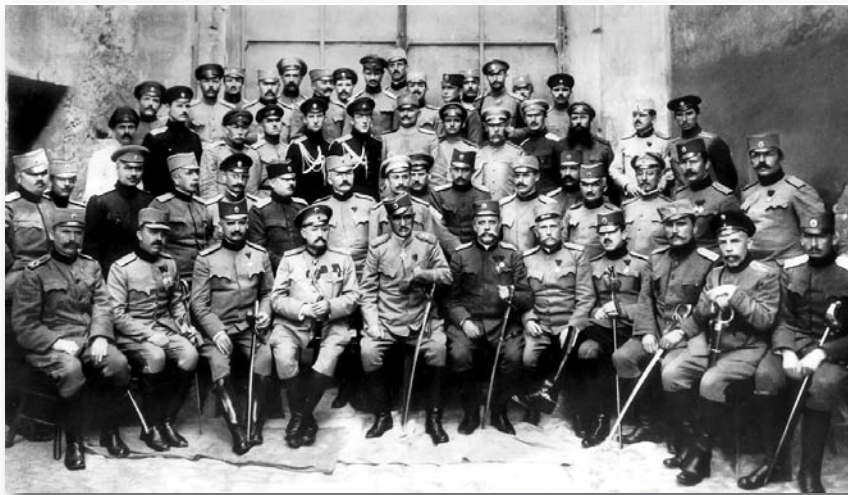
Жене – добровољци

У добровољачким формацијама српске војске био је одређен број жена – добровољаца, које су се могле наћи искључиво у јединицама у које су упућивани и они који су премлади за редовни ка-

Подноредник Милунка Савић

дар. Неке од тих жена биле су Антонија Јаворник (комитско име Наталија Бјелаяц), рођена у Марибору, поднаредник Милунка Савић (као каплар српске војске учествовала у балканским ратовима, а у Првом светском рату, као командир јуришног бомбашког одељења, на дринском ратишту, стекла прву Карађорђеву звезду са мачевима; другу Карађорђеву звезду са мачевима стекла је после Горничевске битке 1916. Носилац је две француске Легије части и Ратног крста са златном палмом), Василија Вукотић –

Штаб корпуса у Одеси

добровољка црногорске војске, наредник Софија Јовановић – добровољац у Сремском добровољачком одреду поручника Кирхнера Игњата (добила више српских и савезничких одликовања).

Наши добровољци у руској војсци

Добровољачки покрет у Русији био је масован због великог броја Срба и осталих Јужних Словена који су, као аустроугарски војници, боравили у руском заробљеништву. Српски посланик

из Петрограда већ у септембру 1914. године послао је влади у Ниш депешу у којој се истиче решеност многих Срба „из Босне и из других крајева“ да се боре у саставу српских трупа. Српска влада је тај проблем решавала споро и размотрала га је тек на седници од 12. јуна 1915, где је одлучено да се од добровољаца из Русије образују трупе које ће се борити у јужној Србији, а да се на аустријски фронт упућују само они војници који то буду изричито захтевали.

Дивизије добровољаца

До краја 1915. Дунавом је из Русије за Србије пребачено 3.500 добровољаца, да би 1916. покрет за одлазак на фронт добио широке размере. Тада је, захваљујући одобрењу руске Врховне команде, од пријављених добровољаца формирана 1. српска добровољачка дивизија састављена од 4 пука са 15.000 војника и официра. Нешто касније је створена и 2. српска добровољачка дивизија, која је са Првом дивизијом чинила Добровољачки корпус, формиран јануара 1917, који је бројао 9.014 официра и 42.260 подофицира и војника.

Прва српска добровољачка дивизија имала је прве борбе септембра и октобра 1916. године, у саставу руско-румунских снага у Добруци. Храбро је

држала поседнут фронт и издржала удар надмоћнијих непријатељских снага. О јачини борби сведочи и број избачених из строја: 7.370 рањених и 2.613 погинулих официра и војника. На захтев српске владе остатак корпуса пребачен је из Русије, преко Архангелска, у Велику Британију, одатле у Француску, па на Солунски фронт. Други део корпуса, после разних тешкоћа изазваних револуцијом, кренуо је по одобрењу совјетске владе из Русије децембра 1917. и путујући преко Сибира, Манџурије, Јапана, Тихог океана и Црвеног мора, стигао у Солун у пролеће 1918. године. У току 1917. и 1918. године из Русије је на Солунски фронт укупно стигло 12.696 добровољаца.

Од добровољаца из Русије на Солунском фронту формирана је 1. југословенска бригада, која је са 2. вардарском бригадом, по жељи Југословенског одбора, јануара 1918. образовала Југословенску дивизију. Преостали део добровољаца распоређен је у чете које су придодате већ постојећим српским пуковима, што је за српску војску био једини, па тиме и веома драгоцен, начин попуње.

Помоћ исељеника из Америке

Првих месеци 1915. године међу исељеницима у Северној и Јужној Америци створена је организација Југословенска народна одбрана, тесно повезана са Југословенским одбором у Лондону, од кога је примала упутства за рад и слање добровољаца. Савезници су на почетку рата нерадо прихватили превозење добровољаца, тако да је прве две ратне године превезено само 150 људи у Србију и неколико десетина у Црну Гору.

Један транспорт од око 480 добровољаца наишао је децембра 1915. на мину у Дримском заливу и потопљен је (спасено је свега 180 људи). Почетком 1916. у Солуну је искрцано око 2.000 људи из Америке, који су прикључени српским јединицама.

Крајем 1916. влада САД дозволила је прикупљање добровољаца за српску војску, али пошто није била у рату са Централним силама добровољци су упућивани у град Луис у Канади, који је био транзитни логор. Одатле су бродовима транспортовани у северноафрички град Бизерту, где је формиран 1. српско-хр-

Српски добровољци из Америке

ватско-словеначки пук. Обука у војним вештинама трајала је три месеца, након чега су упућивани у српске јединице распоређене на Солунском фронту. Кроз центар за обуку у Бизерти прошло је око 9.000 добровољаца.

У САД је вршена агитација за упућивање добровољаца преко Централног одбора Српске народне одбране, чији је секретар Павле Павловић доста учинио на том пољу. Захваљујући српском генералном конзулу у Њујорку др Михајлу Пупину обезбеђен је превоз добровољаца британским и италијанским бродовима. Посебно је био велики одзив црногорских исељеника.

Позиву краља Николе Петровића да бране земљу одазвало се до краја 1914. године 4.000 Црногораца који су радили у САД. У пролеће 1915. у САД је стигла и посебна црногорска војна мисија која је регрутовала добровољце и радила уз материјалну подршку српске владе.

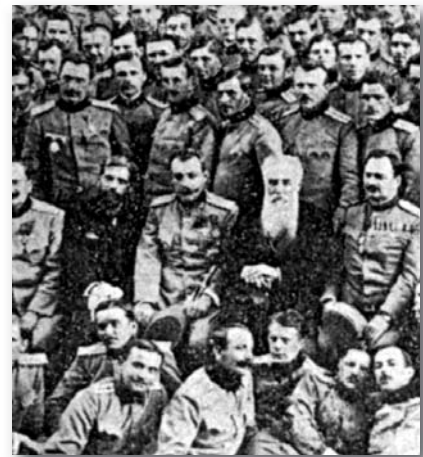
У оквиру војске краља Николе образована су четири батаљона: Гатачки, Билећки и Требињски, које су већином чинили добровољци Херцеговци, док је од Бокеља приспелих из Америке образован Бокељски батаљон.

Добровољачки официри у вртлогу политике

Српска војска је у 1915. години имала високу стопу смртности и од великих епидемија и зараза (пегави, трбушни и повратни тифус, дизентерија, колера, дифтерија), од којих је умрло 35.000 војника и око 30.000 аустроугарских заробљеника. Тај губитак активног борачког

састава било је веома тешко надоместити јер могућности за попуњење исцрпљених резерви није било и једини излаз постојао је у попуњавању трупа добровољцима.

Формирање Солунског фронта почело је октобра 1915. године, када је са Дарданела

Никола Пашић међу добровољцима

упућена француска 156. дивизија која се 5. октобра искрцала у Солун. Убрзо су стигле и француска 57. и 122. дивизија, као и британске 10, 22, 26, 27. и 28. дивизија, које су укупно бројале 65.000 Француза и 85.000 Британаца.

Бугарско-немачке трупе, гонећи српске јединице у повлачењу, избиле су на грчку границу 12. децембра 1915. године и ту се зауставиле да не би упадом у Грчку компромитовали краља Константина (рођака немачког цара Виљема II) и германофилског премијера Скулудиса. Немци су одлучили да зауставе гоњење српских трупа 27. новембра 1915. и да остану пасивни на фронту према Солуну јер су оценили да је боље да те трупе (француско-британске) буду везане за Балкан него да се оперативно користе на Западном фронту.

Реорганизација српске војске

Савезничке трупе, искрцане на почетку, појачане су са пет британских и четири француске дивизије, којима се 22. маја 1916. године придружио и Добровољачки одред, упућен са Крфа у Лерин да затвори правац могућег бугарског напада од Битоља. Тај одред бројао је 1.500 добровољаца и био је прва српска јединица која је ангажована за борбена дејства на Солунском фронту. Од доласка на острво Крф па до 15. априла 1916. године српска војска је реорганизована у нову формацију, која је имала шест пешадијских и једну коњичку дивизију.

Нова реорганизација подразумевала је формирање три армије са по две дивизије. Биле су то: Прва армија – Моравска и Вардарска дивизија, Друга армија – Шумадијска и Тимочка дивизија, Трећа армија – Дринска и Дунавска дивизија.

Доласком српске 1, 2. и 3. армије на положаје Вардар–Кожух, Ветерник – Добро Поље – Кајмакчалан–Лерин, дошло је до дефинитивног формирања Солунског фронта, који је половином 1916. године посело око 500.000 војника савезничких трупа. Врховно командовање над српском војском поверено је генералу Сарају, који је био врховни командант свих трупа на Солунском фронту. На основу српско-француског споразума, потписаног 2. августа 1916. године, генерал Морис Сарај био је овлашћен да у име регента Александра и савезника српској војсци одређује „Задатке, циљеве, зоне акције, датуме и почетак сваке заједничке операције“.

Да су добровољци били веома важан фактор у учвршћивању српских снага на фронту, не само војно већ и морално, најбоље сведоче подаци о стању српских трупа у том историјском моменту. Последице повлачења преко Албаније 1915. године, уз велике губитке у људству које је војска претрпела током операција 1916. године, жеља људи за кућом, премореност, вести о лошим приликама у поробљеној отаџбини и

Крф – наоружавање војника пре доласка на Солунски фронт

агитација непријатељске пропаганде – допринели су евидентном паду борбеног морала српске војске. Посебно су немир уносили политички, антирадикалски расположени појединци, који су из позадине фронта преносили гласине да Французи желе да повуку Србе на одмор.

Пад морала, међутим, није био само индивидуална појава и слабост духа код појединаца, о чему сведочи и инцидент с почетка јуна 1917. године у јед-

ној чети 3. батаљона 10. шумадијског пука. Војници те јединице потписивали су изјаву коју су желели да предају командир, а у којој стоји да се више не вреди борити. Њихова иницијатива ускоро се проширила у целом трећем батаљону, али су брзом акцијом повучени у позадину тако да није дошло до отворене побуне.

Током 1916. године дезертирало је 379 војника, 1917 – 241 војник је самовољно напустио армију, да би до септембра 1918. године 266 војника и 4 официра пребегло непријатељу. На то је пре свега утицала неповољна ситуација на фронту, која у првом реду није наговештавала скори повратак у земљу, док је у другом плану био пораз италијанских трупа код Кобарида, октобра 1917. године, а касније излазак Русије из рата. Посебан проблем у слабљењу морала представљао је тзв. Солунски процес, у шта су били умешани и неки добровољци.

Под чију заставу?

Поред реорганизације и преласка на ново пешадијско наоружање, највећи проблем за Врховну команду српске војске представљала је попуна новим борцима. Стога је велика пажња посвећена организовању добровољаца међу

Транспорт у Солун

Транспорт српских трупа на Солунски фронт изведен је са 45 транспортних и 5 ратних бродова и трајао је од 13. априла до краја маја 1916. године. Нова реорганизација извршена је спајањем I и II позива двеју ранијих дивизија истог имена у нову јединицу (дивизију), која је имала 14.000–20.000 људи. У нову формацију ушао је и Добровољачки одред са 3.500 војника и Батаљон Срба добровољаца (1.500), што су биле прве добровољачке јединице које су ушле у састав реорганизоване српске војске.

У Солунској луци крајем маја 1916. била је целокупна ефективна вој-

ске Краљевине Србије, 6.025 официра и 124.190 подофицира и војника оперативне војске, док је са позадинским службама укупно било 150.000 људи, 25.457 коња и 9.387 мазги. Тада је извршена измена у високом командовању, за начелника Штаба Врховне команде постављен је генерал Петар Бојовић, уместо оболелог војводе Путника, који је смењен на лични захтев и упућен на лечење. Такође (по сопственој молби) на лечење је упућен и командант 1. армије војвода Живојин Мишић, кога је на позицији команданта заменио пуковник Милош Васић.

Србима по свету, као и југословенски оријентисаним исељеницима и ратним заробљеницима.

Новембра 1916. године постигнут је међусавезнички споразум о прикупљању добровољаца за српску војску. Почетком новембра 1916. године, као подршку овом подухвату, савезничка француска влада одобрила је српској влади кредит од 2 милиона франака. Покушај прикупљања добровољаца у Јужној Америци пропао је због противљења Југословенског одбора да се добровољци регрутују у српску војску. Југословенски одбор желео је да створи сопствене јединице, како би преко њих повећао свој углед и престиж у политичкој сфери, односно успео да повећа утицај у међународним круговима. Проблем постојања независних јединица добровољаца под командом Југословенског одбора постало је озбиљно политичко питање, око кога су се „ломила копља“ и настали спорови на релацији српска влада – Југословенски одбор.

Српска влада залагала се да се сви добровољци ставе под српску заставу, јер се јачањем ефектива постојећих снага на фронту лакше могло стићи до циља, тј. ослобођења и уједињења. То је био сасвим логичан став јер је српска војска имала 150.000 људи који су чинили јединствен фронт са савезницима, док је Југословенски одбор могао да прикупи сасвим незнатан број добровољаца. Притом Југословенски одбор није

Предаја њуковских застави, Русија 1916.

имао средства и техничке могућности да своје добровољце квалитетно опреми и обучи, нити да их успешно води. То политичко питање решено је у корист српске владе, која је инсистирала да се сви добровољци укључе у српске јединице и да се не праве паралелне војне структуре од добровољаца. И поред сукоба и несугласица, у српске јединице до краја 1917. године стигло је 3.300 добровољаца, од којих само око 200 Хрвата и Словенаца, док је почетком 1918. у борбеним јединицама било око 4.000 добровољаца. То је био важан подстрек српским јединицама на Солунском фронту да наставе напоре у циљу ослобођења и уједињења, иако да није било

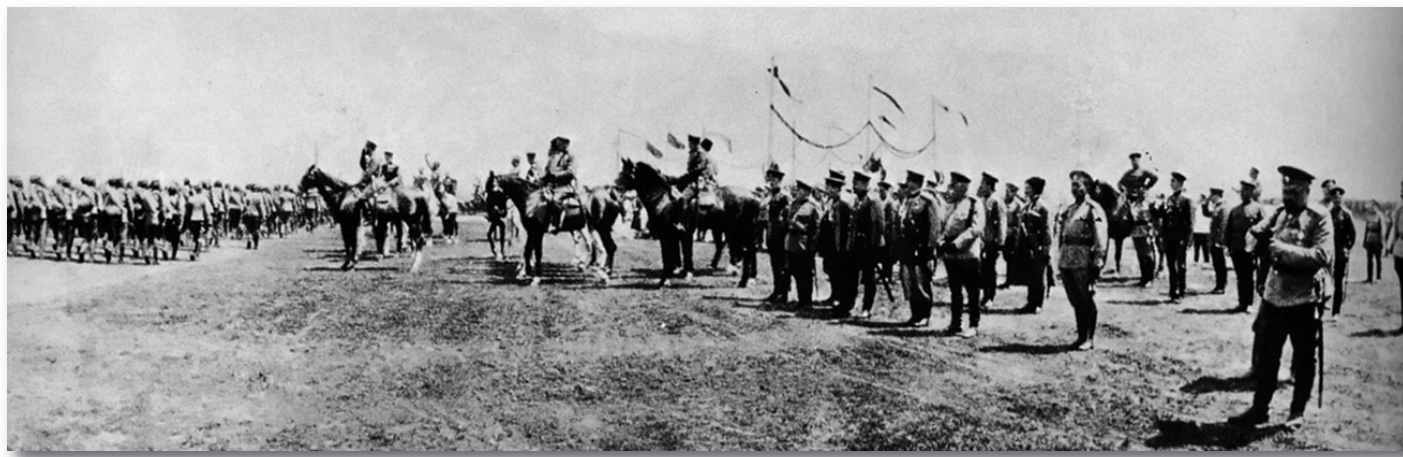
политичких игри и несугласица број добровољаца могао је реално бити много већи.

Треба нагласити да су то биле јединице формиране од добровољаца из аустроугарске армије и да су под руском командом оствариле значајне ратне напоре, али је услед објективних околности њихова борбена снага стално копнела. Постоје и мемоарски записи српског официра који је желео да буде пребачен у тај добровољачки састав: „Поред реорганизације војске на Крфу, почело се радити и на формирању наше добровољачке дивизије од Југословена који су били заробљени у Русији. Одабрани су наши официри који ће се слати у Русију да тамо приме команду над добровољцима. Користих и ову прилику да покушам да добијем команду“.

Постојећи Српски добровољачки корпус, у чијем је саставу била 1. и 2. дивизија, доста се осуо крајем 1916. и почетком 1917. године. На то је утицао низ фактора: агитација аустрофила, лош однос појединих официра према добровољцима, полемике око уређења будуће државе, као и одбијање неких добровољаца да положе заклетву српском краљу. Антиратно расположење које је захватило Русију у пролеће 1917. године и револуционарно трвење такође су допринели да се Добровољачки корпус смањи у борачком кадру, тако да је јуна 1917. имао 20.251 војника.

Сиремни за полазак на рајшиште

Руски цар врши смотру Прве добровољачке српске дивизије

Југословенска дивизија као залог уједињења

Почетком 1918. године Југословенски одбор из Лондона упутио је молбу српској влади да се формира једна југословенска јединица, која ће то бити и по имену и по саставу људства, ради моралног ефекта на словенске војнике у аустроугарској војсци. Иако је позната ранија намера Југословенског одбора да има своје јединице, српска влада је сматрала да у новонасталој ситуацији треба кренути у оснивање таквих добровољачких јединица, али под српском командом и официрским саставом. Излазећи тој жељи у сусрет, Врховна команда је почетком 1918. године од Југословенске и Вардарске бригаде (21. и 22.

пук) формирала Југословенску дивизију, па су 8. јануара 1918. у њен састав ушле Прва Добровољачка бригада (штаб бригаде са 1. и 2. пуком) и Вардарска дивизија – штаб дивизије, дивизијска артиљерија, инжењерија, санитет, комора и пратеће службе, као и цео 21. пук ове дивизије.

Добровољци су били наоружани формацијском опремом француског порекла коју су имале српске трупе. Почетком пролећа 1918. године српске трупе на Солунском фронту појачане су бољим наоружањем, које су задужиле и добровољачке формације, тј. Југословенска дивизија. Повећан је број митраљеза по пешадијским јединицама, замењени су топови од 120 мм малог домета, који су били у наоружању пешадиј-

ских дивизија, хаубицама од 154,4 мм, а пукови су добили нове топове од 37 мм. Тиме је осетно повећана ватрена моћ српске оружане силе.

Хрватски бан Шубашић српски добровољац

У почетку 1918. године по српским пуковима распоређени су добровољци из Добровољачког корпуса из Русије, са својим водним официрима, ради попуње кадра у борбама проређених српских пукова. Тако су у Први батаљон Деветог пука распоређени резервни потпоручници – добровољци: Иван Шубашић и Драгутин Матијашевић, студенти права, по народности Хрвати, Прерад Прерадовић и Душан Антонијевић, студенти из Војводине, Срби по народности. Шубашић је доцније постао први бан хрватске бановине у оквиру Краљевине Југославије. Доласком ових добровољаца подигао се морал старих српских војника, као и вера у скору победу и уједињење.

„Добровољци и наши стари војници – Србијанци – брзо су се спријатељили и постали добри пријатељи и другови, јер су имали исте идеје, жеље и циљеве. Сви су желели што скорије ослобођење заједничке домовине и породица, уједињење, братство свих Јужних Словена. У свим овим дискусијама, најактивнији је био Иван Шубашић – Шуба. Од доласка у наш батаљон он је стално носио шајкачу, јер официрску капу није ни имао. Били смо у резерви кад

Добруца – молишва пређ бишкку

му је после ручка у официрској мензи, командант батаљона, мајор Глигорије Хаџи-Јовановић, више у шали рекао: 'Господине потпоручнике Шубашићу, ви сутра путујете у Солун. Било би за вас добро да ову прилику искористите и у Солуну купите и носите официрску капу'. Још командант тако рећи није ни изговорио последњу реч, Шуба скочи, стаде мирно и издекламова: 'Господине мајоре! Ја нисам дошао као добровољац у српску војску због официрске капе, већ због шајкаче, која је симбол српског народа.'

Муке са заклетвом и поверењем

И поред тога треба нагласити да су односи у добровољачким јединицама били далеко од складних, избијале су честе несугласице, било је покушаја побуне, а то је био посебан проблем на Солунском фронту због нестабилне ситуације. Један од команданата тих јединица састављених од добровољаца, пуковник Панта Драшкић, о томе сведочи: „Још на Јелаку сам дознао да су у батаљону Срба добровољаца избили нереди, да су се Црногорци издвојили, да неки траже прелаз у француску војску итд. Неки добровољци су били због тога у затвору. Када сам се у армији јавио инжењеријском пуковнику Радисаву Станојловићу, који је водио рачуна о том батаљону, рекао сам да ћу настати да ред повратим, али да за то време они што су затворени остану тамо и даље. Када сам дошао у батаљон, који је био код села Живоњије, затекао сам тамо необичну ситуацију. Командант батаљона, мајор Ставра Хаџи-Антоновић, издвојио се са својим штабом далеко од логора, и окупио се стражом састављеном само од војника Србијанаца. Овако изразито неповерење команданта према војницима добровољцима није ми се свидело. Зато, чим је мајор Ставра отишао, преместио сам свој штаб у средину логора, а војнике Србијанце упутио сам у своје команде. Ово је направило добар утисак, али и извесна слободнија расположења код добровољаца”.

Један од проблема на Солунском фронту било је и заклињање доброво-

Озбиљне припреме – кључ успеха

Непосредне припреме за пробој фронта почеле су 8. августа 1918. године, када је фронт српских дивизија скраћен са 60 на 32 km. Претходно је изграђен знатан број нових путева за извлачење артиљеријских оруђа на велике висине. Такође, појачан је капацитет железнице са 220 на 700 тона и направљен је један нови аеродром. Поме-нутим скраћењем фронта у други еша-

лон извучене су две дивизије: Тимочка, Моравска, а касније и Југословенска дивизија, коју су сачињавали добровољци. Српска војска је појачана са 122. и 17. француском дивизијом, односно са 220 артиљеријских оруђа (међу којима и тешка оруђа од 105, 155 и 240 mm). На главном правцу пробоја концентрисано је 580 артиљеријских оруђа.

Говино – укрцавање Моравске дивизије за Солунски фронт

љаца који су се релативно добро борили и без заклетве српском суверену и држави. Наређење да се сви добровољци морају заклету унело је пометњу у њихове редове, јер је требало да сви добровољци који одбију заклетву буду упућени у рудник лигнита као ратни заробљеници. Одређени проценат добровољаца ипак је одбио да положи нову заклетву, а било је и проблема када су поједини добровољачки батаљони расформирани и по четима упућивани у пукове редовне српске војске. Међутим, сви ти проблеми углавном су превaziђени и добровољци су као компактна целина српске војске били спремни за предстојећу велику офанзиву, која ће довести до пробоја Солунског фронта.

Добровољци у пробоју Солунског фронта

И у самом пробоју Солунског фронта, као и у дотадашњим борбама, добровољци су узели значајно учешће. Артиљеријска припрема почела је 14. септембра 1918. године у 8 часова из 580 артиљеријских оруђа. Бугарска артиљерија брзо је уништена или је ућукана и повучена са положаја, а препреке и осматрачнице углавном су оштећене и порушене. Наредног дана, 15. септембра у 5,30 часова, почео је напад пешадије на одсеку 2. српске армије са Шумадијском, 17. колонијалном и 122. француском дивизијом у првом, а Тимочком и Југословенском дивизијом у

другом ешалону (које су биле постављене на километар иза прве линије). Француска 122. дивизија заузела је Шумовити гребен, а Шумадијска Ветерник, да би око 14 часова први ешалон прешао у одбрану и пропустио Југословенску дивизију, која је у 16 часова прошла кроз распоред 17. и 122. дивизије. Састављена од храбрих добровољаца, Југословенска дивизија је фронталним ударом, уз бочно садејство Шумадијске дивизије, пробила фронт 3. бугарске дивизије. Тако је првог дана пробоја (15. септембра) 2. армија до 21 час, пробила главни непријатељски положај и направила брешу у бугарском распореду, широку 14 а дубоку 3–4 километра, што је било одлучујуће за успешан даљи ток операција српске војске.

Сутрадан, 16. септембра, Југословенска дивизија заузела је другу непријатељску линију одбране на потезу Тополац–Козјак, док је око 16 часова, концентричном ватром и пешадијским ударом, уз садејство артиљерије, заузет утврђени рејон Козјаков камен и сам Козјак. Продужавајући напад 17. септембра, Југословенска дивизија је после тешких борби заузела Железна врата и Балтову чуку, чиме су добровољци показали срчаност и оштрину у нападу.

И у наставку офанзиве 16. септембра главни задатак је припао Југословенској дивизији, која је требало да зау-

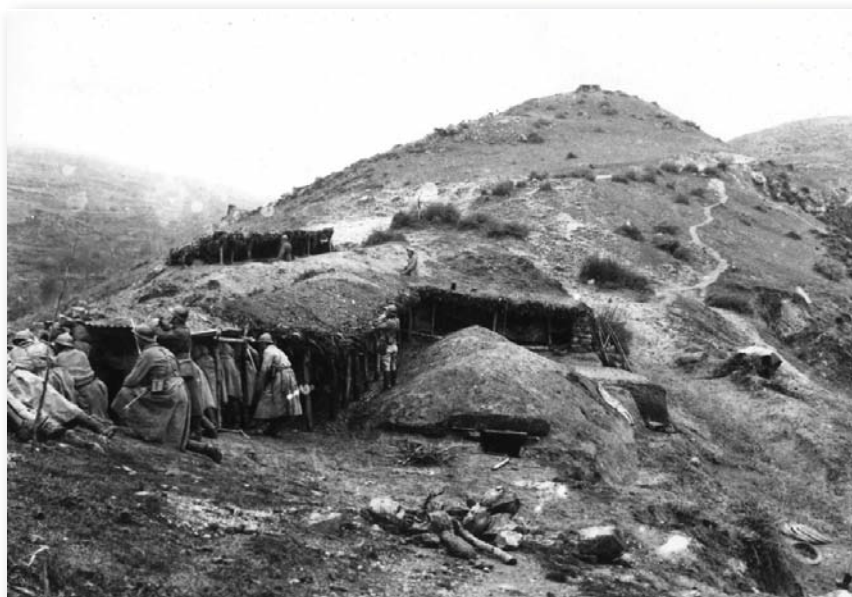
Осмајрачница на Енце Махале

зме Козјак, најважнији утврђени објект друге непријатељске линије. Напад је предвиђен са две колоне: десну колону је образовала Вардарска бригада на правцу Великог Козјака, док је леву колону чинио 2. југословенски пук. Резерва је био 1. југословенски пук, док су подршку чиниле артиљеријске јединице са 40 оруђа.

Први удар извео је 2. батаљон 21. вардарског пука, који је у јуришу у 3 ујутро и борби прса у прса освојио прве бугарске ровове испред Великог Козјака, али су Бугари довели нове снаге и зауставили продор.

Жестоке борбе Југословенске дивизије

Целог дана Југословенска дивизија жестоко је јуришала, да би тек након тешке блиске борбе заузела Козјак око 20 часова. Командант Југословенске дивизије пуковник Живановић задржао је наредног дана (17. септембра) целу Вардарску бригаду на Козјаку. За то време Југословенска бригада под командом пуковника Митровића добила је задатак да заузме стратешки положај Кучков камен и Железна врата, које је непријатељ бранио четвороструко бројнијим снагама. Око 1 час после поноћи 17. септембра 1. и 2. батаљон (југословенске бригаде), оба под командом потпуковника Панте Драшкића, напали су Железна врата, али су дочекани убитачном ватром митраљеза и брдских топова. Командант бригаде наредио је команданту 1. пука да лично мора преузети команду над првим борбеним редом у окршају за Кучков камен. У својим мемоарима Драшкић описује ту борбу у којој су се његови добровољци посебно истакли: „Пред зору сам упутио патроле које су установиле да је непријатељ још на свом месту. Тада сам пред собом угледао циљ мог напада, Кучков камен. Био је то бедем много јачи од Козјака. Тек сам сад видео, колико су били наивни они који су ме послали да са мојим малим одредом ‘џандаришем’ Кучков камен. Чим је свануло предузео сам напад са прикупљеним снагама”.

Положају на Кајмакчалану

Коњаници у јуришу

Српска артиљерија дејствује на фронту

Команда дивизије наредила је да тај стратешки положај мора пасти без обзира на губитке, па су батаљони првог ешалона, 17. септембра у 16 и 30 часова, предузели јуриш и после 15 минута крваве борбе 1. батаљон је заузео коту 1807, а 2. батаљон коту 1704. Бугари су одмах предузели контраудар и одбацили ове јединице. Тада је артиљерија почела јаком ватром да туче Бугаре и 1. чета 1. батаљона извршила је јуриш и на бајонет и бомбама заузела коту 1807, те натерала Бугаре на бекство. Тиме је дефинитивно заузет Кучков камен, одакле је артиљерија почела да туче у леђа 13. ловачки немачки

батаљон који се повлачио са југозапад-ног гребена, а Југословенска бригада га је гонила.

Освајањем Кучковог камена постигнут је огроман успех јер је тиме пробијена последња одбрамбена линија непријатеља, што је Југословенској дивизији омогућило да брзо настави продор ка Тиквешкој долини. Тако је од 15. до 17. септембра непријатељски утврђени фронт пробијен у ширини 20 и дубини 12 километара. И након пробоја Солунског фронта наставило се гоњење деморалисаних Немаца и Бугара, који су одступали ка Вардару и Црној Реци.

Силовито гоњење разбијеног непријатеља

Током ноћи 17/18. септембра Југословенска дивизија продужила је насту-пање ка селу Рождену и Ђуровом каме-ну. Село Рожден заузето је око 13 часо-ва 18. септембра, када је заузето и село Мрежничко. Српске трупе избиле су на Вардар 21. септембра, чиме је дефини-тивно извршен стратегијски пробој Со-лунског фронта по дубини. Приступило се гоњењу разбијених бугарских једини-ца и 2. армија тада је заузела Штип, Ко-чане и Царево Село и 29. септембра из-била на бугарски гранични фронт. Овај велики тактички успех српских снага, у којем су одлучно учешће имале добро-вољачке јединице, осоколио је и савез-ничке снаге да искористе српски успех и да крену у офанзиву.

Британске трупе заузеле су 26. сеп-тембра Струмицу, а француска Коњич-ка бригада разбила је одред од 6 немач-ко-бугарских батаљона и 29. септембра ослободила Скопље. Тиме је пресекла одступницу немачкој 11. армији. Да би добили у времену и извукли своје опко-љене трупе, Бугари су још 26/27. сеп-тембра послали у Солун парламентарце са молбом за примирје од 48 часова, што је главнокомандујући савезничких снага генерал Франш Д'Епере одбио.

Војнички поражени, са деморали-саном армијом која се повлачила у расу-лу, бугарски делегати су у Солуну 29. септембра 1918. потписали примирје којим је бугарска војска капитулирала.

Ово примирје Немци нису признали, већ су настојали да обнове 11. армију и са њом бране нове положаје на потезу Врање–Приштина. Српска 1. армија муњевитим продором избила је 200 km испред главних савезничких снага и без обзира на опомене савезничке команде, 10. октобра отпочела напад на надмоћне немачке снаге пред Нишом. У тешкој борби непријатељска 11. армија је поражена и 12. октобра српска 1. армија ушла је у Ниш. Друга српска армија продрла је 21. октобра у Косовску Митровицу, а од Југословенске дивизије формирале су се Јадранске трупе. Ове снаге, састављене од добровољаца, имале су задатак да наставе даље операције на ослобођењу. Новоформирана јединица кренула је преко Пећи и Гусиња за Црну Гору са задатком продора на јадранску обалу и одсецања аустроугарског 19. корпуса који се повлачио из Албаније. Косово и Метохију, као и целу Црну Гору, захватио је пламен устанка, који је помогао брже савезничко напредовање.

Завршне борбе у јадранском залеђу

Борбе су настављене и 20. октобра 1918. Други југословенски пук ослободио је Пећ, где се задржао неколико дана ради одмора и попуње, да би 24. Октобра, као посебан одред под називом „Скадарске трупе“, кренуо ка Подгорици и Скадру. Командант Скадарских трупа био је потпуковник Гргур Ристић, док је командант целе операције био пуковник Драгутин Милутиновић. Југословенска дивизија зауставила се у Приштини и чинила је посаду на Косову и Метохији, док је команда дивизије упутила један пук у Ђаковицу. Скадарске трупе су због политичког захтева савезничке команде да Скадар морају посетити снаге италијанско-британско-француског састава, по наређењу српске Врховне команде 26. октобра 1918, преименоване у Јадранске трупе.

Устаничке црногорске трупе водиле су од 17. октобра жестоке борбе са 220. аустроугарском бригадом, која је на Ветернику бранила прилаз Подгорици. У ту борбу 19. октобра укључио се 1. батаљон 2. југословенског пука под

командом потпуковника Светислава Симиновића, који је под својом командом имао и једну брдску батерију. Добровољци, српски војници и црногорски устаници удруженим снагама водили су тешке борбе са аустроугарским окупационим снагама. Ова борба трајала је све до 30. Октобра, када је коначно ослобођена Подгорица. Током 2. новембра 1918. предао се непријатељски гарнизон на Цетињу, а истог дана комите Јована Радовића са устаницима натерале су на предају никшићку посаду и том приликом добили похвалу команданта Јадранских трупа пуковника Милутиновића.

Црногорске устаничке снаге дале су велику борбену и логистичку помоћ не тако бројним јадранским трупама, док је цео народ одушевљено дочекао српску војску. Главна колона 2. југословенског пука (2. батаљона, 2. брдске батерије, вод коњице), под командом потпуковника Ристића, 29. октобра сударила се пред Скадром са 47. аустријском дивизијом. Уз велику помоћ црногорских устаника Скадар је заузет 30. октобра и у њему је заробљено око 4.000 аустријских официра и војника. Јадранске трупе су тиме ослободиле Црну Гору и стигле у Скадар пре Италијана, који су у град ушли када је већ био ослобођен, што представља стратегијски успех

Јадранских трупа, односно добровољачких јединица у заштити југословенског простора и граница нове државе. Тиме се показало да војска постаје најјаче средство вођења пројугословенске политике којим је располагала српска влада и њен председник Никола Пашић.

Прослављена још у балканским ратовима, српска војска је тим завршним операцијама успела да ослободи своју земљу и суштински оствари уједињење. У њеним ратним напорима посебан допринос пружили су добровољци, који су уз редовну војску показали висок ниво храбрости, пожртвовања и борбеног квалитета. Дуготрајно ратовање у добровољачким јединицама довело је до другарског и присног односа старешина и војника, који су у борбама добијали признања како од својих команди, тако и од официра савезничких армија.

До средине новембра 1918. српска 1. армија посела је линију Вршац–Моравица–Темешвар–Суботица–Баја, док су јединице 2. армије за то време стигле у Сарајево и са истуреним трупама поселе друге градове по Босни. После примирја са Бугарском, потписаног 29. октобра, Аустроугарска је потписала примирје 3. новембра, Немачка 11. новембра, а Мађарска 13. новембра 1918. године, у Београду. Тиме је Први светски рат формално завршен, али су опе-

Дефиле српских штрија на *Plas de la Konkord* у Паризу 14. јула 1918.

рације српске војске у поседу територија и одбрани државних граница тек почињале. У тим операцијама добровољачке трупе су узеле видно учешће и уз редовну српску војску, као њихов интегрални део, добровољци су имали важну улогу у процесу уједињења.

КАРАКТЕР ДОБРОВОЉЦА

Занимљиве су биографије најпознатијих команданата добровољачких јединица, а увидом у њих може се оценити и какав је био њихов карактер. У четима је био уобичајен термин војво-

Војвода Јован Бабунски

да, како су ословљаване четовође, а неретко су добијали и назив по некој планини или области где су четовали. Један од најпознатијих војвода свакако је био Јован Бабунски, који је по занимању био учитељ, али се посветио четничкој акцији јер су му чланови ВМРО-а убили оца и брата. Уз Глигора Соколовића постао је најзначајнији српски војвода на десној обали Вардара. Водио је борбе на Орешким ливадама, Мукосу, Владилонцима и Дренову.

После победе младотурске револуције 1908. године распустио је чету и покушао да се врати мирном животу. Тур-

ске власти су га ухапсиле 1911. године због сумње да је убио једног Бугарина из велешког краја. Бабунски је успео да побегне и нашао уточиште у Србији. У ратовима 1912–1918. године имао је чин резервног поручника српске војске, а на Солунском фронту његов одред је стављен на располагање Команди француске источне војске. Успешно је обављао разне специјалне диверзантске и обавештајне задатке и за заслуге је награђиван највишим српским и француским војним одликовањима. На „Солунском процесу“ спремно је сведочио против оптужених „црнорукаца“, чиме су поравнати стари рачуни и сукоби из времена четовања пре балканских ратова. Војвода Јован Бабунски умро је 1920. године у Велесу.

Од комите до српског војводе

Војвода Глигор Соколовић био је родом из околине Прилепа, у младости је био под утицајем бугарске пропаганде и члан ВМРО-а. Прославио се убиством зулумћара Али-аге, а због тога је ушао и у народну песму. После слома Илинданског устанка, у којем је учествовао као комита, побегао је у Србију, где је задобио поверење „Централног одбора“ у Београду. Разочаран у Бугарску и ВМРО, прешао је на српску старну и постао један од виђенијих четнич-

Војвода Глигор Соколовић

ких војвода. Бугарске комите биле су већ ома кивне на њега због овог чина, сматрајући га издајником, и расписали су награду за његово хватање или убиство. У борбама на Мукосу, Крапи и Небрегову показивао је не само личну храброст, него и способност у организационом раду, иако није имао формално војно образовање. Због личне храбрости и вештог герилског ратовања, све српске војводе и добровољачки команданти признавали су му првенство без поговора, а и обичан народ је у њему видео свог вођу. Када су младотурци дошли на власт 1908. године, Соколовић је у Скопљу свечано дочекан од Турака, који су га обасипали почастима. Човек таквог ауторитета сметао је многим, па га је 1911. године турска пратња на превару убила на путу Прилеп–Небрегово, у тренутку када је прилазио некој чесми да пије воде.

Мудар као лисица, храбар као вук

Занимљиву биографију имао је и комитски војвода Василије Трбић, који је прво био искушеник у манастиру Хиландар и ученик богословије у Кареји, на Светој гори. У мају 1903. године убио је на солунској улици турског официра, па је побегао за Србију и приступио четничкој акцији. Због натпросечне интелигенције, вештине у агитовању, способности у командовању четима, познавања турског, грчког, бугарског и албанског језика, Трбић је брзо постао војвода, а од 1908. године и шеф „Горског штаба“. Познат по строгости, чету је држао гвозденом дисциплином, а због високог степена интелигенције говорило се да га је немогуће обманути или преварити. Учествовао је као четовођа у разним бојевима, а најпознатији је онај у селу Дренову. Више пута је хапшен и осуђиван од турских власти, али се увек сналазио и спасавао користећи своје разгранате везе и познанства. ВМРО га је осудио на смрт, али није био у стању да то спроведе у дело, и поред више планираних атентата и заседа. У ослободилачким ратовима 1912–1918. године учествовао је са мањом четом добровољаца у сузбијању бугарских комитета и арнаутских качака. Током 1916. године

Српски добровољачки покрет 1876–1918.

Војвода Василије Трбић

тајно је боравио неколико месеци на окупираној српској територији, организовао више диверзија и вратио се у Грчку доневши Врховној команди обиље драгоцених података. Због тог јуначког дела регент Александар одликовао га је Карађорђевом звездом са мачевима. Припадао је „домаћим војводама“, те је на „Солунском процесу“ спремно сведочио против оптуженог Љубомира Вуловића, а после рата је изабран за посланика у скупштини нове државе, на листи Народне радикалне странке. Као стари комита ни у новој држави за коју се борио није имао мира, те је због учешћа у атентату на Милана Стојадиновића, 1936. године, одлежао четири године затвора у Сремској Митровици. За време Другог светског рата, иако у годинама, био је веома активан. Радио је као обавештајца у Истанбулу, Јерусалиму и Каиру. Појавио се на обнови „Солунског процеса“ 1953. године, а умро је шездесетих година у Београду. За собом је оставио обимне мемоаре, који су коришћени за писање овог рада.

Истакнути „Црнорукац“

Један од значајних вођа добровољачке акције био је официр Војислав Танкосић, који је учествовао у мајском преврату 1903. и стрељао браћу краљице Драге. Због тог чина доцније је словио као истакнути „црнорукац“ и човек који је обављао најделикатније послове. Исте године путовао је са лажним документима у Македонију како би ис-

питао прилике за организовање четничке акције. Танкосић је у том раду показао велике способности у врбовању добровољаца у комитске јединице. Учествовао је у боју на Челопеку 1905. године, а био је и главни инструктор „Четничке школе“ у Ћуприји и Прокупљу. Сматран је за храброг, правичног, али и опасног човека, који није презао да потегне револвер. Са противницима се обрачунавао озбиљним претњама и физичким нападима, а тога нису били поштеђени ни чланови краљевског дома. Био је члан „Народне одбране“, а од 1911. године и један од оснивача организације „Уједињење или смрт“. У балканским ратовима командовао је добровољачким четничким одредом, а у пролеће 1914. приступио је завери против

Војвода Војислав Танкосић

Франца Фердинанда и обезбедио оружје Гаврилу Принципу и осталим атентаторима. У Првом светском рату храбро је водио добровољце у борбама код Крупња, Лознице и Мачковог камена. Погинуо је новембра 1915. године, а колики страх је уливао непријатељима најбоље сведочи податак да су Аустријанци отворили његов гроб како би се уверили да је заиста мртав.

Крв јуначка душа девојачка

Један од најомиљенијих комитских команданата био је војвода Вук, познат по неустрашивости и искрено цењен од својих војника и потчињених официра.

Војвода Војин Поповић – војвода Вук

Војин Поповић је као млад потпоручник узео учешће у „Мајском преврату“, а затим приступио четничкој акцији и 1905. године се истакао у боју на Челопеку. Као војвода крстарио је левом обалом Вардара, нарочито у рејону Козјака, Скопске Црне Горе и Куманова. Био је близак Аписов пријатељ, те се 1911. године укључио у организацију „Уједињење или смрт“. У Првом балканском рату, као шеф „Горског штаба“ дао је немали допринос победи српске војске у Кумановској бици. У рату против Аустроугарске био је на челу Добровољачког одреда и учествовао је у Церској бици, повлачењу преко Албаније, освајању Кајмакчалана. Погинуо је новембра 1916. године у борби на Груништу, а међу добровољцима је остао познат као неустрашив. Наиме, ни у време најжешће битке, када је обилазио положаје, није хтео да се сагиње и узима заклоне, већ је усправно примао рапорте под ватром артиљерије и пушчаном паљбом. Имао је развијен кодекс части како према својим војницима, тако и према непријатељској војсци, и зато се сматра за највећег добровољачког команданта и комитског војводу. ■

Инжењер Павле Павловић, авио-макетар

Озбиљније од хобија

53

За четрдесет осам година, колико се бави авио-макетарством, шездесет седмогодишњи Новосађанин Павле Павловић саставио је и израдио око четири стотине макета авиона, од којих више од три стотине љубоморно чува у витринама и на полицама свога стана

Пошто му је отац Јован, лекар, 1944. године мобилисан и распоређен у ваздухопловну дивизију ЈА, у 112. ловачки пук, а демобилисан у чину санитетског мајора девет година касније, Павле је растао и одрастао од аеродрома до аеродрома, уз пилоте, писте и авионе. С три године први пут је полетео авионом, па није ни чудно што се родила љубав према њима, која траје до данашњих дана.

У основној школи почео је, од дрвета и шперплоче, уз помоћ деде Лазе, да израђује прве макете авиона, прецртавајући профиле из очевог *Ваздухопловног гласника*. Као гимназијалац занимао се и за историју ваздухопловства. Рођаци из Ђенове поклонили су му пластичну макету авиона „старфајтер“ 104, коју је у то време, како данас прича, невешто склопио. Ипак, недоумице није било – макетарство га је опчињило. Пре уписивања студија на Технолошко-металуршком факултету у Београду, од првог новца који је зарадио приликом боравка у Немачкој, купио је макете авиона „старфајтер“, „суперсејбр“ F-100 и „вудо“ F-101 у размери 1:100 и набавио литературу с карактеристикама авиона.

Прве макете путничких авиона познате немачке фирме „WEB“, у размери 1:72, појавиле су се у Србији 1963. године. Павле их, наравно, одмах купује, као и све оне које су се надаље

Павле Павловић је макете излагао на многим такмичењима, а о квалитету и прецизности њихове израде сведоче многобројне награде. Оснивач је макетарске секције при Аеро клубу „Нови Сад“ и један од организатора првих такмичења макетара – „Новосадски Икар“, која се одржавају од 1993. године.

појављивале у нашој земљу или на европском тржишту. Приликом једног од службених путовања у Лондон, уместо сувенира, кофер је напунио макетама шеснаест борбених авиона и потребном стручном литературом.

Иако га занимају сви типови авиона из различитих периода, највише проучава и пажњу посвећује ловцима, ловцима бомбардерима и бомбардерима из времена Другог светског рата, али и ловачким авионима из Корејског и Вијетнамског рата, као и авионима данашњице.

Израда макета, како прича Павле, одвија се у неколико фаза. Најпре је неопходно добро проучити литературу, историјат летилице, њене склопове, пропорције и наизглед непотребне детаље. Потом припремити потребан материјал за рад, лепила, боје, кистове и, посебно истиче, наоружати се стрпљењем, јер је за израду квалитетне макете потребно утрошити десетине часова рада.

Макетарство јесте врста игре, тврди Павле Павловић, а макета јесте играчка којој макетар може да удахне душу. Тек тада она може постати верна копија оригинала, макетарство уметност, а макета престаје бити играчка.

На питање да ли је веће уживање у самом истраживању, током или после завршеног рада на макети, заљубљеник у авио-макетарство и својеврсни историчар и хроничар ваздухопловства не може да одговори.

– Све има своју специфичну драж и представља, увек изнова, посебан изазов – каже наш саговорник. ■

Будимир М. ПОПАДИЋ

Дијабетес један од најчешћих узрочника смрти

Пандемијско ендокринолошко обољење с тенденцијом константног пораста, од кога, према речима стручњака, у Србији болује чак 10 одсто становништва, својом „белом муницијом“, сачињеном од шећера, белог брашна и соли, последњих година погађа све млађу популацију

Скривен у разнобојним слаткишима, масним питама и погачама, јелима која тек што су уклоњена с наших вишедневних празничних и славских трпеза, дијабетес нас рафално напада, угрожавајући најпре крвне судове, а затим и поједине органе, међу којима су бубрези, очи, ноге и мозак у највећој опасности. Кад и последњи бранилац нашег тела посустане, кад панкреас престане да лучи инсулин и тако нас остави без одбране, та опака болест, односно њен тип 2, који настаје и развија се због неправилне исхране, смањене физичке активности, стреса и генетских предиспозиција креће у незаустављиви јуриш.

За разлику од свог много агресивнијег саборца, јувенилног дијабетеса (тип 1) који напада још у детињству и чије узроке медицина и поред незаустављивог развоја до сада, осим у генима, није детектовала, „другостепени дијабетес“ угрожава старије, махом после 40. године, када се, уверени у снагу и моћ „најбољег, зрелог доба“, препустимо благостањима материјалне цивилизације, олењимо и занемари-

Брзи шемло – фактор ризика

Убица из заседе

мо најважније правило опстанка – никад не потцењуј противника.

Исхрана у (не)складу с напорима

Иако се данас не живи као пре десет, сто или двеста година, за исхрану користимо углавном исте оне намирнице, богате угљеним хидратима, које су користили и наши преци, док су у природи, у паузи орања, копања, кошења, углавном тешких физичких радова, обедовали кромпир, пасуљ, проју, погачу, а богами и „сапуњаву“ сланину. Они су могли, јер су се дневно кретали и више од десет сати. А ми? Ујутро до посла и школе идемо аутобусом, у школи или на радном месту

углавном седимо, а по повратку кући, како ко – неко учи, неко спава, а неко драгоцену слободно време проводи крај телевизора или компјутера. И тако до вечери, коју, с годинама и све тањим новчаником, углавном проводимо „у окриљу породице“. Све ређе се одлучујемо на посету пријатељима, код којих, опет неизбежно, седимо. Ако се, у инат годинама, беспарици, мрзовољи, бригама које с посла доносимо кући... и покренемо до позоришта, биоскопа или кафића, опет тражимо слободно место и – седимо. Дневно у неопходном и вишеструко корисном кретању не проведемо ни пола сата.

Нема се времена. Оно нам, попут песка, протиче кроз прсте. Не стиже-

РАЗОРНИЈИ ОД МЕТКА И БОМБЕ

У Првом и Другом светском рату, у тим најкрвавијим сукобима 20. века који су однели највише људских жртава, на ратиштима је погинуло више од 27 милиона људи. За десет година. Према проценама Светске здравствене организације од дијабетеса, односно болести проузрокованих вишком шећера у крви, годишње умире око три милиона људи. Од дијабетеса, високог притиска, повишених триглицерида и холестерола опаснији је само – саобраћај, јер у њему погине више од 1.300 људи дневно!

мо ни да једемо како треба. Све чешће се одлучујемо за „брзу храну“, пљескавицу или хамбургер, сендвич са шунком, виршлу у тесту, неку од безброј различитих а тако укусних кифли од белог брашна, бурек са сиром, месом, па и празан, јер коре су то што му дају драж, а у паузи, на послу или код куће, отворимо кесу смокија, чипса, сланих штапића... Пице нам доносе на телефонски позив, а кока-колу већ имамо у фрижидеру. Ручак нам је постао једини прави оброк, па се тада и добро наједемо. Супа, главно јело, ако је омиљено уземо и тањир више, салата, пићенце...

Скривени симптоми

Кад нам, код лекара, током неког безазленог или можда систематског прегледа, „тек онако“ узму крв на ана-

демији. – Знамо да, поред генетских предиспозиција, међу најчешће „изазиваче“ дијабетеса тип 2 спада погрешна исхрана, а један од „окидача“ свакако је и смањена физичка активност. Заслужену пажњу поклањамо и симптомима везаним уз повишен ниво шећера у крви, односно порасту притиска, триглицерида и холестерола. Те углавном скривене симптоме веома тешких кардиоваскуларних болести најчешће откривамо после систематских прегледа, што показује важност редовног одласка код лекара – напомиње др Хајдуковић.

Нема сумње да пораст броја оболелих од дијабетеса, односно његова претећа пандемија, негативно утиче и на одбрамбену способност нашег друштва. То је један од разлога због којих се тој опакој хроничној болести метаболизма све већа пажња посвећује и у

– Што боље познајемо болест, њене узроке, симптоме, последице, лакше се можемо борити против ње, каже др Хајдуковић. Важно је да људи знају шта их угрожава и који су то фактори који утичу на развој болести. Кад је реч о дијабетесу, као и неким кардиоваскуларним болестима, информисање може имати важну улогу. С високим притиском, као и са дијабетесом, може се живети доста дуго, потребно је само придржавати се упутстава лекара, ако треба променити навике, избегавати храну која нам угрожава здравље. Потребно је разумети да много тога доброг себи можемо учинити и сами.

Физичка активност је оно чему треба посветити посебну пажњу, каже др Зоран Хајдуковић.

– За припаднике Војске физичка активност је корисна из много разлога, па и због тога што тешке и одговорне задатке професионални војници могу да обаве ефикасно и квалитетно једино ако су физички спремни и за најтеже напоре. Уосталом, последњих неколико година у нашој војсци се с правом посебно води рачуна управо о физичкој обуци и повећању физичке оспособљености војних лица – истиче др Хајдуковић.

Истичући да у факторе ризика за оболевање од дијабетеса типа 2, поред генетских предиспозиција, спадају неправилна исхрана, односно вишак килограма, физичка неактивност, стрес и, наравно, пушење, лекари саветују да треба јести чешће, тако да уместо три (мање или више обилна) obroка, свакодневно себе обрадујемо с најмање пет obroка налик доручку (дакле, једимо мање, али чешће).

Једном недељно, уместо меса, обавезно поједимо рибу, за ужину воће, интегрално пециво или поврће. Слаткише треба избегавати или јести само ако ћемо после obroка најмање 30 минута провести у шетњи брзим ходом. Пушачи могу да употребе и овај, вишеструко користан трик – сваку трећу или четврту цигару нека замене јабуком, крушком, поморанџом... Корисно и за здравље и за кућни буџет. И најважније, што мање седења, што више кретања. ■

Душан ГЛИШИЋ

ОПАСНА РАВНОДУШНОСТ

Подаци из Регистра за дијабетес, објављени 2006. године, не дају нам разлога за оптимизам. Те године у Србији је регистровано 361 ново лице узраста до 29 година, оболело од дијабетеса тип 1, док се број оболелих од дијабетеса 2 повећао за готово 18 хиљада.

Уколико болест није под контролом, може разорно деловати на здравље оболелих, али и на друштвену заједницу која игнорише тај проблем. Зна се да дијабетес озбиљно угрожава радну способност оболелих, а у случају касног откривања и развоја насталих компликација, у опасности је и његов живот. Процењује се да је стопа смртности оболелих од дијабетеса два до три пута већа од просека и да је животни век дијабетичара краћи за 10 до 15 година. Та болест је међу најчешћим узроцима кратковидости, која се може окончати и слепилом, а чак 25 одсто болесника с инсуфицијенцијом бубрега су дијабетичари.

Поред тенденције рапидног раста броја оболелих од дијабетеса, забрињава и то што се у Србији спушта старосна граница дијабетичара. Стога забрињава чињеница да се, и поред обећања надлежних, дијабетичарима још нису вратила саветовалишта, неопрезно укинута пре неколико година.

лизу и открију да имамо повишени шећер у крви, да су холестерол и триглицериди измакли контроли и да нам прети висок притисак, за чуђење је касно. Десио се оно што се увек догађа „неком другом“.

– Ми знамо да дијабетес последњих година добија пандемијска обележја, каже пуковник професор др Зоран Хајдуковић, начелник Групе интерних клиника на Војномедицинској ака-

Војсци Србије. Иако нема прецизне евиденције о броју дијабетичара, процењује се да ситуација у том делу друштва није пуно боља од просечне. Професор др Хајдуковић истиче да нема разлога за панику, али ни за равнодушност, јер лечење дијабетеса и компликација везаних за повишен шећер у крви кошта изузетно много. Важну улогу у превентивном деловању свакако има и информисање.

Сајам 112 ЕХРО

Превенцијом против ризика

Под слоганом „Безбедно“, на београдском Сајму одржан је 38. Међународни сајам превенције и реаговања у ванредним ситуацијама и безбедности и здравља на раду. Великим избором опреме и средстава из области превенције и заштите људи и имовине од природних катастрофа и непогода и људског немара, те безбедности и здравља на раду и хитног медицинског збрињавања, представило се више од 70 учесника, излагача и заступника више од стотину и седамдесет брендова из двадесетак земаља.

Ризик од катастрофа постоји у сваком друштву, али се њихове последице могу умањити ако су људи добро информисани и мотивисани културом превенције. Управо то и јесте главни циљ сајма 112 ЕХРО. Више од седамдесет излагача из земље и иностранства који су учествовали у некој од три или у свим сајамским целинама – изложбеној, едукативној и показној – настојали су, како је навео Предраг Марић, начелник Сектора за ванредне ситуације МУП-а, да покажу „чиме Србија располаже, на који начин ће државни органи даље развијати ову област, као и да се разменом искустава одржи ко-

рак са светом“. Улагање у нове технологије, оцењено на овогодишњем сајму, биће један од примарних задатака за Србију у предстојећем периоду.

Изградња, одржавање и унапређивање способности нације да превентивно делује на ризике и одговори на изазове, те ублажи последице од различитих катастрофа које могу погодити наш регион, јесу разлози због којих је Сектор за ванредне ситуације подржао и овогодишњи 112 ЕХРО. Припадници Сектора промовисали су свој рад, али и представили област заштите и спасавања у ванредним ситуацијама. Осим ватрогасаца–спасилаца, Сектор у саставу има и управе које се баве превентивном заштитом, управљањем ризицима и цивилном заштитом.

Међу установама које су препознале значај манифестације биле су и Управа за безбедност и здравља на раду Министарства рада и социјалне политике, Управа за биомедицину Министарства здравља, Институт за трансфузију крви, Унија послодаваца Србије. Проблеми у производњи и у коришћењу средстава за заштиту на раду, значај корпоративне безбедности, осигурања, информисање грађана о професионалним обољењима и значају трансплантације били су само неке од тема на које су скренули пажњу јавности. Сајам је имао и хуманитарни карактер, па су посетиоци на изложбеним штандовима могли дати крви, потписати доворску картицу за завештање органа, и информисати се о значају пресађивања костне сржи.

Осим Србије, на овогодишњем 112 ЕХРО учествовали су и представници Немачке, Холандије, Француске, Португалије, Чешке, Аустрије, Италије, Швајцарске, Луксембурга, Данске, Шведске, Јапана, Украјине, Тајвана, Велике Британије, Белгије, Мађарске, Шпаније и САД.

Безбедност на делу

Осим излагачког програма и тематских блокова „112 Радионица“ и „Безбедно и здраво радно место“, посетиоци су током четири дана Сајма свакодневно могли да присуствују показним вежбама реаговања у ванредним ситуацијама. Првог дана, непосредно после отварања 112 ЕХРО, припадници Сектора за ванредне ситуације Градског завода за хитну помоћ и Горске службе спасавања, на платоу испред хале 1 Београдског сајма, извели су вежбу којом су демонстрирали због чега су такве службе неопходне, као и ниво оспособљености за сваку врсту помоћи у случају опасности.

Сличним вежбама, од спасавања унесрећених из изглед безизлазних ситуација, неутралисања могућих техничко-технолошких акцидентата, до реаговања у случају саобраћајне несреће, чак и спасавања давленика, посетиоци су свакодневно присуствовали.

112 ЕХРО завршен је такмичењем „Енигма“, у којем су се студенти Високе инжењерске школе струковних студија „Техникум Таурунум“ из Земуна надметали у препознавању безбедносних пропуста и решавању безбедносних проблема заштите од пожара и безбедности и здравља на раду.

Стратегијом против кризе

Између две сајамске приредбе, новембра 2011. године, на државном нивоу усвојена је Национална стратегија заштите и спасавања у ванредним ситуацијама. Промоцији те, али и Стратегије за заштиту од пожара, обе из домена Сектора за ванредне ситуације, посвећена је значајна пажња на 38. Сајму превенције и реаговања у ванредним ситуацијама и безбедности и здравља на раду.

На почетку стручног пратећег програма, у склопу блока „112 Радионица“, Предраг Марић, начелник Сектора за ванредне ситуације, те Ђорђе Бабић, заменик начелника Сектора, представили су Националну стратегију заштите и спасавања у ванредним ситуацијама.

Стратегија јесте правни основ за развијен, ефикасан и свеобухватан систем заштите у ванредним ситуацијама и темељ је интегрисаног система управљања ванредним ситу-

УТИЦАЈ НА ЕКОНОМИЈУ СРБИЈЕ

Управа за управљање ризиком при Министарству унутрашњих послова евидентирала је девет опасности „ванредног“ карактера које прете Србији. Осим поплава и земљотреса, помињу се јак ветар, бујичне воде, клизишта, снег, лед и лавине, а штетан утицај човека. Ризици од нуклеарних, хемијских и сличних акцидентата и системска одбрана у таквим случајевима тек треба да буду темељно елаборирани у плановима и мапама ризика.

Више од 200.000 ванредних ситуација забележених на територији Србије за последњих десет година учинили су да се у том периоду трошкови државе и друштва у санирању последица катастрофа и непогода утроструче. Штета од поплава, града, обилних падавина, јаког ветра, ниских температура, снега и осталих непогода процењује се на око 50 милијарди динара на годишњем нивоу.

Улагање у нове технологије, према речима Предрага Марића, стратешки је важно за Србију: „Један уложени евро враћа се десетоструко и то је оно што статистике показују. Имамо капацитет у производњи, али неопходна је финансијска реорганизација како би служба почела да враћа уложено“.

ацијама. Циљ документа је не само правно „покривање“ заштите живота, здравља и имовине грађана, животне средине и културног наслеђа Србије, као и дефинисање националних механизма координације различитих друштвених и државних механизма у борби за смањење катастрофа узрокованих природним појавама и опасностима од несрећа те за санацију последица, него и испуњење препорука ЕУ за развој система националне заштите у овим областима.

Увођење обједињеног система за позивање у случају ванредних ситуација 112, о чему је такође било речи на 112 ЕХРО, предвиђено је управо том стратегијом, ради обезбеђивања координиране, брзе и ефикасне интервенције и помоћи у ванредним догађајима, ситуацијама и катастрофама, у складу са стандардима и праксом у земљама ЕУ.

Презентована је и Стратегија за заштиту од пожара за период од 2012. до 2017, коју је усвојила и Влада 9. марта ове године. Општи циљ Стратегије јесте унапређење заштите од пожара превентивним деловањем и предузимањем и применом мера безбедности свих субјеката, али и информисањем грађана. Потребна за Стратегијом произашла је из бројних проблема уочених у области заштите од пожара, а њом је предвиђена законска и подзаконска регулатива коју треба обезбедити да би надлежни и одговорни за њено спровођење у пракси, а то су сви, од највиших државних органа до појединаца, могли да остваре начела заштите, превенције, сталности, јачања свести, јавности, сарадње, солидарности и одговорности у превенцији и гашењу пожара. ■

Никола ДРАЖОВИЋ
Снимио Јово МАМУЛА

Информационо
-комуникационе
технологије

Будућност ПОСЛОВАЊА

Информационо
-комуникационе
технологије и
апликативна решења
развијају се у свету све
брже захваљујући
економској кризи,
нудећи повећање
економичности
и продуктивности
пословања

Друштво за информатику и Привредна комора Србије организовали су округли сто „Будућност ИКТ у свету и код нас“, како би препознали основне проблеме који оптерећују домаћу информатичку индустрију. Скуп је окупио бројне стручњаке из те области, који су говорили о тренутном стању информационо-комуникационих технологија (ИКТ) у Србији и предложили начине за њихово унапређење.

Унапређење продуктивности

Светски трендови, виртуелизација, cloud computing, умрежавање и остали утицаји које ИКТ остварује како би се повећала економичност и продуктивност наметнули су се као почетна тема.

„Србија је земља супротности, с једне стране су сјајна технолошка решења и сјајне компаније које су препознате у свету, а с друге стране код нас се не зна да оне постоје“,

рекла је Јелена Јовановић, секретарка Удружења информатичке делатности Привредне коморе Србије.

Како је профит мерило доброг пословања, Јовановићева је изнела податке да домаћа софтверска индустрија и производња ИТ услуга највећи део прихода остварују од извоза, који је прошле године износио 168 милиона америчких долара, док се у 2011. очекује да премаши цифру од 200 милиона. Издвајају се, како је навела, два проблема – израда заједничке платформе српске софтверске индустрије и квалитетан кадар који је тим компанијама потребан.

Диана Глигоријевић, директорка маркетинга компаније „TeleGroup“ истакла је да cloud computing добија све већи замах у свету, јер постаје неважно где је креатор апликације, где корисник, а где је сервис провајдер. „Све постаје глобално доступно, па у свакој кући можете да радите оно што желите, а за то вам је довољан смарт телефон, таблет или рачунар“, истакла је представница компаније „TeleGroup“.

У таквом свету образовање има кључну улогу, а у тој области Глигоријевићева је презентовала поражавајуће ре-

ИТ СКЕПТИЦИЗАМ

Највећи проблем који наводи Милан Башић из „PCPress“-а јесте „ИТ скептицизам“. „Имамо проблем да у Србији људи неће да користе рачунаре, не желе да шире знања, да пронађу бржи и лакши начин да комуницирају у пословном окружењу.“

зультате истраживања српског Републичког завода за статистику – 38,9 одсто испитаника не жели да користи електронске јавне сервисе ни софтверска решења која би им омогућила нови квалитет живота, 78 одсто корисника интернета користи само е-пошту, за похађање online курсева пријави се тек један одсто, а само 58 одсто запослених користи рачунар.

„То показује да код нас постоји неодговарајуће образовање и конзервативан модел понашања који не желимо да променимо. Проблем није индустрија, већ то што нема корисника“, закључила је директорка маркетинга компаније „TeleGroup“.

Проблем образовања

Намеће се и проблем недостатка одговарајућег кадра. Никола Герасимовски из компаније „Microsoft“ сматра да у Србији постоје врсни стручњаци и програмери, које компаније могу наћи на факултетима, а не да их пусте да оду у иностранство у потрази за послом. На тај начин фирме имају прилику да младе људе, који су тек дипломирали, обликују како њима одговара, само треба да им пруже прилику за рад.

„Школа је место где се сусрећу три века – класична учioniца с таблом и кредом из 19. наставници из 20. и информационе технологије и ученици који припадају 21. веку“, рекла је Снежана Марковић, наставница рачунарства и информатике VI београдске гимназије и представник Педагошког удружења информатичара. Она је указала на два аспекта ИКТ и образовања – ИКТ у образовању и образовање за ИКТ. Према њеним речима, није могуће образовати

довољно компетентне стручњаке без примене нових технологија у образовном процесу.

Марија Цветковић, члан Педагошког друштва информатичара Србије и професор у нишкој гимназији „Светозар Марковић“, сматра да је основни проблем то што се наставни план и програм предмета информатика и рачунарство није мењао дуже од десет година. „Према појединим новим предлозима, овај предмет би требало да се учи само у првом и евентуално на математичком смеру у другом разреду гимназије. Питам се каква ће бити наша будућност с таквим образовањем. Иначе, моји ђаци не знају да пошаљу електронску пошту, њима је интернет синоним за Facebook, а они су представници тинејџерске популације“, рекла је Цветковићева.

Софтверска индустрија

Када је реч о изради заједничке платформе, учесници округлог стола сложили су се да домаћа ИТ индустрија треба остатку економије да представи шта све може да уради.

„ОБЛАК“ ЗА МАЊЕ ПАРА

Петар Кочовић из „Gartner“-а говорио је на скупу о cloud computing-у, јер се идеја о „рачунарству у облаку“ јавила још седамдесетих прошлог века. До „бума“ у тој области дошло је после светске економске кризе (15. септембра 2008), када су компаније са смањеним буџетом морале да нађу начин како да с мање новца ураде више.

Верује се да ће целокупно софтверско тржиште, које подразумева „рачунарство у облаку“, на светском нивоу до 2015. вредети 150 милијарди америчких долара, три пута више него 2010, што говори у прилог експанзији тог облика рачунарства. Иначе, cloud computing појединцу омогућава коришћење рачунарске инфраструктуре по принципу колико користиш толико платиш.

Према речима Јелене Јовановић, српска софтверска индустрија мора заједнички да наступи најпре на домаћем тржишту, да промовише софтверска решења, а потом да се пласира и у земљама региона.

Милан Шолаја, директор војвођанског ИКТ кластера, сматра да држава ипак треба да дефинише захтеве у тој области. „Државне институције треба да воде рачуна о томе шта је ИТ потребно и да створе окружење које ће бити подстицајно за развој сваке индустрије, па и ове“. Шолаја сматра да од државних органа треба тражити нулто опорезивање, које ће на почетку представљати „рупу у буџету“, али на дугорочном плану дати низ погодности.

Председник Друштва за информатику Србије Никола Марковић закључио је да се ИКТ и апликативна решења у свету све брже развијају захваљујући економској кризи, нудећи повећање економичности и продуктивности пословања, што представља и значајне аргументе за преговоре с надлежним институцијама у Србији.

Мирјана БОРОВИНА

Аеромитинг на северу Данске

Акробације над алборшком равницом

Највећа смотре ваздухоплова коју памти Краљевина Данска одржана је 10. јуна у Алборгу. Врсни пилоти из свих крајева света нису дозволили да киша и лоше време утичу на њих. Показали су зашто су управо они дошли да репрезентују своје земље у години када Данци славе стогодишњицу постојања војног ваздухопловства.

Делегација Министарства одбране и Војске Србије била је једна од учесница овогодишњег спектакуларног аеромитинга у данском граду Алборгу. После летњих температура у Београду, на крајњем северу Европе дочекала их је киша и јесења хладаноћа.

„Добар дан! Како сте?“, прве су речи које су наши ваздухопловци чули када се спустила рампа транспортног авиона Ан-26 којим су слетели на аеродром. Помало збуњени, одговорили су домаћину, поручнику Дуеу, који је на то само слегнуо раменима, јер сво његово знање српског језика било је смештено у те две реченице. Ипак, биле су и више него довољне да се српски авијатичари осете добродошлим.

Дан за одабране

Дан уочи велике манифестације на аеродром су могли да уђу само чланови породица војних лица, учесници аеро-шоуа и фотографи. Већи део поставке био је спреман, тако да су посетиоци могли у потпуности да уживају у програму, и то без гужви и гурања. Привилеговани су максимално искористили дан како би сликали све што их је занимало. На руку им је ишло и то што ниједан део око ваздухоплова није био ограђен, па су могли несметано да фотографишу из свих углова. Ветар и киша нису утицали на добро расположење и породично дружење на аеродрому. Чини се да никада и не утичу. Свикли на ромињање кише и хладноћу, они су је игнорисали, решени да у потпуности уживају у приказу.

Многи учесници летачког програма искористили су тај дан да „осете“ небо изнад базе у Алборгу – правећи окрете, ваљке и огледала. Било да су у групи, пару или сами, сваки од њих је на свој начин одушевљавао посматраче, демонстрирајући им могућности и перформансе ваздухоплова којим управља. И не само то. Видело се умеће пилота да померањем пилотске палице помере и границе могућег када је реч о акробацијама. У рукама професионалаца, за немог посматрача са земље челична грдосија изгледала је живо, лако, скоро нестварно.

Вратоломије акро-група увек су најатрактивнији део програма. На генералној проби Хрвати и Швајцарци су демонстрирали своје вештине, најављујући тако спектакуларан наступ на сам дан аеромитинга. Док су Patrouille Suisse из Швајцарске и Wings of Storm из Хрватске завршавале припреме, на аеродром је слетела и Турска акро-група, Turkish Star, која је такође у самом светском врху. Како су касно стигли, Турци нису имали пробни лет па су успели да „сачувају“ наступ за главни дан.

Изложбени модели

Док су се на писти за полетање смењивали модели и државе које наступају у летачком делу програма, учесници стационарног дела користили су последњи дан пред долазак посетилаца да подесе своје љубимце како би на прави начин репрезентовали боје земље из које долазе.

ИЗГУБЉЕНИ У ВРЕМЕНУ

Практична примена тешких тамних драперија на прозорима соба била је свима јасна када су увидели да чак ни око 22 сата не пада мрак. Тек када су казаљке на сату прошле 23 часа, почело је да се смркава. Иако у истој временској зони као и Србија, Данска је ипак нешто специфичнија када је реч о дужини дана. Због северног положаја Данске дужина обданице битно се разликује у зависности од годишњих доба. Зими Сунце излази око 9, а залази нешто пре 16 часова, а лети излази око пола пет, а залази после 22 сата.

Српског представника, транспортни авион „Антонов 26“, домаћин је сместио на првом делу стајанке. Нашој посади задатак је био добро познат. Сваки њен члан већ је учествовао на неком од међународних аеромитинга, а неки су чак и наступили у летачком програму као део акробатске групе.

На дан аеромитинга на нашем „Антонову“ вијориће се српска застава, а врата ваздушног транспортера биће отворена за све заинтересоване посетиоце. Могућност сликања поред и у авиону и одговор на питања радозналих испуниће дан нашим ваздухопловцима, који су се одазвали позиву колега са севера како би учествовали у јубилеју Краљевине Данске – обележавању стогодишњице војног ваздухопловства, који и ми ове године обележавамо.

Док аутобус напушта базу и вози наше авијатичаре ка хотелу, дански специјалци хеликоптерима још једном пролазе уигран сценарио уласка у објекат и спасавања таласа. Покрете, научене до аутоматизма, представиће посетиоцима аеромитинга у склопу промоције тимова за подршку и спасавање. Поново почиње киша...

НА ОБАЛАМА СЕВЕРНОГ МОРА

Алборг је четврти по величини град у Данској и седиште је покрајине Северне Данске. Налази се на северном делу полуострва Јиланд, а град је образован на ушћу некадашње реке Лим у Северно море. Од главног града Копенхагена удаљен је 410 километара северозападно. Надморска висина средишта града креће се од 0 до 25 метара. С околним местима Алборг броји око 200 хиљада становника, а број непрестано расте, чему много доприноси и надалеко познати алборшки универзитет.

ВЕЖБА СПЕЦИЈАЛАЦА

Налетом хеликоптера почела је вежба ослобађања талаца данских специјалаца. На свега неколико метара од публике, један за другим спуштали су се специјалци низ уже које је повезивало хеликоптер с тлом. Уз димну завесу и без иједног испаленог метка, Данци су демонстрирали вештину увежбану до аутоматизма. Подршка још два хеликоптера и спуштање специјалаца из још једног, потврдили су обученост данског војника.

Аеромитинг

У недељу, у пола осам изјутра, посаде свих ваздухоплова биле су на свом месту. Спремне да дочекају прве посетиоце, који су од осам часова пристизали кроз капију алборшког аеродрома. Данци су аеромитинг доживели као идеалан повод да дан проведу с породицом и пријатељима ван куће. Простиркама, столицама, чак и столовима најпре се попуњавао појас уз ограду према писти изнад које је планиран летачки програм. Већина их је дошла колима, за која је паркинг био обезбеђен у кругу базе, а за оне који су се одлучили да до аеродрома дођу аутобусом биле су обезбеђене додатне линије.

Време до званичног почетка највећег аеромитинга икада одржаног у Данској посетиоци су искористили да обиђу стационарну поставку авиона и хеликоптера. Највеће интересовање било је за Е-3А-АWАCС НАТО-а, испред кога су људи чекали у реду и по петнаест минута да би ушли и видели унутрашњост једног од најсавршенијих авиона данашњице. Чак ни киша, која је лагано ромињала, није растерала масу нити унела пометњу међу људе. Они су само раширили кишобране, обукли кабанице и наставили тамо где су стали – да чекају у реду. Они који су, ипак, пожелели да се склоне с кише, заувкли су се под амерички С-17 Globemaster III и искористили прилику да завире у тај транспортни авион. Већина је била фасцинирана гломазношћу летелице која има стратешки значај у испоруци терета удаљеним базама.

Наш Ан-26 изазвао је велико интересовање, као једини модел те врсте на стајанци. Многима је било занимљиво да уђу у авион руске производње, намењен за превоз терета и путника. Посада је одговарала на питања посетилаца, које је највише занимало како се сналазимо с руским ознакама, какве су перформансе летелице, када је направљен... У турама од по неколико људи гости су улазили у авион, седали на места пилота, сликали се и постављали питања, а при изласку из ваздухоплова руку им

је увек пружао по један члан посаде, док је оне најмање у наручју спуштао из авиона.

Посаде америчких, норвешких, данских и многих других авиона посетили су наше ваздухопловце и размењивали утиске с њима. Већина њих се већ традиционално на аеромитинзима дружи са нашим пилотима.

Летећи перформанс

Скоком падобранаца званично је почео аеромитинг у Алборгу. После тога на писти су се смењивали авиони који су се спремали да полете, они који долећу и који у том тренутку изводе ваздушни перформанс. Дански F-16 изазвао је овације, у знак подршке домаћину велелепне манифестације која је уприличена поводом јубилеја.

Тмурно небо над алборшком равницом парали су многи авиони и хеликоптери, неки сами, неки у пару, а најлепши, наравно, у групи. Тако су се и мењали. Борбене авионе смењивале су лаке летелице, а њих хеликоптери. Данска акро-група Baby Blue наступила је у четверцу на Saab T-17 Supporter-има. Бучним налетима скренула је пажњу посетилаца на себе, а страствени љубитељи тих авиона уживали су у њиховом десетоминутном спектаклу.

HANGAR PARTY

После шесточасовног програма, домаћин је уприличио забаву за све учеснике Hangar party-ја, која је била организована испод два велика шатора. Након вечере, Данци су уручили поклоне најбољим учесницима летачког програма, а жири за избор најбољих чинили су људи ван авијације. Награду за најбољи групни лет добила је хрватска акро-група, док је најбољи самостални наступ имао дански пилот на F-16.

Један од најатрактивнијих појединачних наступа имали су немачки Eurofighter Typhoon и белгијски F-16. За време њиховог наступа почела је поново да пада киша и да се спушта лагана магла. Али то није утицало на њихов лет. Узлетели су у висине потпуно нестварно, нестајући у делићу секунде у облацима, и истом брзином поново из њих израњали. Суперсоничне небеске лађе остављале су иза себе парајући звук и одушевљену публику. Окренуте на бок или на леђа, с дуплим заокретом или без, свака летелица била је посебна на свој начин.

Врелина сагорелог керозина

Уши су се тешко навикавале на брујање мотора шесточлане групе Patrouille Suisse швајцарских ваздухопловних снага, која се спрема да полети. Када је ветар пронео пистом мирис сагорелог горива и нос је почео да негодује због осећаја благог недостатка кисеоника. Топлота, врелина сагорелог керозина зачас угреје тело, које није навикло на сурову климу у јуну. Тежак мирис и брујање у замену за топлоту постају подношљивији. Један за другим, у савршеном поретку, швајцарски пилоти напуштају писту и лагано се дижу кроз кишу под облаке. Нестају.

Појављују се у поретку један, за њим два која паралелно лете, а иза њих три авиона један до другог. Изгледају савршено. Раздвајају се и мимоилазе, нестају у сивим облацима на трен, а онда се сви одједном појаве у новом поретку, окренути на бок, па на леђа, а звук мото-

ра најављује њихово прелетање писте. Савршена шесторка слеће и једна за другом иде према стајанци, где их наводе ваздухопловни техничари како би довели швајцарски поредак „под конач”.

Одвојивши се од групе, две летелице започеле су магичан плес. Док је пилот држао правац остављајући траг сагорелих гасова, други је правио спиралу користећи управо те гасове као централну осу. Савршен перформанс швајцарског двојца оставио је посматраче без даха.

Додир крила

Хрватска акро-група Wings of Storm представила је вештину, дисциплину, тимски рад и висок степен обучености своје авијације. У поређењу с већином акробатских тимова, чији је једини задатак тренирање акробација, примарни посао „Крила олује” јесте обука будућих хрватских пилота. Зато су још поноснији што их сврставају у сам светски врх и што су радо виђени гости на сваком аеромитингу. Својим авионима Pilatus PC-9 изводили су акробације летећи паралелно, у поретку, по троје или пак „у огледалу”. Сваки заокрет у ваздуху публика је награђивала аплаузом, нарочито када је пет авиона образовало тунел, а шести прошао кроз њега. Са земље се чинило да се готово додирују крилима. Док су се учесници у летачком делу програма смењивали, време над алборшком равницом било је непромењено. Управо је то био разлог зашто најатрактивнији учесник овогодишњег Данског аероми-

ДОБАР ДОМАЋИН

Аеро-база стационирана у Алборгу имала је привилегију да организује овогодишњи аеромитинг. Air Transport Wing Aalborg – ATW AAL формирана је пре шест година. У њој су стационирана четири авиона типа C-130J Hercules и три CL-604 Challenger, намењени за транспорт широм света и подршку јединицама у мултинационалним операцијама, ослободилачким мисијама, риболовачкој инспекцији, очувању суверенитета Данске и превоз краљевске породице.

тинга није наступио. Звезде из Турске решиле су да не полете због лоших метеоролошких услова, те су многобројној публици ускратили прилику да уживају у њиховом наступу. Такође, нису летеле ни најваљене *Patrouille de France*, али су се Азурци појавили као гости на аеромитингу.

У наставку летачког програма наступали су бројни авиони, од којих су најатрактивнији програм имали F-16 Demo Team из Холандије, L-39 Albatros из Естоније, холандски Hawker Hunter и дански C-130J Hercules. Својим вратоломијама у ваздуху одушевили су публику, а посебну чар њиховим наступима дали су облаци, иза којих су авиони нестајали и поново се појављивали.

Елисе изнад Алборга

У летачком делу програма наступили су и хеликоптери. Дански EH-101 Merlin у Краљевском ваздухопловству има двоструку намену, у зависности од промена у унутрашњости могу служити за превоз терета или службу трагања и спасавања. Током наступа, пилот се трудио да хеликоптером лети што ниже, што је публици омогућило да га јасно види у кабини. Сваки његов нови заокрет и спуст публика је наградила аплаузом.

Перформансе у ваздушном простору демонстрирао је и AS-505 Fennec. Хеликоптер, који је на употреби у данској војсци за превоз људи и осматрање простора, прелетао је писту изнад Алборга приказујући своје могућности. Унутрашњи простор, који има капацитете за смештај шест особа, укључујући и пилота, чини га погодним за специјалне намене.

Остали хеликоптери били су смештени на стајанци и омогућили свим заинтересованим посетиоцима да бар на трен узму у руке пилотску палицу.

Јубилеј за памћење

Овогодишња манифестација окупила је до сада највећи број учесника и посетилаца који су се одазвали позиву Краљевине Данске да заједно обележе 100 година

постојања њиховог војног ваздухопловства. У ту част небо над Алборгом парали су и „олдтајмери“, међу којима су најзанимљивији били Bell 47 D-1, Douglas C-47 Dakota, Hawker Hunter F, Mark 51 и Hughes 500 OH-6 Cayuse. Они су побрали највеће симпатије публике, остављајући у сенци најсавременије летелице данашњице.

У два шатора била је представљена музејска поставка – „100 година војног ваздухопловства“. Посетиоци су могли да виде минијатуре авиона, неке од првих пилотских комбинеzona, кацига и седишта за катапултирање. Посебно је био интересантан шатор у којем су постављене реплике неких од првих авиона, конструисаних пре више од века.

Први авион који је стигао у Данску – „GLENTE“ – био је од 25. марта 1912. на употреби у морнарици, а јула исте године формиран је Војни ваздухопловни корпус. Давне 1959. године Ваздухопловство Краљевине Данске први пут је организовало манифестацију „Отворени дан“ на аеродромима. Уз мање прекиде, та традиција одржала се до данас, с тим што је од 2005. године постала аеромитинг међународног карактера.

Данци су до сада аеромитинге одржавали сваке године, а од ове су најавили да ће ту манифестацију одржавати сваке друге. Следеће велико ваздухопловно окупљање у Данској планирано за 2014, када ће домаћин бити авио-база у Карупу. Две године касније најбољи ваздухопловци ће се окупити у Скридstrupу, док ће Алборг поново имати част да буде домаћин тек за шест година.

Данци су овогодишњим аеромитингом поставили стандарде када је реч о организацији стогодишњице, а нама преостаје да северним колегама 2. септембра покажемо како ми прослављамо свој јубилеј. И наравно, да остатку света поставимо нове критеријуме када је реч о организацији тако велике смотре као што је прослава сто година постојања војног ваздухопловства. ■

Мирјана БОРОВИНА
Снимео Срђан ГРЧИЋ

Пише
Александар РАДИЋ

Криза у Сирији

Лоши сигнали по будућност Асадове власти све су чешћи. Посебно су индикативни преласци припадника владиних оружаних снага на страну противника или пребези у друге државе. Власт коју пола века држи једна фамилија и присталице из етничке групе Алавита, који чине само десетак процената популације, тешко се одржава под притиском незадовољства сунитске већине, без обзира на то што је она подељена на низ фракција са врло разноликом политичком и идеолошком подлогом.

Лојалност сунита у униформи владиних снага је од кључне важности, јер Алавита једноставно нема довољно да одрже војни притисак на побуњенике. Председник Башар ел Асад је без устручавања регрутовао плаћенике из редова избеглица из Либана, који немилосрдно чисте побуњена насеља, али ни њих нема довољно. Зато свака вест о

промени расположења у владиним снагама има пуно веће практичне последице од незадовољства међународне заједнице.

Сигнал да Асадов режим после 16 месеци побуне сада полако губи контролу су све чешће вести о дезертерствима официра и јединица владиних оружаних снага.

У серији свежих догађаја један пуковник сиријског ратног ваздухопловства 21. јуна прелетео је са ловцем МиГ-21 у Јордан. У Сирији припадници ратног ваздухопловства уживају посебан статус и привилегије као најоданији део режима. Ваздухопловци су нарочито повезани са владајућом породицом, јер је оснивач клана Асад био пилот надзвучне авијације и командант ратног ваздухопловства. Када се у једној ранијој побуни 1982. године град Хама (као и да нас) нашао у рукама противника режима,

ратно ваздухопловство је без милости сравнило са земљом бројне зграде и одиграло пресудну улогу у сламању отпора. Тридесет година касније сиријско ратно ваздухопловство очигледно није оно што је било када се ради о оданост фамилији Асад. Осим бега првог авиона забележен је прелазак ракетног дивизиона ПВО из града Растана на страну побуњеника.

Догађаји указују да се однос Русије према перспективи актуелног режима у Дамаску мења. Брод са борбеним хеликоптерима Ми-25 који су са ремонта у Русији послани назад у Сирију, после више протеста западних сила 23. јуна вратио се у полазну луку Мурманск. У међувремену запад је проналазио начине да кроз медијски притисак и конкретне мере покуша да заустави тај транспорт. Затим, 26. јуна сазнало се за одлуку руске владе да Сирија неће добити ракетни систем ПВО великог домета С-300ПМУ-2. Уговор о набавци тог система за износ од 105 милиона долара потписан је прошле

године и држан је у тајности, тако да је информација о томе да С-300ПМУ-2 неће бити достављен на адресу наручиоца била новина и важан сигнал да Москва неће пружити Асаду прилику да се штити са респективним ракетним системом.

Промене односа великих сила према Асаду, евентуално постојање тајне нагодбе да се он сломи, затим подршка побуњеницима од најбогатијих арапских држава, укључујући Саудијску Арабију и Катар, осуда владиног насиља широм света, међународна изолација и санкције према Сирији, сада већ стварају слику о томе да су мале шансе да постојећи режим преживи. Ако се у предстојећим данима настави тренд напуштања владиних снага, онда ће сценарио из Либије моћи да се преслика на Сирију. ■

За сада страну председника Асада држе Русија и Кина и већ месецима то су две државе које се одворено залажу за режим из Дамаска. Нервозу у односима између Русије и САД изазивају информације да се руско наоружање пребације у Сирију.

Низ околности указује да Асадов режим губи дах у борби за преживљавање у конфликту са разним побуњеничким организацијама повезаних заједничким циљем – променом власти у Дамаску

Оружане снаге Немачке

Међународно ангажовање

Команда Бундесвера за међународно ангажовање представља оперативни ниво командовања и руководи свим активностима у иностранству. Незаобилазни је део процеса трансформације и прилагођавања немачких оружаних снага новим условима ангажовања на националном и мултинационалном нивоу. Надлежност у оквиру планирања и командовања огледа се у припремној и извршној функцији, на основу националног мандата и примене правила ангажовања, као полазних основа за учешће у међународним операцијама и мултинационалним мисијама.

Команда за међународно ангажовање формирана је у лето 2001. године, у склопу реорганизације и новог устројства Бундесвера и Министарства одбране Немачке, а после расформирања Четвртог корпуса. Команда, чија су врата отворена и за припаднике других земаља, налази се у касарни „Хенинг фон Тресков“ (Гелтов), у старом царском граду Потсдаму, у непосредној близини садашњег главног града – Берлина.

Активности и одговорности

Команда јесте један од основних елемената за побољшање руковођења међународним ангажовањем и прилагођена је актуелним безбедносним и војно-поли-

тичким променама у земљи и свету. То значи да се сва ангажовања оружаних снага Немачке, и у мултинационалним и у националним оквирима, планирају и њима се руководи из Потсдама, што представља оперативни ниво и обједињену надлежност над контингентима у регионима ангажовања. На тај начин постиже се централизован увид у реализацију активности и задатака у оквиру добијеног мандата, али и контрола снага и спречавање прекорачења овлашћења. Командант Команде одговоран је генералном инспектору Бундесвера за функционално руковођење потчињеним снагама. У војној хије-

рархији и организацијско-формацијској структури Команда је потчињена Бази оружаних снага.

Дијапазон задатака снага које су потчињене Команди врло је широк и креће се од ангажовања ради помоћи цивилном друштву приликом катастрофа, до одржавања или успостављања мира. На таквим задацима, по правилу, учествују све организационе целине Бундесвера, што подразумева заједничко ангажовање и сарадњу професионалних војника и цивила свих видова оружаних снага. Осим поменуте Базе оружаних снага, из копнене војске, ваздухопловства, морнарице, централне санитетске службе и територијалних команди, Команда по потреби може да укључи активну и резервну компоненту.

Надлежност Команде за планирање и руковођење наменским снагама обезбеђује ефикасност у руковођењу. Функционално је потчињена Министарству одбране, што има извесне предности јер се политички аспект руковођења усклађује са процесом војног руковођења. Тако се под планирањем сматра „свеобухватно дефинисање снага и средстава”, а под руковођењем „обједињавање одговорности, уз неопходну логистичку подршку и активну, односно пасивну заштиту ангажованог људства”.

За свако ангажовање у мултинационалним оквирима, међутим, било да је реч о почетном мандату или његовом продужењу, потребна је одговарајућа политичка одлука, односно сагласност надлежних институција.

Нивои надлежности

Надлежност за међународно ангажовање оружаних снага обухвата три нивоа. Стратегијски, као највиши ниво командовања, односи се на политичке структуре и омеђен је одређивањем мандата снага, о чему одлучује

парламент. О функционалним надлежностима одлучује влада, као извршни орган власти и, посебно, министар одбране, као непосредни, извршни орган политичког руковођења, као и генерални инспектор, који је подређен министру одбране.

Оперативни ниво чине Команда за руковођење ангажовањем, са Штабом функционално оспособљеним за координацију задатака, усмеравање и контролу и Здружени извршни штаб, који је спона између стратегијског и оперативног нивоа командовања и доприноси смањењу времена за адекватно реаговање и решавање проблема ван националне територије.

Тактички ниво ангажовања представљају контингенти за које је карактеристично то да су у случају мултинационалног руковођења ангажовањем у кризном региону у одређеном степену одговорни и надлежном нивоу команде, односно штабовима НАТО-а, Европске уније или Уједињених нација.

Унутрашња структура

Унутрашња структура Команде устројена је по моделу мултинационалног штаба. Командна група има команданта, заменика и начелника штаба. Подршку командовању чине саветодавна група, која се састоји од експерата за правне послове, за политички аспект, за медије и информисање, као и контролу.

Начелнику штаба на располагању је заменик, ради помоћи у свеобухватној координацији активности и дужности, који је уједно и шеф Одсека за координацију ангажовања оружаних снага и за посматрачке мисије. Рад и надлежности у одељењима команде засновани су

на „здруженом” принципу заједничког деловања и обухвата војни и цивилни персонал из свих видова и неопходних служби за конкретна ангажовања.

Команда за ангажовање, у организационом смислу, нема непосредно потчињене јединице нити посебне целине које подлежу административној контроли, с изузетком језгра команде, односно штаба и батаљона везе. За време оперативног ангажовања – извршавања задатака у оквиру мандата у кризним регионима, придружују се и препотчињавају елементи из осталих команди. При томе се прецизира и разграничава надлежност у одређеним фазама операције, односно мисије, примена правила ангажовања и сарадње.

У фази планирања и припреме за ангажовање, Команда усаглашава активности са видовским, односно родовским елементима, у зависности од захтеваних способности за конкретно ангажовање. У тој фази планирају се наменске јединице и састави и даље су потчињени формацијским командама.

Пре фазе премештања и распоређивања оружаних снага, а на основу одобрених планских или фазних регулатива, реализују се неопходне активности ради коорди-

нације и синхронизације, што често подразумева и укључивање мултинационалних елемената. На основу тога матичне команде, односно носиоци снага за формирање наменских састава, покрећу процедуру упућивања и оперативног препотчињавања – структурирање контингента и субконтингента.

После фазног пристизања у простор размештаја, Команда је одговорна за достизање захтеваног степена готовости за наменско ангажовање снага. Контингенти се стављају под непосредну оперативну и тактичку контролу мултинационалних команди и штабова. Формацијске команде су и после препотчињавања одговорне за обезбеђење материјалне и персоналне базе до достизања одређеног нивоа аутономности контингента.

Посебан облик ангажовања Команде је приликом припреме снага за превенцију криза. Од 2002. године у њену надлежност спада и припрема специјализованих тимова за различите сценарије и активности у оквиру кризног менаџмента, а уз подршку Министарства спољних послова.

Тимови су састављени из различитих наменских команди. Логистика је расположива у краћем времену и предводи их представник Команде за међународно ангажовање. Тимови за подршку у кризним ситуацијама асистирају у стручној припреми операција војне евакуације у неуралгичним подручјима, а њихови припадници не носе униформе и наоружање, али добијају дипломатске пасоше.

АНГАЖОВАЊЕ СНАГА

Према доступним подацима, Команда је од формирања имала око 35.000 различитих захтева за ангажовање, замену људства, медицинску и логистичку подршку, активности у вези с прекидом ангажовања, цивилно-војну сарадњу и остало, што довољно говори о интензитету и дијапазону ангажовања команде и припадника оружаних снага.

Актуелно ангажовање Немачке обухвата десет међународних операција, односно мисија, на три континента, у којима учествује 7.150 припадника Бундесвера у саставу контингента, чије се периодично фазно смањење или ојачање реализује на основу одлуке мултинационалне савезничке команде, политичких одлука на националном нивоу, процена степена угрожености и развоја ситуације у региону ангажовања и непосредном окружењу.

Састав Команде

У саставу Команде налазе се компоненте које се формирају и препотчињавају. Одељење J-1 надлежно је за персонал у саставу контингената – избор, упућивање у назначеном времену и месту, те за персоналне послове за све ангажоване припаднике у припремној и оперативној фази, укључујући транспорт у конкретне регионе и припрему пасоша, виза, али и бригу о породици ангажованог људства, која је на матичној територији. Одељење за војнообавештајне послове J-2 бави се селекцијом информација, извиђањем и прикупљањем података о региону и у региону ангажовања, као и сарадњом са службама безбедности и проценом ситуације.

За сва питања која се односе на извођење конкретне операције надлежно је одељење J-3, у оквиру кога се посебно формира Оперативна централа, односно Здружени оперативни центар са елементима из J-2, J-3, J-4 и J-6, с дневно-ноћним сменама људства, а према потреби и уз одређену попуну могу се формирати два оперативна центра. У центар се сливају све информације, извештаји контингената о ситуацији и свим важним питањима у региону ангажовања, а у његовом саставу је и Одсек за стручну експертизу, оперативно информисање и подршку електронским дејствима.

Одељење J-4 задужено је за логистичку подршку, координацију и надгледање активности у оквиру материјалног обезбеђења, те готовост за ангажовање и континуитет снабдевања контингената. Надлежности одељења J-5 јесу планирање, разрађивање начина реализације задатка, састава и организације наменских састава, као и подршка одељењима за НАТО и ЕУ по питањима доприноса и учешћа, реализације циљева и анализе учинака. У сарадњи са Министарством спољних послова, надлежно је и за предузимање неопходних мера у кризним регионима. Постоје радне групе за Авганистан и за Балкан, задужене за детаљније праћење ситуације у тим подручјима.

Одељење J-6 омогућава непрекидност веза командовања и руковођења ангажованим контингентима ван на-

ционалне територије, што обухвата и организовање мешовитих тимова за везу са партнерима и савезницима. За развој способности, евалуацију, обуку, вежбе и искуства из ангажовања надлежан је J-7, док је J-8 надлежан за буџет и финансије, а J-9 за цивилно-војну сарадњу приликом међународног ангажовања, координацију односа цивилно-војних елемената и подршку у различитом оперативном окружењу.

Осим поменутих компоненти, Команда има и Одељење за санитарско збрињавање и медицинску подршку ангажовања, Одсек за посматрачке мисије – одговоран за људство ангажовано у улози војних посматрача, у мултинационалним штабовима или специјализованим и експертским тимовима, затим језгро Штаба за команду ЕУ – произлази из обавезе чланства Немачке да, према потреби и у што краћем времену, на располагање стави Штаб за стратегијски ниво руковођења војним операцијама превазилажења криза (за те потребе има посебни оперативни центар, средства везе и снабдевања), језгро јединица предвиђених за снаге НАТО-а за брзо реаговање – обухвата снаге за упућивање и распоређивање у кратком року (након формирања и достизања захтеваних способности) и посебно приликом операција одвраћања и кризног менаџмента.

У састав Команде улазе и Одсек за контролу, који је директно потчињен команданту и надлежан за сагледавање свих аспеката војног ангажовања – оперативни аспект, свакодневни живот и рад, Правно одељење задужено за праћење и примену националних регулатива и међународног права, легитимност, легитимитет операција, људска права... Ту су још и информативни (прес) центар, штабни и батаљон везе – једини елемент команде који је стално непосредно потчињен, без обзира на ангажовање, и који је организован у три чете (штабну, за обезбеђење и за подршку), јачине око 200 припадника, распоређених по одељењима команде, као и верска служба коју чине стални представници вероисповести при команди, свештеници који се упућују у састав контингената. ■

Биљана СТОЈКОВИЋ

Ауто-рели теренских возила „Catena mundi Via militaris”

На вериге света

Караван се кретао од једне до друге тачке, од једне до друге такмичарске дисциплине, а успут су се сусретале историја и етнографија, спорт и туризам, људи и машине, културе прошле и садашње

Активности нишког „Сафари клуба” помажу члановима да провере способности и сагледају сопствене границе, пружају им изазове, авантуру и суочавање с природом, укратко, оно што људима обично недостаје, макар носило и одређени степен опасности.

Зато су програми клуба попут шутинг-релија, параглајдинга, рафтинга или слободног пењања све по-

пуларнији у Србији и стичу све више присталица. Нишлије ипак не желе да активности сведу на екстремне спортове, већ да свим људима жељним авантуре на различитим такмичењима омогуће упознавање природних, историјских и културних вредности наше земље и да међу учесницима развију потребу за боравком на отвореном простору, дружељубивошћу и солидарношћу.

Акција „Catena mundi Via militaris”, од 1. до 3. јуна, на просторима Селичевике, Суве планине, Бабичине горе, Сврљешких планина, Калафата, Јастрепца и осталих планина Јужне Србије, потврдила је све добре стране спортских и авантуристичких активности. Догађај је, међутим, овог пута имао и посебну вредност – откривање старих војних путева и комуникацијске инфраструктуре, стваране вековима, а сада запуштене и заборављене.

Теренска вожња

Планински низ источно од Ниша добро је познат у војним страте-

гијама од римског доба до данас, пошто су на њему грађени војни путеви за кретање војски и освајања. Њихов стратешки значај заснива се на чињеници да онај ко влада том комуникацијом контролише улаз у Европу и зато су их Римљани називали „Catena mundi”, што значи ланац или вериге света.

– ПUTEВА и војски није недостајало на овим просторима – каже председник „Сафари клуба” Власта Станојевић. – Пролазили су многи и остављали траг, једни Медијану, други Ђеле-кулу, неки су градили, а поједини опет рушили, и сви су се уписали у историју и оставили дубок печат на овој раскрсници светова, на копчи која спаја прошлост и садашњост. Војни пут – „Via militaris” – поклапа се с данашњом магистралом од Ниша према Софији и Истанбулу, али је мало познато да су га пратили бројни огранци и споредни путеви друге, треће и четврте категорије. Они се називу и данас, мада делују

запуштено и заборављено. Наш циљ је да их користимо кад год будемо могли и да захтевамо да се сачувају, јер они воде до природних лепота региона и до тридесетак војних, махом римских фортификација на овом простору – наводи Станојевић.

Петнаест посада и четрдесетак учесника из Србије и иностранства кретали су се, током акције „Catena mundi Via militaris”, управо тим старим војним путевима и другим некатегорисаним путним правцима и тако показали да их је уз мала улагања могуће оспособити и на тај начин већем броју грађана омогућити прилаз до природних лепота и историјских знаменитости.

Рута је одређена у складу са старим војним записима, догађајима и делима путописаца, а посебан значај дат је римским објектима из времена цара Константина. Кретање учесника теренским аутомобилима по проходном и непроходном земљишту представљао је само део спортско-авантуристичког похода, док су други део испунила такмичења у пет дисциплина, која су од такмичара захтевала велику вештину и спретност.

Није лако од мноштва изабрати најзанимљивије детаље и утиске с тродневног каравана. За неке је то теренска возња, подизање адреналина и испит возачких способности по разним подлогама, од земљаних вододерина и блатњавих терена, до шумских путева и тврђих каменитих стаза. На неким местима пута уоп-

ште нема, па је возња прави изазов за људе и возила.

Други су, пак, очарани лепотом Чегра, Хумске чуке, Јастрепца, Суве планине, Бање Топило, Церјанске, Попшичке и Копажкошарске пећине, водопада или земунице Никодија Стојановића Татка, док су неки уживали у логоровању под шаторима поред Крављанске реке и на Плочама, те у гостопримству мештана села у нишком, алексиначком, сврљишком, гаџинханском и прокупачком крају.

И спортски изазови обележили су акцију – прелазак изнад кањона реке преко два затегнута ужета и пењање помоћу ужета уз стрму стену. Такмичарски дух кулминирао је на гађањима полуаутоматском пушком 7,62 милиметара и луком и стрелом на стрелишту код Малче, током пењања уз лестве и гађању ножевима у мету.

Сарадња са Војском

Спортско-рекреативну организацију „Сафари клуб” основали су 1991. године Власта Станојевић и пуковник Саша Ђорђевић, командант некадашње 63. падобранске бригаде. Клуб је реализовао више од стотину програмских активности у десетак држава на четири континента и покренуо неколико спортских дисциплина из којих су настали званични спортови, попут ауто-релија теренских возила, шутинг-релија и практичног стрељаштва.

Недавно су чланови клуба организовали Европски куп и национални шампионат у рафтингу у Острвици, док је шутинг-рели стекао статус узбудљиве спортске манифестације и једног од најекстремнијих програма у земљи, с атрактивним возњама и практичном употребом оружја у неубичајеним околностима.

Када се поменути активностима придодају наутика, параглајдинг, разне експедиције, гађање глинених голубова, освајање светских и европских планинских врхова, возња моторних чамаца или преживљавање у природи, јасно је да је реч о организацији која има садржајан и занимљив програм.

Од председника „Сафари клуба” и председника Савеза за рекреативни спорт Ниша Власте Станојевића сазнајемо да професионална и пензионисана војна лица учествују у раду клуба од почетка и да годинама представљају један од ослонаца у реализацији клупских активности.

– Зато и не чуди што имамо одличну сарадњу са јединицама Војске Србије на овом простору – каже Станојевић, посебно истичући 63. падобрански батаљон и Четврту бригаду Копнене војске.

Планова је много и нема сумње да ће их вредни људи из нишког „Сафари клуба” остварити. Један од циљева јесте и да се у време прославе Миланског едикта представе потенцијали Ниша и осталих места Јужне Србије, поготово на плану презентације дестинација које воле љубитељи природе и присталице такозваног адреналинског шока.

Познато је да се све више странаца из западних земаља интересује за долазак у Србију и за учешће у екстремним активностима и спортовима, али и да релативно уређена инфраструктура, традиционално српско гостопримство и добри смештајни капацитети нису довољно искористишћени за озбиљну туристичку понуду. Акције попут релија „Catena mundi Via militaris” помоћиће да се то промени. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ

Међународни витешки турнир

Мегдан за срце

Циљ јубиларног 10. Међународног витешког турнира СВИБОР ДУХОВИ 2012 – „Витешки за децу” био је да се оживљавањем прошлости обезбеди будућност. Посетиоци су могли да се опробају у мегданима по правилима и у дисциплинама старе српске војске, али и да докажу витештво тако што су оставили прилог за лечење новорођенчади у Дечијој клиници у Тиршовој.

Легенда каже да кад су Турци након тешких борби заузели скоро целу Београдску тврђаву, кула Небојша се винула у ваздух и одлетела у Доњи град, ван њиховог домаћаја. Неосвојива кула једино је преостало боље очувано

средњовековно здање, а самим тим и савршена кулиса за витешки турнир који сваке године организује СВИБОР.

На месту где се од давнина „млади витези искушаваху”, 2. и 3. јуна, под дуго очекиваним сунцем, заблестили су живописни штитови,

сјајни оклопи, украшени барјаци, топузи, копља и остало оружје опевано у епским песмама. Окупили су се витезови, штитоноше, пажеви и госпе да подсети публику на витешку традицију наших дичних предака.

Уз громогласне фанфаре и бубњеве, двобоје и турнире, појединачне и групне, предања и легенде о вилама, змајевима, принцезама, принчевима и витезовима, али и уз дегустацију заборављених специјалитета старе српске кухиње, нико није остао равнодушан. Посетиоци су могли и сами да се опробају у појединим вештинама, користећи све потребне реквизите и опрему за вежбање. Али, пре свега, могли су да докажу своје витештво тако што су дали прилог за лечење новорођенча-

ди у Дечијој клиници у Тиршовој. Јер управо се тамо воде праве борбе – за живот.

„Овогодишња манифестација разликује се од претходних по свом хуманитарном карактеру. Посвећена је Одељењу кардиологије дечије болнице у Тиршовој у Београду, на којој се лече новорођенчад, бебе и деца. Целокупан прилог који успемо да прикупимо од активности на турниру биће намењен Дечијој клиници у Тиршовој, јер сматрамо да је то институција која гарантује будућност неких нових витезова. Људи који тамо раде прави су хероји данашњице, јер се стручно и јуначки боре за спасавање нејаких живота”, објаснио је значај овогодишњег турнира Радивоје Радуловић, председник савеза СВИБОР.

Сви људи добре воље могли су да дају допринос за лечење малих срца, а онда, знајући да су учинили праву ствар, да се и одлично забаве – учествују у препознатљивим средњовековним борбама, добију сертификате, купе сувенире или пробају специјалитете из лонца Саше Мишића.

„Кад су деца у питању, свако мора да учини све што може”, истакао је кулинар Саша Мишић и рекао да је

то основни разлог његовог учешћа на фестивалу. Са тимом из Удружења креативних куvara Србије понудио је посетиоцима старе гастрономске специјалитете. „Наша идеја био је спој витештва и здраве исхране. Пратили смо средњовековне рецептуре и спремили два јела – гулаш од свињског меса са бундевом, кестеном, румарином, медом, и рибли котлић. Наравно, све се појело!” – похвалио је кувар апетит гостију.

Захваљујући дугогодишњој успешној сарадњи са европским вите-

ВИТЕШКА ТРАДИЦИЈА

СВИБОР је настављач српске витешке традиције и културе, чувар витешког духа у овом делу Европе. Поред тога што организује бројне витешке турнире, надметања, мегдане и духовно-културне манифестације, бави се реконструкцијом оружја, опреме, застава, хералдике српског средњег века, негује краснопис, појане, музику и остале старе уметности и врлине којима су били вични витезови. Витези СВИБОР-а су и учесници међународних витешких турнира широм Европе, одакле су донели многа признања и награде.

шким братствима, поред српских витезова на турниру су учествовали и гости из Мађарске, Словеније и Русије. Акцију „Витешки за децу” подржали су и почасни витезови СВИБОР-а – путописац Јован Мемедовић, уметник Рамбо Амадеус, кулинар Саша Мишић, драмска уметница Ивана Жигон са хором деце са Косова и Метохије „Косовски божури”, те лекари из Тиршове др Ђорђе Херцог, др Милан Ђукић и др Горан Вукомировић. ■

Драгана БАЊАКТАРЕВИЋ
Снимио Иван ИВАНОВ

Девети ауто-рели „Меморијал хероја Тепића“

Празник аутомобилизма

Девети ауто-рели „Меморијал хероја Тепића“, одржан средином јуна, многи ће упамтити по изузетно фер, али и прилично тешкој борби за највиши пласман. На итинереру дугом нешто више од 60 километара било је много препрека, међу којима и три специјална испита који су вођени у фабричком кругу земунског „Икарбуса“ и на паркингу Ваздухопловног завода „Мома Станојловић“ у Батајници. Такмичари су морали показати велико возачко умеће, смелост и снажљивост, посебно због врло ограниченог простора и ивичњака који су од њих захтевали изузетну опрезност, што је утицало на време вожње и било пресудно за коначни пласман.

Организаторима такмичења није, међутим, промакло да је тест из познавања саобраћајних прописа, историје аутомобилизма, као и животног пута народног хероја Мила-

Победничкој посади (Зорану Павкову и Силвестеру Ђанћару) уехаре је уручила Драгица Тепић

на Тепића, успешно решило више од 97 одсто такмичара. Похвално је свакако и то што се о Милану Тепићу, којег данас многи сматрају „Синђелићем савременог доба“, зна више него претходних година и што се његов лик дубоко урезао у памћење, посебно млађих нараштаја. Милан Тепић, пре нешто више од две деценије, није дозволио хрватским паравојним формацијама да се домогну великог складишта убојних средстава негдашње Југословенске народне армије, већ га је подигао у ваздух и часно се отиснуо у легенду.

На свечаности поводом проглашења победника, којој су присуствовали бројни званичници из Војске Србије, представници привредног и спортског живота, као и начелник Управе за логистику Генералштаба генерал-мајор др Данко Јовановић, најпрестижније признање – велики пехар релија, победничкој посади, коју су чинили Зоран Павков и Силвестер Ђантар, уручила је Драгица Тепић, супруга народног хероја. ■

Најуспешнији такмичари у класи возила до 1000 кубика са председником Организационог одбора генерал-мајором Данком Јовановићем

НАЈУСПЕШНИЈЕ ПОСАДЕ

1. Зоран Павков – Силвестер Ђантар (Сомбор), 2. Слободан Јаковљевић – Теодор Јаковљевић (Ужице), 3. Марко Гавриловић – Никола Екмешчић (Бајина Башта), 4. Дејан Пејић – Ненад Боровић (Ужице), 5. Саша Глишић – Јована Глишић (Аранђеловац).

Најуспешније такмичарке: Јелена Петковић и Весна Петровић (Београд), а победничка екипа „Зао таро лајт“ из Ужица.

Међународна такмичења у оријентирингу

75

Репрезентација Војске Србије учествовала је на два међународна такмичења у оријентирингу. Домаћини 45. светског војног првенства под покровитељством CISM биле су оружане снаге Данске, а такмичаре су угостили у највећој логистичкој бази у Олборгу, граду на северу полуострва Јутланд.

За екипу наше војске наступили су потпуковник Иван Буквић, шеф мисије, војни службеник Младен Ђорић, тренер и такмичари мајори Владимир Токалић и Милован Милић, капетани Сениша Савић, Блажо Максимовић и Дејан Поповић, те поручник Жељко Ђорић и старији водник Игор Вуковић.

У конкуренцији 26 репрезентација, наша екипа заузела је 15. место, што је најбољи резултат од 2004. године, од када оријентирци учествују на светским војним првенствима.

Такмичење је трајало три дана, а спортисти су се надметали на средњим и дугим дистанцама, као и у штафетама. Трке су се одвијале у густим боровим шумама поред Северног мора, око 80 километара западно од Олборга.

У конкуренцији од 167 тркача на средњим дистанцама, на стази од шест километара, најбољи пласман од наших такмичара освојио је капетан Дејан Поповић, који је заузео 61. место.

Трка на дугим дистанцама изведена је на стази од 15 километара. Наши такмичари потврдили су успех од претходног дана. Најбољи је био капетан Сениша Савић, који се пласирао на 59. позицију.

У најатрактивнијој дисциплини – штафети, наша екипа заузела је 20 место, од укупно 48 штафета.

После првенства у Данској, екипа Војске наступила је први пут и на највећем светском штафетном такмичењу у оријентирингу у Хелсинкију, у Финској. На 65. „Јуколи“ било је око 12.000 такмичара из 24 државе.

Штафета, коју је чинило седам припадника наше репрезентације, прешла је стазу од 84 километара за 11 сати и 52 минута и заузела 348 место у конкуренцији од 1.620 екипа. ■

TRAŽILI STE NOVI RADIO ZA SRBIJU!

od 21. septembra
Samo najbolja muzika!

* 98,5 Avala * 97,2 Venac * 94,1 Bitovik * 102,5 Gučevo * 93,7 Plačkovica * 101,9 Jastrebac
106,8 Jagodina Crni Vrh * 97,0 Vršачki breg * 96,5 Kladovo * 101,2 Novi Pazar * 107,5 Ovčar * 105,2 Subotica
105,0 Sombor * 99, 00 Pirot Crni Vrh * 100,2 Goč * 94,1 Tupižnica * 92,3 Kikinda

Пишу: Драган СПАСОЈЕВИЋ и
Будимир М. ПОПАДИЋ

Осамдесет седмогодишњи Светозар Филиповић, чича Света, ушао је у Други светски рат априла 1941. године као питомац Ниже поморске академије, а завршио га, повратком у Отаџбину, пет година доцније, априла 1946. године, као прекаљени морнарички поднаредник. Много деценија касније, у миру пензионерских дана, писао је сећања на време када је „на бранику отаџбине“ сведочио сламању једне и стварању друге државе, у бурним и неповратним временима.

Сећања на слом и уздицање југословенских поморских снага

Од Сувобора до Јадранског мора

Рођен 1924. године, у добростојећој и угледној српској трговачкој породици оца Божидара и мајке Десанке, подно Сувобора, у селу Брежђу, срез Колубарски, а округ Ваљевски, Светозар је одмах после завршене основне школе 1936. године, уписао Нижу гимназију у Ваљеву, у којој завршава прву годину. Стицајем околности другу школску годину завршава у Београду.

Иако су Европом већ увелико одјекивали фашистички ратни бубњеви, по личној жељи и уз сагласност и одобрење мајке и дела ближе родбине, конкурише и уписује трогодишњу Нижу поморску академију машинског смера у Кумбору у коју се, из срца Србије, брдовитог Брежђа, јавља у јесен 1939. године. За заљубљеника у војску, елек-

трику, машине и бродове, војничко школовање и строга војна дисциплина нису представљали никакав баук, па су се ређале све саме похвале и добре оцене.

Рат пред вратима

Почетком 1941. године више није било никакве сумње. Рат тек што није закуцао на границе Краљевине Југославије, па се, по одлуци Владе, непуна два месеца пре напада Немачке и њених сателита на Краљевину, готово на самом полугодишту, у фебруару, некако после распуста, школа дели на три нове организационе целине. Део се сели у Шибеник, друга целина у Речну ратну флотилу у Нови Сад, а трећа, у којој ће се наћи и Светозар, сели се

недалеко, у Поморски арсенал у Тиват. Тако се у трећој школској години, после низа перипетија, везаних за преселење, будући морнарички подофицир Светозар Филиповић нашао у ситуацији да мисли о опстанку и будућности у предстојећим нимало лаким и извесним временима.

Мир је, на жалост, потрајао још свега неколико недеља. Већ у априлу, непосредно пред немачки ваздушни напад на Београд, у Тивту су били спремни за нове селидбе. Времена, међутим, више није било. Од раног јутра 6. априла, током наредних десет дана, италијанске ваздухопловне снаге непрекидно бомбардују бродове и војне објекте у Боки Которској. И после седамдесет година Светозар се живо сећа тренутка када их је, тог 16. априла, командир поручник бојног брода Франц Долиншек постројио и тешког срца саопштио да је Краљевина Југославија капитулирала те да сви полазници школе, како се ко снађе, крену својим кућама.

Повратак кући

Док су италијански авиони бомбардовали тиватски Арсенал каплар Светозар Филиповић, са два Ваљевца и једним колегом из Босне, креће на дуг и неизвестан пут до завичаја и куће. Тиватским заливом проломила се још једна експлозија која се по снази разликовала од других. Тек је касније сазнао за подвиг морнаричких официра Спасића и Машере. Док су појединци из Морнарице, са првим испаленим мецима, погазили дату заклетву, други су јунаштвом и верношћу отаџбини задивили целу Европу и оставили неизбрисив траг у историји.

Током четрнаест дана пуних неизвесности, опасности и скривања, колико је трајао пут од Тивта преко Грахова, Чемерног, Фоче, Таре и Букова до родног Брежђа, заробљавају га Италијани али он успева да побегне. Кријући се дању по шумама и неприступачним пределима, путујући само ноћу, у цивилној одећи, уместо у војничкој морнаричкој одори, Светозар Филиповић је размишљао о подвизима његових старијих колега, учињеним у Првом светском рату, о бројним примерима јунаштва официра и бораца, о којима су учили у школској клупи. Таквих примера херој-

ПРЕД АПРИЛСКИ РАТ

Организована у 4 основна сегмента: Флоту, Речну ратну флотилу, Поморску обалску команду и Поморско ваздухопловство, Краљевска морнарица је априлски рат дочекала са бројним стањем од 742 активна, 146 резервних официра и 10.666 подофицира и морнара. Поред побројаног Краљевску морнарицу су чинили и Морнарска, Поморска обална и Морнарска извидничка команда у Шибенику, Морнарички одред у Земуну, Команда подводног оружја у Боки Которској, Хидрографски институт у Сплиту, Морнаричка болница у Мелинама, Оповравилиште у Скраду, Артилериски технички завод у Лепетанама, Поморски арсенал у Тивту, Поморска војна академија у Дубровнику, Артилериска и Машинска школа морнарице у Кумбору.

Пишмац Светозар Филиповић у Кумбору 1941. године

ства било је и почетком новог рата који их је задесеио.

Поручници бојног брода Милан Спасић и Сергеј Машера су, не дозволивши предају свог брода, 16. априла 1941. године, потопили разарач „Загреб“ и заједно са њим потонули на дно Бокототорског залива. Под командом поручника бојног брода прве класе Александра Берића посада речног монитора „Драва“ пркосно је, све до потапања 12. априла у близини Челарева, шест дана одолевала непријатељској авијацији бранећи тај део Дунава. На дно реке су, заједно с командантом и бродом, отишли готово сви морнари. За такве подвиге Светозар Филиповић се спремао и током школовања у Кумбору.

Код куће није дуго мировао. Није могао да слуша како му поробљавају земљу а да он, потомак оца и мајке солунаца, седи скрштених руку. Научен војниковању послушкивао је, посматрао и пратио. Већ после петнаестак дана боравка у Брежђу начуо је како се у Грабу, на Сувобору, као и колибама околних села окупља војска која неће да се преда окупатору. Без имало двоумљења пакује ранац и креће пут Равне горе.

По доласку на Равну гору, Светозар упознаје пуковника Дражу Михаиловића и, заједно са већом групом

истомишљеника, ставља се под његову команду. Као машинац, добија задатак да се стара о агрегату који је струјом напајао формирани Центар везе.

Заједно с партизанима

До почетка децембра на Равној гори се окупило шездесетак људи. Светозар је распоређен у тек формирани Центар везе који је, између осталог, имао задатак и одржавања сталне везе са избегличком Владом у Лондону.

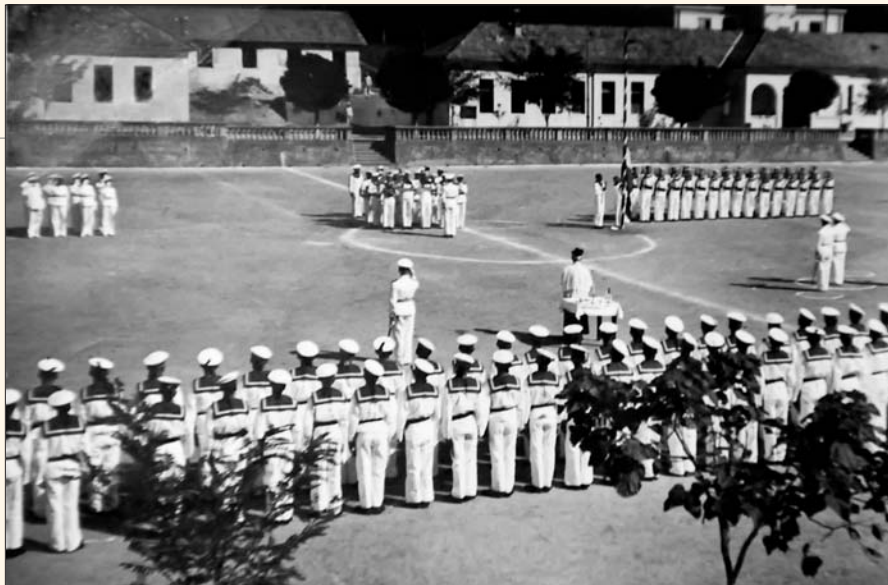
У септембру 1941. године са саборцима, у садејству са партизанима, учествује у ослобађању Горњег Милановца. Након првог озбољнијег сукоба са Немцима, у непосредној близини села Дивци октобра исте године и првих значајнијих губитака у људству, пристиже и прва савезничка помоћ у наоружању и опреми упућена на Равну гору. Иако незнатна, јер у контејнеру је из авиона избачено свега седам пушкомитраљеза, од тога три без цеви, шест

пиштоља, око 15.500 метака за пушкомитраље и око 3.000 за пиштоље, нешто пара и санитарског материјала, имала је позитиван одјек међу борцима окупљеним око пуковника Михаиловића.

Првог новембра 1941. године формирана је Горска краљевска гарда под командом потпуковника Драгана Павловића кога, након кратког времена, замењује поручник Никола Калабић, а Светозар као везиста улази у састав гарде. Истог месеца очевидац је и првог састанка Јосипа Броза Тита и Драже Михаиловића у селу Брајићи.

Током наредне две године Светозар је, са својом јединицом, у сталном покрету, а ређају се борбе мањих размера како са партизанима, тако и са Љотићевцима и Немцима. На основу предлога поручника Калабића од 21. јануара 1943. године, а у знак признања за предано обављање додељених задатака Светозар је унапређен у чин морнаричког поднаредника машинске струке.

Искрцавањем савезничких снага на Сицилији, 10. јула 1943. године, започео је први корак према избацивању Италије из рата, која неколико месеци касније, 8. септембра, и капитулира, па Боку Которску и

Заклећива у Нижој поморској академији у Кумбору 1939. године

Светозар Филиповић у болници у Мељинама, након рањавања, 1944. године

део земље који је био под италијанском окупацијом преузимају немачке снаге.

Прикривени марш

Крајем новембра 1943. године Светозар чита телеграм Врховне команде Војске Краљевине Југославије у Отаџбини у коме се налаже свим јединицама да, уколико у њиховим саставима постоје морнарички официри и подофицири, исте упуте у Врховну команду, у село Торник изнад Медведника. У позиву је посебно назначено и име морнаричког поднаредника Филиповића.

Већ 29. децембра исте године група од 19 некадашњих морнара Краљевске морнарице, међу којима се налази и Светозар Филиповић, под командом капетана бојног брода Владимира Шашкијевића прикриве-

но маршује правцем Торник – Нова Варош – Чајниче–Горажде, преко Јахорине, Јабуге и Требиња и након 32 дана маршевања стиже у Боку Которску са задатком формирања Поморске обалске команде (ПОК), спречавања евентуалног дизања у ваздух војних објеката од стране немачке војске, као и извиђања, прикупљања и прослеђивања података о запречености тога дела морске обале за случај евентуалног поморског десанта савезничких снага.

Али не иде све како је предвиђено. У једној од борби са Немцима Светозар бива рањен и заробљен. Међутим, саборци убрзо успешно организују његову отмицу из болнице у Мељинама.

Почетком октобра 1943. године стиже наређење да се група преко мора пребаци у Бари. Након извршених припрема 13. октобра група укрцана на трабакулу извесног Балића испловљава из Боке, а након пристизања у Бари група је упућена на Малту, у Ла Валету. ■

(Насћавак у следећем броју)

БРОДОВИ

Флоту, са базом у Бококоторском заливу чинили су команди брод крстарица „Далмација“, 4 разарача, 7 моторних торпиљерки, 4 парне торпиљерке, 2 борбена чамца, 4 подморнице, помоћни брод, брод база и брод за спасавање. Речна ратна флотила са базом у Новом Саду располагала је са командим бродом „Цер“, 4 речна монитора, 5 реморкера, 7 транспортних бродова, 4 миноловца, 2 борбена чамца и 2 ведете. Поморска обалска команда са Штабом у Сплиту, организована у 14 артиљерских батерија, располагала је са 45 топова, 11 минополагача, 1 миноловцем-дрегером и школским бродом „Јадран“, док су Поморско ваздухопловство чинила 54 хидроавиона распоређена у 8 хидропланских ескадрила, хидропланска школска ескадрила са 20 хидроавиона и брод-база за хидроавионе.

ВЕРСКИ ПРАЗНИЦИ

1–15. јул

Православни

- ✠ 3. јул – Преподобни Наум Охридски
- ✠ 5. јул – Преподобна Анастасија Српска
- ✠ 7. јул – Рођење светог Јована Претече – Ивањдан
- 11. јул – Свети мученици Дабробосански и Милешевски
- 12. јул – Свети апостоли Петар и Павле – Петровдан
- 14. јул – Свети мученици и бесребреници Козма и Дамјан

Римокатолички

- ✠ 5. јул – Свети Ђирил и Метод, славенски апостоли
- 27. мај – Духови – Педесетница

Јеврејски

- ✠ 8. јул – Шива асар бетамуз

Исламски

- ☪ 4. јул – Лејлету-л-берат

СВЕТИ КОЗМА И ДАМЈАН

Два брата, бесребреници и чудотворци Козма и Дамјан, родом беху из Азије, од оца незнабошца и мајке хришћанке, по имену Теодотија. Исцеливали су све болести и немоћи људске, изгонили зле духове, како код људи тако и код животиња, без икакве награде, већ искључиво у име Бога, који им је те способности и подарио, а по Христовој заповести: „Забадава добисте, забадава дајте“ (Мат. 10,8). Због тога се и називају „бесребреници и лекари“.

Десио се да се нека жена, Пеладија, разболела од тешке болести, која је прикова за кревет већ неколико година, и када виде да јој нема другог лека, позва она Козму и Дамјана да је излече, што они радо учинише. Када је хтела да им плати они одбише, јер њихова плата је слава Богу, али жена би упорна те закле Светог Дамјана Светом Тројицом да прими од ње дар три јајета, што он и учини немогавши то одбити не због плате, но због заклетве.

Сазнавши то, његов брат Козма се ожалошти и остави завештање да када он и његов брат умру, не буду сахрањени један поред другог, јер је Дамјан прекршио завет Богу дат.

Када је дошло време, свети Козма се први представи Богу, а недуго за њим и свети Дамјан. Људи су били у недоумици где да га сахране, али у том часу по Божјем промислу, проговори камила коју су њих двојица исцелили, да се не двоуме, већ да Дамјана сахране поред његовог брата Козме, јер он не прими она три јајета ради награде, већ ради имена Божјег.

Тако су њихове мошти положене у месту званом Фереман. ■

1. јул 1916.

У Микри, поред Солуна, формирана је „Аеропланска радионица“ српске војске. Овај датум Ваздухопловни завод „Мома Станојловић“ обележава као свој дан.

5. јул 1941.

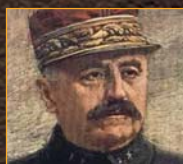
У згради 18. пешадијског пука војске Краљевине Југославије на Бањици, немачке окупаторске власти основале су концентрациони логор. Први заточеници доведени су 9. јула. Кроз логор је прошло 24.000 затвореника, углавном Срба, али и припадника других народа. До данас је поуздано идентификовано 4.200 стрељаних логораша. Поред тога, неколико хиљада заточеника депортовано је са Бањице широм Европе. Логор је распуштен 4/5. октобра 1944. године.

5. јул 1943.

Нападом немачке групе армија Југ и Центар, на совјетски Централни и Вороњешки фронт, почела је Курска битка. Код Прохоровке је 13. јула дошло до највеће тенковске битке у којој је обострано ангажовано око 2.500 тенкова и самоходних оруђа. Након што су сломиле офанзивну моћ немачких снага, совјетске јединице су 15. јула прешле у противофанзиву. Уз велике губитке, немачке снаге су почеле повлачење према Дњепру. Курска битка је највећа битка у 1943. години и највећа тенковска битка у Другом светском рату.

7. јул 1918.

Генерал Франше Д'Епере је одобрио „Кратак пројект операција у сврху заједничке офанзивне акције, чији је циљ тучење бугарских армија“. У Пројекту је наведено да је главни напад поверен Групи армија под командом војводе Мишића, састављеној од српске Прве и Друге армије, две француске дивизије и средства ојачања. Операција је требало да буде изведена у две етапе: пробој и гоњење. Због тога што нису биле извршене одговарајуће дипломатске припреме на нивоу савезничких влада, генерал Д'Епере је директиву о убрзању припрема за извршење опште офанзиве доставио осталим савезничким командантима

тек 22. јула. Пред пробој Солунског фронта, генерал Франше Д'Епере је под својом командом имао око 628.000 људи, око 1.800 топова и 200 авиона, укупно 28 дивизија, груписаних у пет армија. Укупан број непријатељских војника на фронту ширине око 450 километара износио је око 626.000 људи, 1.600 топова и 80 авиона.

9. јул 1913.

Завршена Брегалничка битка, одлучујућа битка у Другом балканском рату. У жељи да запоседне део Македоније, око којег се спорила са Србијом, Бугарска је својом 4. армијом ноћу 29/30. јуна напала српску 1. и 3. армију, којима се убрзо придружило и 13.000 Црногораца. Жестоке борбе вођене су на Брегалници, Злетовској реци, планинама Серти и Осогову и на Вардару, код Криволака и Препелишта. Српске снаге су прво задржале нападача, а затим прешле у противофанзиву и поразиле противника.

10. јул 1943.

Искрцавањем британске 8. и америчке 7. армија почео је савезнички десант на Сицилију. Острво је бранила италијанска 6. армија која је посадни дивизијама посела морску обалу. Уз снажну подршку авијације, флоте и претходно бачених ваздушних десаната, савезници су првог дана успоставили мостобран и обезбедили искрцавање осталих снага. Према Палерму је наступала 7, а према Месини 8. армија. Борбе су трајале 38 дана. Сицилија је постала база за десант на италијанско копно. У авијацијској припреми десанта од 3. до 9. јула савезници су тукли аеродроме на Сицилији и Сардинији.

12. јул

Дан Друге бригаде Копнене војске. Обележава се у знак сећања на победу српских устаника под командом Карађорђа Петровића над Турцима у боју код Краљева 1805. године. ■

Приредио мр Миљан МИЛКИЋ

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ
Управа за кадрове

расписује

ЈАВНИ КОНКУРС

за пријем лица из грађанства,
у својству војног службеника,
у радни однос на одређено време,
у ВП 1122-1 Београд

један (1) језички редактор – лектор, ВСС

ОПШТИ УСЛОВИ:

- да је кандидат држављанин Републике Србије,
- да је здравствено способан за рад у Министарству одбране и Војсци Србије,
- да се против њега не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности, односно да није осуђиван за таква дела казном затвора у трајању дужем од шест месеци и
- да му раније није престајао радни однос у државном органу због теже повреде дужности из радног односа.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ:

За наведено радно место може конкурисати лице које има:

- завршен Филозофски или Филолошки факултет, смер српски језик и књижевност,
- познавање рада на рачунару.

Сагласно одредбама члана 125. Закона о Војсци Србије, између кандидата који испуњавају опште и посебне услове конкурса, првенство под једнаким условима има супружник, односно члан породице погинулог професионалног припадника Војске Србије, погинулог или умрлог од последица повреда задобијених у вршењу службе у Војсци Србије и супружник професионалног припадника Војске Србије премештеног из једног у друго место службовања. Приоритет из овог члана даје се кандидатима који имају једнак број бодова.

Пре пријема у радни однос, за кандидате који испуњавају услове конкурса и уђу у најужи избор, уз њихову писану сагласност биће извршена безбедносна провера.

УЗ ПРИЈАВУ НА КОНКУРС КАНДИДАТИ ОБАВЕЗНО ПРИЛАЖУ:

- CV или кратку биографију;
- извод из матичне књиге рођених (ако није нови образац, не старији од шест месеци);
- уверење о држављанству (не старије од шест месеци);
- оверену фотокопију дипломе о стеченој школској спреми (оверену у суду или општини);
- уверење надлежног суда да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности (не старије од шест месеци);
- уверење надлежног МУП-а да кандидат није осуђиван на казну затвора од најмање 6 (шест) месеци (не старије од шест месеци);

- оверену фотокопију радне књижице и
 - уверење државног органа у којем је кандидат био у служби да му радни однос у државном органу није престајао због теже повреде дужности из радног односа.
- Сви докази о испуњености услова за пријем у службу достављају се као оригинали или оверене фотокопије (оверене у суду или општини).

Кандидати који уђу у најужи избор, пре пријема у радни однос доставиће лекарско уверење о здравственој способности.

ИЗБОРНИ ПОСТУПАК:

Изборни поступак ће се спровести само међу кандидатима који испуњавају све услове конкурса за пријем на радно место.

Са свим кандидатима, међу којима се спроводи изборни поступак, конкурсна комисија ће обавити разговор и извршиће њихово рангирање према одобреним критеријумима. Позив за разговор и остала обавештења упућују се кандидату на адресу коју наведе у пријави за јавни конкурс.

Одлуку о избору кандидата донеће надлежни старешина и са садржајем исте биће упознати сви кандидати који учествују у изборном поступку.

НАЧИН ПОДНОШЕЊА ПРИЈАВЕ НА КОНКУРС:

Кандидати који испуњавају опште и посебне услове конкурса подносе молбу са наведеном документацијом по конкурс, достављањем поштом препоручено на адресу:

ВОЈНА ПОШТА 1122-1 БЕОГРАД

**Незнаног јунака 38, Београд,
са назнаком „За јавни конкурс“**

или лично у деловодству Војне поште 1122-1 Београд. ■

ПОНИШТАВА СЕ ЈАВНИ КОНКУРС

за пријем лица из грађанства, у својству војних службеника и војних намештеника, у радни однос на неодређено време, у Технички ремонтни завод „Чачак“, објављен у магазину „Одбрана“ број 158 од 15. априла 2012. године

у делу који се односи на попуну радног места:

32. **техничар за електронска средства**, ССС, један

(1) извршилац

ПОНИШТАВА СЕ ИНТЕРНИ КОНКУРС

за пријем на службу у Војску Србије на неодређено време, у својству војних службеника и војних намештеника, у Техничком ремонтном заводу „Чачак“, Копнене војске објављен у магазину „Одбрана“ број 158 од 15. априла 2012. године

у делу који се односи на попуну формацијских места:

3. **чувар** у Одељењу за ФО и ГПЗ Сектора за опште и оперативне послове, КВ, ЕС 61002, група радног места 10 и 430 бодова – 1 извршилац

7. **фарбар** у Одељењу за ремонт склопова Погона за ремонт возила гусеничара Сектора за ремонт машинске технике, КВ ЕС 62144, група радног места 09 и 510 бодова – 1 извршилац

**МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ**

СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ

Управа за традицију, стандарда и ветеране

О Б А В Е Ш Т Е Њ Е

о донетој одлуци о расподели станова у закуп на неодређено време

Одука о расподели станова у закуп на неодређено време ступила је на снагу даном доношења, 12.06.2012. године, а додела станова ће се извршити са пресеком стања на дан 14.05.2012. године.

У току је поступак утврђивања права стамбеним интересентима који су закључно са даном пресека стања, дали оверене изјаве о месту коначног решавања стамбеног питања и структури жељеног стана, провера валидности документације о утврђеном здравственом стању лица по којој су утврђени бодови, провера података о месту пребивалишта лица и чланова заједничког породичног домаћинства, као и провера стамбеног статуса лица која су имала станове у бившим републикама СФРЈ.

Стамбени орган ће од свих лица, која се налазе у ужем кругу стамбених интересента за доделу стана по овој Одлуци, затражити да у циљу утврђивања права доставе одговарајуће доказе. Захтеви лица која тражене доказе не доставе у предвиђеном року неће се разматрати.

По окончању поступка провере, извршиће се подела станова, а информације о извршеним доделама станова у закуп на неодређено време, као и ажуриране ранг листе биће објављени на сајту Министарства одбране.

ОБАВЕШТЕЊЕ

Од 1. јула до 31. августа 2012. године, неће радити инфо центар Одељења за стамбене послове Управе за традицију, стандарда и ветеране Сектора за људске ресурсе Министарства одбране (телефон 011/3201-073 и мобилни тел. 066/8722800), због повећаног обима послова и коришћења годишњих одмора.

ИЗВОД ИЗ ОДЛУКЕ

о расподели станова у закуп на неодређено време

РЕДОВНА ДОДЕЛА

РБ	МЕСТО / Гарнизон	КАТЕГОРИЈА ЛИЦА	СТРУКТУРА СТАВА И БРОЈ ОПРЕДЕЉЕНИХ СТАНОВА				СВЕГА						
			0,5	1	1,5	2		2,5	3	3,5	4		
1		ГЕНЕРАЛИ									1	1	2
2		ОФИЦИРИ				6	3	7	2	1	19		
3		ПОДОФИЦИРИ				11	1	5			17		
4	БЕОГРАД/ Београд	ЦИВИЛНА ЛИЦА У МО И ВС	1	1	1	9	1	2			15		93
5		ПЕНЗИОНИСАНИ ОФИЦИРИ	1	1	1	8	2	7	1	2	22		
6		ПЕНЗИОНИСАНИ ПОДОФИЦИРИ		1	1	7	2	6			17		
7		ПЕНЗИОНИСАНА ЦИВИЛНА У МО И ВС			1						1		1
8	ВАЉЕВО/ Ваљево	ЦИВИЛНА ЛИЦА У МО И ВС		1							1		1
9	ВРАЊЕ/Врање	ПОДОФИЦИРИ				1	1	1			2		2
10	ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ/ Горњи Милановац	ЦИВИЛНА ЛИЦА У МО И ВС				1					1		2
11		ПЕНЗИОНИСАНИ ПОДОФИЦИРИ				1					1		1
12		ОФИЦИРИ							1		1		1
13	НИШ/Ниш	ЦИВИЛНА ЛИЦА У МО И ВС	3	1							4		5
14	ПАРАЉИН/ Зајечар	ПЕНЗИОНИСАНИ ОФИЦИРИ				1					1		1
15	СОМБОР/ Сомбор	ОФИЦИРИ				1					1		1
16	СУБОТИЦА/ Бачка Топола	ПЕНЗИОНИСАНИ ОФИЦИРИ				1					1		1
17	СУРДУЛИЦА/ Врање	ЦИВИЛНА ЛИЦА У МО И ВС	1								1		1
18		ЦИВИЛНА ЛИЦА У МО И ВС		1							1		2
19	УЖИЦЕ/ Краљево	ПЕНЗИОНИСАНИ ОФИЦИРИ				1					1		1
СВЕГА СТАНОВА ЗА РАСПОДЕЛУ			6	6	6	45	9	28	5	4	109		

ИЗАБРАНА ПАРТИЈА

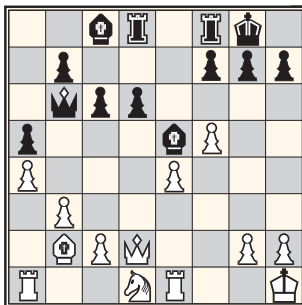
МУШКО ДРУШТВО

Катарина Лахно – Т. Недев
Истанбул, 2003.

1.е4 д6 2.д4 Сф6 3.Сц3 Сбд7 4.Сф3 е5
5.Лц4 Ле7 6.0-0 0-0 7.Те1 ц6 8.а4 а5 9.б3 ед4
10.Дд4 Се5 11.Ле2 Сф4 12.Лб2

Крајем 2003. године Украјинка Катарина Лахно је тек навршила 14 лета и била је најлабљи носилац титуле женског велемајстора на нашој планети. На првенству Европе, где је играна ова партија, она је одлучила да се опроба у мушкој конкуренцији. А да је та одлука била исправна, нека нам каже податак да је та девојчица освојила пола поена више од наших репрезентативаца Иванишевића и Шолоака. И више од тога, са 6,5 поена испунила је норму за мушког међународног мајстора, са просечним рејтингом 2.546 поена. У рубрици занимљивости може се прочитати да је на том великом такмичењу са више од сто носилаца највише светске титуле крчка Катарина освојила опште симпатије и била најпопуларнији учесник. Уз коментар Јосипа Декића погледајмо њену ефектну победу против Филидорове одбране, где је у 12. потезу (уместо х3) одиграла теоретску новост.

12...Лф6 13.Дд2 Дб6 14.Тф1 Сф3 15.Лф3 Се5 16.Ле2 Ле6 17.Кх1 Сц4 18.Лц4 Лц4 19.Фе1 Ле6 20.ф4 Тад8 21.ф5! Лц8 22.Сд1 Ле5

Бели: Кх1, Дд2, Та1, Те1, Лб2, Сд1, а4, б3, и2, е4, ф5, г2, х2

Црни: Кг8, Дб6, Тд8, Тф8, Лц8, Ле5, а5, б7, ц6, д6, ф7, г7, х7

Црни је можда помислио како би било zgodно да бели промени ловце на е5, на је одиграо овај слабији потез. Указала се прилика коју младa ведета не пропушта!

23.ф6! гф6

Ни узимање ловцем не спасава партију.

24.Дхб Тфе8 25.Те3

Позиција белог је добијена.

25...Те6 26.Тх3 ф5 27.Дх7 Кф8 28.еф5 Тф6 29.Ле5 де5 30.Се3 Дд4 31.Тф1 б5 32.аб5 цб5 33.Дх5! Де4 34.Дг5! Ке7 35.Тх6 Тдб6 36.Тф6 Тф6 37.Сц4 Дцб 38.Те1 1:0

КОЊИ ЋЕВ СКОК

Крените од обележених поља, као скакач у шаху, по путањи у облику слова Г, тако да добијете две народне пословице.

С	з	д	р
-гом	на	а	-јем
са	до	сви-	-јем
пир.	при-	ни	-та,
	-је-	-бри-	-ко

Где	је	и-	-ћа,
-ма.	ту	-ћа,	ту
и	је	-сре-	-ће
и	где	-ћа,	-сре-
сре-	не-	сре-	не-

Решење судоку – водоравно: 4, 9, 8, 1, 7, 7, 8, 2, 3, 9, 3, 1, 2, 7, 8, 7, 1, 2, 4, 3, 8, 8, 3, 4, 7, 9, 1, 5, 6, 4, 5, 3, 9, 7, 6, 2, 7, 8, 4, 8, 3, 4, 5, 9, 5, 8, 1, 3, 2.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
17								18							19	
		20							21							22
23			24							25						
26					27						28					
29							30						31			
32								33							34	
35		36								37						
38				39							40					
41						42						43				
44								45						46		
	47								48							
49			50							51						

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА – ВОДОРАВНО: Видовдан, фрагмент, трг, е, орлиони, Леонард, а, ЛСК, Штајерка, топломер, имена, геомтар, ратла, коренар, налти се, Елен, атимирати, свокатор, мт, мв, анемичар, Малезанин, Овар, титанати, Акинари, радио, арабизам, вазам, ацетилен, Макарићи, Аши, в, линотипи, еманатор, с, Ана, агитатор, нативист.

Припремио Жарко ЂОКИЋ

ВОДОРАВНО:

17. Танак слој превучен преко чега, 18. Магазини за брашно, 19. Стане без рата, 20. Женско име, Стојана, 21. Врста биљке из породице махунарки, 23. Електрокерамички комбинат (скр.), 24. Јединице мере за количину топлоте, 25. Врста украсне биљке, 26. Контактни проводник на тролејбусу, 27. Становница Иријана, 28. Руски сликар, Михаил Иванович, 29. Оковратник, 30. Чувени измишљени гусар, „Малезијски тигар“, 31. Филмска глумица, Алида, 32. Француско одликовање свечано уручено 8. јула 1920. године Шапцу за хероизам и страдање његовог становништва у Првом светском рату, 33. Правити галаму, 34. Исток-запад (скр.), 35. Символ иридијума, 36. Навратити, сврнути, 37. Падати у очајање, 38. Ехо, одјек (мн.), 39. Безгласан (грч.), 40. Реткости (лат.), 41. Бивши фудбалски судија, Ђовани, 42. Непчани сугласници (лат.), 43. Врста папагаја (мн.), 44. Шишмиши, 45. Становник Анадолије, 46. Ширина, 47. Ушни лекар, 48. Губљење у тежини услед сушења, 49. Император, 50. Држава у Африци, 51. Врста криве у математици.

УСПРАВНО:

1. Војник преторијанске гарде, 2. Тип „Форда“, 3. Виша тарифа (скр.), 4. Седми падеж, 5. Света (турц.), 6. Старогрчки архитект, 7. Место у Француској (палиндром од РОНА), 8. Фудбалски голман, Виктор, 9. Дневник (лат.), 10. Шаховски рејтинг (скр.), 11. Врста дрвене папуче, 12. Узвик одобравања, 13. Планина у Републици Српској, 14. Врла, разрок, 15. Име финске књижевнице Талвио, 16. Женска особа реквизитер, 18. Име певачице Агилере, 19. Место почетка Тимочке буне, 20. Крволитпање, 21. Фронтмен групе Дип перл, 22. Небоде-ри, 24. Један од легендарних витезова Округлог стола, 25. Ред стубова, 27. Болест главе нерођеног детета (мед.), 28. Украсна зеластва биљка, 30. Спојити, слити, 31. Радник који тараца, калдрмар, 33. Дуге свештеничке хаљине, 34. Дипломатски представници, 36. Средиште Боке которске, 37. Ознака на крају музичког дела, 39. Интерно позиционирање и интерна навигација (скр.), 40. Лолита одмила, 42. Оквир за слику, 43. Артур одмила, 45. Иницијали глумца Бандераса, 46. Суседна слова азбуке.

МЕДИЈА ЦЕНТАР

ОДБРАНА

АРСЕНАЛ МАГАЗИНА ОДБРАНА:

- Десет специјалних прилога.
- Преглед најновијих достигнућа војне технике у свету и код нас.
- О савременом оружју: оклопним борбеним возилима, хаубицама, авионима, хеликоптерима, беспилотним летелицама, сателитима, бродовима, подморницама,
- Из пера познавалаца, конструктора, испитивача, новинара.
- Развој, техничке карактеристике, борбена употреба, али и историја.
- Опремање армија света.

Цена :

- Појединачни број 400,00 динара
- Два броја 700,00 динара
- Три броја 1.000,00 динара
- Четири броја 1.300,00 динара
- Пет бројева 1.600,00 динара

НАРУЦБЕНИЦА

Медија центар „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс : 011 / 3241-363
Жиро-рачун : 840 – 312849 – 56

Наручујем следеће бројеве „Арсенала“:

у укупној вредности од _____ динара.

Издања се плаћају унапред.

Послати доказ о уплати целокупног износа, након чега испоручујемо издања.
Купљена издања биће достављена путем *Посић експреса*, на терет купца.

Купац _____

ЈМБГ _____

Адреса становања: Улица и број _____

Место _____ Телефон _____

Потпис наручиоца _____

Leto 2012

studio B

Danijela Lišanin Brkić
Predrag Sarapa

Letnji
snovi

Mirjana Todorić
Ivana Nikodijević

moje tajno
mesto
u Beogradu

LETNJI SNOVI

Petak, 21:30
Nedelja, 20:30

MOJE TAJNO MESTO

Petak, 22:35
Subota, 18:30
Nedelja, 17:30 i 20:00
u okviru emisije
Beograda, dobro jutro (pon-pet)

www.studiob.rs

